G. MARTYNOV

REPORTÁŽ Z MARSU

vědecko-fanfastická povídka

přeložil Vladimír Šimon

ilustrace Theodor Rotrekl

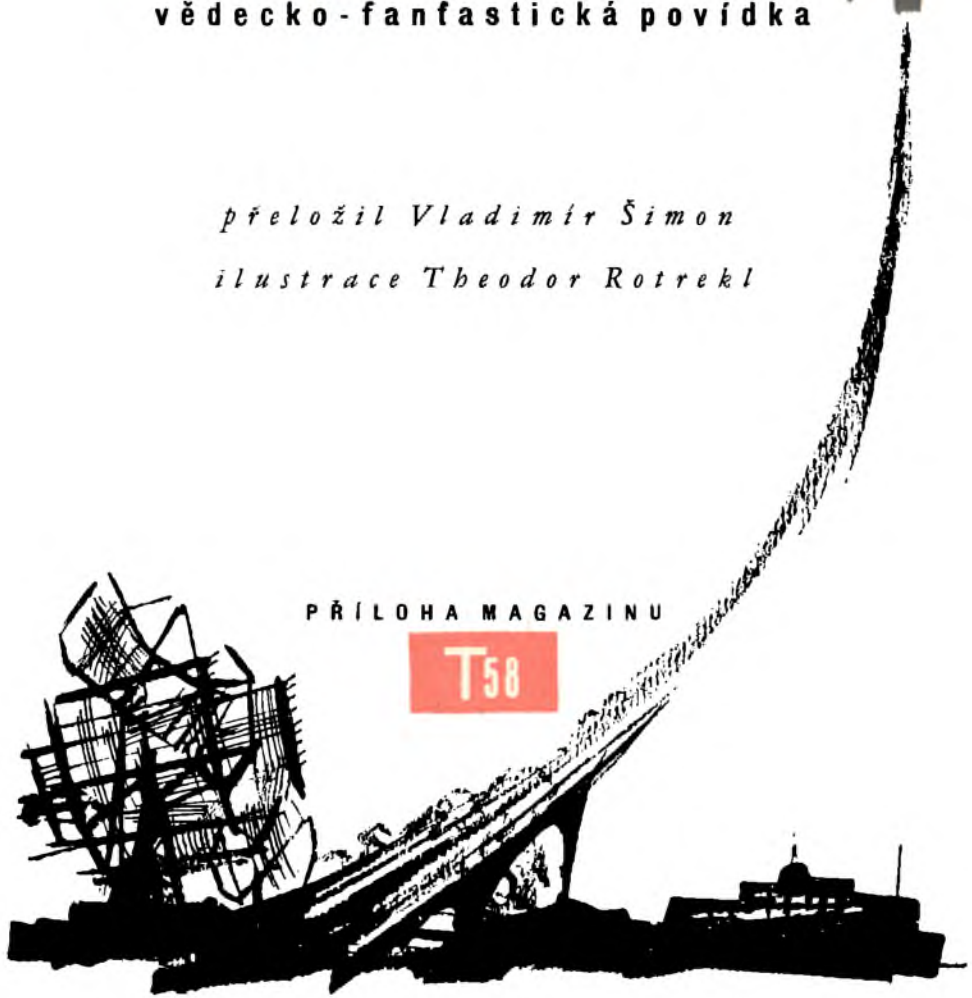

PŘÍLOHA MAGAZINU

T58

USSR
ROTKEAL

PŘED STARTEM

Moskva 1. července 19..

Zítra startujeme.

Přesně v 10 hodin ráno se odpoutá od Země meziplanetární raketa, řízená Sergějem Alexandrovičem Kamovem.

Přišlo mi vůbec někdy na mysl, že bych s ním také mohl letět? Ovšem že ne.

Jako každý, sledoval jsem jen z povzdálí jeho první lety a byl jsem nadšen. Kamov a Pajčadze mi připadali jako nějací zvláštní lidé, vzdálení jako to nebe, do kterého pronikli. Ani ve snu mne nenapadlo, že bych mohl vzlétnout s nimi, ačkoliv přicházely chvíle, kdy jsem po tom toužil — pravděpodobně také jako každý.

Je to podivné, že taková tužba, která člověku připadala naprosto neuskutečnitelnou, se najednou stává reálnou skutečností.

Kolik pozoruhodných věcí jistě uvidíme na své daleké cestě. Budu mít vůbec sílu popsat všechno tak, aby i ti, kteří tam nebyli „viděli" všechno jako živé? Musím ji mít! Proto jsem byl přece zařazen do expedice. Mám za úkol zachytit všechno na papír, na fotografie i na filmový pás. Můj deník, který dnes začínám psát, bude materiálem, z něhož jak doufám — vytvořím knihu, jakmile se vrátím po dlouhých sedmi a půl měsících zpět na Zemi. Ani nejmenší podrobnost by neměla na stránkách tohoto deníku chybět.....

Je teprve devět hodin, avšak mnohé si už mohu poznamenat. Ve dvanáct budu muset jít spat.

Usnu vůbec?..... Pochybuji, že se mi to podaří.

Když jsem vyjádřil Sergěji Alexandroviči své pochyby o tom, zda je splnitelné jeho přání, abych spal poslední noc před startem, řekl mi:

— Jen si lehněte. Usnete-li, nebo ne, uvidíte. Hlavní věc je fysický odpočinek. —

Slíbil jsem mu to a slib splním. Zatím však budu psát o všem, co předcházelo dnešnímu večeru.

Začnu od začátku.....

29. dubna, bezmála před dvěma měsíci mne pozval náš hlavní redaktor do své pracovny. Den před tím jsem se vrátil do Moskvy a měl jsem co dělat, abych dal do pořádku sebraný materiál. Myšlenka na novou služební cestu mi nepřišla do hlavy.

Když jsem vstoupil, nabídl mi redaktor židli.

— Chtěli bychom vás vyslat na zcela neobvyklou cestu — řekl a podíval se na mne. Když viděl, že se chystám odpovědět, rychle pokračoval:

— Je to velice neobvyklá expedice a možná, že bude i velmi nebezpečná.

Ještě vteřinu před tím jsem byl pevně odhodlán odmítnout, protože jsem byl unaven a měl jsem málo chuti kamkoliv jezdit. Poslední slova redaktora mne však zaujala.

— Nebezpečí mne nepoleká — řekl jsem. — Čím neobvyklejší úkol, tím zajímavější.

— Věděl jsem, že takhle odpovíte — řekl redaktor. — Jste mladý a zdravý. Dobře fotografujete a jste schopný novinář. Mimo to umíte pracovat s filmovou kamerou. To jsou všechno vlastnosti, které se v tomto případě vyžadují. Nutit vás ovšem nebudu, máte právo odmítnout.

— Nemám v úmyslu odmítat, ať je to cokoliv, — řekl jsem.

Podíval se na mne s výrazem, který se mi v tom okamžiku zdál nepochopitelný a usmál se.

— Tím lépe, — řekl. — Jistě víte, kdo je to Kamov.

Prudce jsem sebou trhl. Kamov?... Konstruktér a velitel první kosmické rakety na světě. Člověk, který dvakrát opustil zeměkouli. Slyšel jsem vskutku dobře?...

— Ovšem, že vím, odpověděl jsem. — Kdo by ho neznal!

„Tak proto on mluvil o neobyčejné expedici," — pomyslil jsem si. Jméno Kamov mne nenechávalo na pochybách, že jde o let do hlubin sluneční soustavy, možná o let na některou planetu. Kdo z nás nikdy nesnil o takovém dobrodružství? Je ovšem něco jiného snít nebo dostat tak neočekávanou nabídku a uskutečnit cestu do vesmíru doopravdy...

— Přejete-li si, — pravil redaktor, — můžete se zúčastnit jeho nové expedice.

— A kam?

— To nevím! — odpověděl. — Souhlasíte-li zásadně, dovíte se podrobnosti přímo od Kamova.

— A proč to nabízíte právě mně?

— Myslím, že nejlépe vyhovujete.

Všechno bylo tak náhlé a podivuhodné, že jsem pocítil nutnost srovnat si to vše v hlavě.

— Dovolte mi, abych směl odpovědět až zítra.

— Neukvapte se! — řekl redaktor. — Takový návrh musí člověk pořádně promyslit, aby pak nelitoval svého rozhodnutí, ať už je takové nebo onaké.

Tvrdit, že jsem strávil klidnou noc, by byla lež. Nejsem v expedicích žádný nováček. Za

svými povinnostmi dopisovatele jsem musil putovat po celé zeměkouli: byl jsem na Jižním pólu, ve střední Africe i v Himalájích.

To ovšem bylo všechno na zemi . . .

Nyní mám Zemi opustit a letět bůhsámví kam, desítky nebo stovky milionů kilometrů . . .

Vzpomněl jsem si na knížky o astronomii . . .

Vesmír . . . nekonečný prostor, kde jako zrnka prachu poletují hvězdy . . . Vzdálenosti, přesahující hranice lidských představ oddělují hvězdy jednu od druhé . . . Tma . . . Zima . . .

Jasně jsem si představil titěrný astrostat, obklopený se všech stran nekonečným „nic" a náhlá slabost v nohou mne přinutila, abych se posadil . . .

Odmítnout? . . . Nikdo mne proto neodsoudí . . . Zůstat na naší milé, známé Zemi, které jsme už přivykli . . .

„A navždy si zachovat vzpomínku na vlastní úzkoprsost" — napadlo mne.

„Propásnout takovou příležitost a potom toho do smrti litovat."

Byly tři hodiny po půlnoci. Stále jsem se nemohl rozhodnout. Touha a podvědomý strach spolu zápasily se střídavým vítězstvím.

Nakonec mne rozbolela hlava a otevřel jsem dokořán okno. Vystavil jsem tvář vlahému chladu nočního větříku.

S výšky osmého poschodí, kde jsem bydlel, rozprostíral se široký pohled na město. Na mnoha místech planula světla sváteční iluminace. V dálce rudě zářily hvězdičky Kremlu.

Moskva! Město, kde jsem se narodil a vyrostl. Hlavní město země, která mi dala vše, co mám.

„Čeho se bojíš?" — zeptal jsem se sám sebe. „Cožpak ty expedice, kterých ses zučastnil, nebyly nebezpečné? Cožpak jsi ještě nikdy nemusel riskovat život?"

Přistoupil jsem ke stolu a vyňal ze zásuvky fotografii Kamova. „Kosmický Kolumbus" — jak ho pojmenovaly některé zahraniční noviny — byl na obrázku z profilu. Převislé husté obočí, silný nos, tvrdě kreslená linie rtů a brady ho činily trochu podobným známému polárnímu badateli Roaldu Amundsenovi.

„Tenhle člověk se nebojí" — řekl jsem si. "Po třetí se chystá opustit zeměkouli. Směle a s jistotou jde za vytčeným cílem."

Náhle mne polil pocit nesnesitelného studu. Jak jsem mohl, byť jen na okamžik, podlehnout hanebnému strachu? Co se to se mnou stalo? Vlast mne volá, abych splnil úkol, lidé mi důvěřují . . .

S veškerou silou obrazotvornosti, které jsem byl schopen, představil jsem si znovu doutník rakety, visící v temné a chladné prázdnotě, avšak . . . strach jsem nepocítil.

Nepochopitelná malomyslnost zmizela.

Ráno jsem oznámil redaktorovi, že jsem ochoten letět kamkoliv.

— Ani okamžik jsme o tom nepochybovali! — řekl.

S pochopitelným vzrušením stiskl jsem téhož dne večer zvonek u dveří Kamova.

Teď, právě v této chvíli uvidím tváří v tvář člověka, který jako první v dějinách lidstva opustil Zemi a ukázal lidem cestu do nekonečných prostor vesmíru . . .

Otevřela mi Serafima Petrovna Kamovová.

— Sergěj Alexandrovič vás očekává, — pravila, když jsem se představil.

Vkročil jsem do pracovny slavného cestovatele vesmírem.

Neměl jsem nikdy příležitost setkat se s Kamovem, avšak připadal mi jako známý, když vstal od psacího stolu a šel mi vstříc. Byl právě takový, jak jsem si ho představoval podle fotografií. Vyšší postavy, širokoplecí, trochu hromotlucký. Pohyby rozvážné a jisté. Bylo v něm něco, co člověku vnucovalo myšlenku, že je to muž pevného charakteru a nezlomné vůle. Nejvíce mne překvapily jeho oči. Úplně černé, zdály se bezedné a vyzařovaly neobyčejný klid. Měkké vlasy, šedě ocelové barvy, krásně rámovaly vysoké čelo. Jeho tvář nebylo možno nazvat krásnou. Bránilo tomu příliš husté obočí a poněkud masivní dolní čelist. Nejpřesnější výraz pro jeho tvář byl, — mužná.

Pevně mi stiskl ruku a řekl:

— Jsem rád, že vás poznávám, soudruhu Mělnikove.

Usadil mne v hlubokém křesle a sedl si naproti.

— Pojďme, seznámíme se spolu, — pravil. — Nejprve, kolik je vám let?

— Dvacetsedm.

— Podle vzhledu bych vám neřekl víc než pětadvacet, — pokračoval Kamov. — Kde jste se tak opálil?

Pověděl jsem mu o své dvouměsíční cestě po Kazachstanu, odkud jsem se vrátil teprve před dvěma dny.

— A hned se chcete vypravit na novou expedici? — usmál se. — Rozhodl jste se pevně, že poletíte s námi? Zdalipak jste své rozhodnutí dobře promyslil? Vždyť vlastně ani nevíte kam máme namířeno.

— To je pravda, — řekl jsem. — Cíl mi není znám, avšak vaše jméno potvrzuje, že je třeba jej hledat mimo tuto zeměkouli. Budete-li souhlasit s tím, abych letěl s vámi, trvám na svém rozhodnutí.

— A jak jste na tom se zdravím? Budete musit prodělat velice přísné lékařské prohlídky.

— O tom nepochybuji, soudruhu Kamove. Loni jsem absolvoval prohlídku před komisí, než jsem se účastnil expedice na jižní pól. Lékaři neshledali ani jediný defekt. Jsem absolutně zdráv.

Kamov uchopil bradu do dlaně. Jak často jsem později vídal tento jeho charakteristický pohyb!

— Když vás tak vidím, snadno tomu věřím. Nuže, je-li tomu skutečně tak, jsem velmi rád. Znamená to, že budeme zase čtyři. Původně jsme předpokládali, že s sebou vezmeme pouze vědecké pracovníky. Kromě mne byli ještě tři. Všichni byli vybráni již dávno a téměř rok už prodělávali speciální přípravu. Ale před měsícem došlo k neštěstí a tak jsme přišli o jednoho ze soudruhů . . .

Na chvilku umlkl a zkoumavě se na mne podíval. Pak se souhlasně usmál.

— Soudě podle vaší tváře, myslím, že má slova na vás neudělala žádný dojem. Měl jste právo domnívat se, že ten člověk zahynul v souvislosti s něčím, co se týká přípravy expedice.

— Právě to jsem si opravdu pomyslil.

— A nepolekal jste se?

Pokrčil jsem rameny.

— Vím dobře, že taková expedice není zábavný výlet.

— Náš soudruh, — řekl Kamov — zahynul při automobilovém neštěstí. Vůz, ve kterém jel, se zřítil s vysokého svahu. Tak jsme ztratili jednoho účastníka plánovaného letu. Nahradit jej jiným vědeckým pracovníkem už nemůžeme, zbývá už příliš málo času. Pro vědeckou práci v podmínkách kosmického letu je třeba dlouhodobé přípravy.

— A tak jste se rozhodli vzít na uprázdněné místo novináře.

— Ne, nebylo to docela tak, — řekl Kamov. — Chtěl bych spojit v jedné osobě novináře, fotografa a kameramana. Hlavní úkol spočívá v tom, že na palubě musí být specialista pro astronomické snímky. Náš soudruh, který zahynul, absolvoval potřebný kurs a můžeme-li vystačit bez něho jakožto astronoma, nemůžeme se obejít bez fotografa a filmového kameramana. To je důvod, proč jsme navrhli vás.

— Ale já přece nemám ani ponětí o astronomické fotografii!

— Tomu vás naučíme. Proto jsme žádali, aby nám dali člověka, který má zkušenosti. Naučit vás speciálním metodám astronomického fotografování nebude už tak těžké. A to, že jste zkušený novinář, to se nám také hodí. Až se vrátíme, bude zapotřebí seznámit s výsledky letu nejen náš lid, ale všechny národy.

— Udělám vše, co bude v mých silách — řekl jsem. — Chtěl bych však přece jen vědět, kam se poletí.

— Zcela oprávněné přání, — pravil Kamov. — Nijak se netajíme svými záměry, neuveřejnili jsme pouze dobu startu. Protože tenkrát, když jsme dosáhli Měsíce, někteří z našich zahraničních „přátel" začali zuřit, že jsme je předběhli . . .

— Mluvíte o Hebgoodovi?

— Ano. Víme, že jeho astrostat je už téměř hotov a je pochopitelné, že se nám Hebgood bude chtít revanšovat a dostat se jako první na některou planetu. Naše expedice nemá sportovní, nýbrž ryze vědecký cíl, avšak přece jen se nechceme vzdát prvenství, — usmál se. — Vám to ovšem svěřím už proto, že musíte vědět, do čeho se pouštíte.

Kamov umlkl a dosti dlouho na mne hleděl svýma podivuhodně klidnýma očima.

— Požadavky lékařů, — pravil zvolna — kladené na účastníky letu, se liší od obvyklých. Není vyloučeno, že nebudete připuštěn . . .

Na chvilku se odmlčel a pokračoval už docela obyčejným tónem.

— Ale kdyby se to stalo, je samozřejmé, že musíte zachovat tajemství. Víte, že můj první let byl zkušební a že jsem ho provedl sám. Astrostat oblétl kolem Měsíce a vrátil se na zemi. Druhý let jsem podnikl spolu s astrofysikem Pajčadzem. Sestoupili jsme na povrch Měsíce a setrvali jsme na něm několik hodin. Oba lety dokázaly, že materiální složka funguje spolehlivě a proto bylo rozhodnuto uskutečnit třetí expedici: dosáhnout planety Marsu a cestou obhlédnout Venuši. Nepolekal jste se?

— Ani trochu! — odpověděl jsem zcela upřímně.

— Teď mám ještě větší chuť zúčastnit se letu, jsem však trochu na rozpacích z toho, jak málo je té práce, která je mi při tom určena. Přinese vůbec přiměřený užitek?

— A jak to víte, že budete mít tak málo práce? — zeptal se Kamov.

Pocítil jsem, že se červenám.

— Zdá se mi . . .

— Zdát se vám nic nemusí! — přerušil mne Kamov.

— Váš úkol bude velice odpovědný. Studium snímků, které uděláte, má pro vědu veliký význam a naši vědci vám jistě dají mnoho úkolů. Ve volných chvílích mi budete pomáhat řídit raketu.

Překvapeně jsem na něho pohlédl.

— Divíte se? — usmál se Kamov. — Není to ani zdaleka tak strašné. Řídit astrostat během letu není nikterak složité. Něco jiného je ovšem start, přistání nebo let v blízkosti velkých planet. V těchto případech se práce komplikuje. Naše „řídicí kabina" mohu-li to tak nazvat, je vybavena skvělými přístroji. Obeznámíte se s nimi hned v prvních dnech letu.

— Jak dlouho expedice potrvá?

— Co myslíte?

— Myslím, že tak dva — tři roky.

Kamov se dal do smíchu.

— Atomová technika, — pravil — jde rychle kupředu. Let na Měsíc nám trval po prvé dva dny, po druhé už jen jeden den. Od těch dob jsme však zase kousek pokročili. Celá naše nynější expedice je plánována na 220 dní, to znamená na sedm a půl měsíce.

— Tak málo? . . .

— Za sedm a půl měsíce, — pokračoval Kamov, — urazíme vzdálenost asi půl miliardy kilometrů. Průměrná rychlost rakety je asi 102 600 km za hodinu.

— To zní jako pohádka! . . .

Kamov zavrtěl hlavou.

— Rychlost není tak veliká, jak se vám zdá, — pravil. — Technika jde cestou dosahování rychlostí, potřebných pro volný let na libovolnou planetu a neohlíží se na žádné termíny. Naše raketa se však musí přísně držet grafikonu, protože letí menší rychlostí, než je rychlost pohybu Země po její dráze. Dohnat Zemi bychom nemohli.

— Myslím, že i 102 600 km je příšerně mnoho. Vždyť za tři hodiny budete někde u Měsíce a za dvě vteřiny už nebude raketu ze Země vůbec vidět.

— Nikoliv! — poznamenal Kamov. — Kdybychom si usmyslili odstartovat už ze Země takovou rychlostí, letěla by raketa po několika vteřinách s mrtvou posádkou. Lidský organismus nemůže vydržet takové zrychlení. Nejdříve poletíme relativně pomalu. Teprve po třiadvaceti minutách a čtyřiceti šesti vteřinách dosáhne raketa své maximální rychlosti 28,5 km/s (rychlost pohybu Země po oběžné dráze činí 29,76 km/s).

Vyslovoval ta čísla, z nichž jde člověku hlava kolem, s tak nevzrušeným obličejem, jako by šlo o automobilový výlet.

— Kdybychom letěli na Měsíc po přímce, — pokračoval, — dostali bychom se tam za tři hodiny a třiapadesát minut. Avšak naše cesta půjde téměř kolmo k přímce Země—Měsíc. Měsíc zblízka vůbec nespatříme. Budete mít příležitost vidět jej z ještě větší dálky, než obvykle.

— Škoda!

— Ale za to jej uvidíte z té strany, která je nám normálně skryta.

— Díky vám, — řekl jsem, — ví už celý svět, že ona strana Měsíce, kterou se Země nevidíme, se nijak zvlášť neliší od té, kterou už známe. Ale spatřit to na vlastní oči je v každém případě velmi zajímavé. Dovolte mi otázku.

— Prosím!

— Řekl jste přece, že cestou k Marsu chcete obhlédnout Venuši. Tomu nerozumím.

— Co je na tom nesrozumitelného?

— Jak se přiblížíte k Venuši cestou na Mars? Vždyť jejich dráhy jsou vzhledem k Zemi na protilehlých stranách.

— Měl byste pravdu, — odvětil Kamov, — kdyby planety stály nehybně. Avšak ony se pohybují, a to rozdílnými rychlostmi. Často se stává, že obě, tedy Venuše i Mars stojí vůči Zemi na jedné straně. Aby vám byla naše trasa jasnější, nakreslím vám ji na papíře.

Kamov nakreslil rychle tužkou několik kružnic. Ač nepoužíval kružítka, byly jeho kružnice znamenité. Dobře jsem si ten nákres zapamatoval.

— Podívejte se, — řekl: — ta tečka uprostřed, kolem níž je maličký kroužek, znamená Slunce. První kruh — to je dráha Venuše. Mezi ní a Sluncem je planeta Merkur, avšak její dráhu jsem tu nezakreslil, protože ji nepotřebujeme. Druhý kruh — to je dráha zeměkoule. Třetí — dráha Marsu. Kdybych dodržoval správné měřítko, nemohl bych zachytit planety na tomto listě papíru. Byly by tak malé, že byste je neviděl. Toto ovšem není plán, nýbrž schema. Kroužky, které označuji číslicí „1", — znamenají postavení planet v okamžiku našeho startu. Pohyby všech planet po příslušných drahách směřují ve stejnou stranu. Na našem schematu od prava do leva. Od kroužku, představujícího Zemi, kreslím naši trasu tečkovanou čarou. Tak! A v tomto bodě potkáme Venuši . . .

Nakreslil druhý kroužek na dráze Venuše a označil jej číslicí „2".

Odsud budeme směřovat stejnou cestou k Marsu a setkáme se s ním v tomto bodě. A pak zpět na Zemi, která zatím stačí absolvovat přes polovinu své roční dráhy a bude přibližně v tomto místě . . .

— Jasné, — řekl jsem.

— Tenhle výkres je ovšem jen docela hrubé schema, — poznamenal Kamov. — Dráhy planet nejsou totiž uzavřené, neboť Slunce, které vleče planety za sebou pohybuje se samo prostorem. Ale takhle vám to asi bude srozumitelnější.

— Děkuji vám. Je mi to plně jasné.

— Teď také jistě už chápete, proč nemůžeme odložit start ani o jediný den. Zmařilo by to náš přesně propočtený plán.

— Rozumím.

— Pro dnešek by to stačilo. Za sedm a půl měsíce cesty stačíme projednat všechno ostatní. Vaše osobní účast v expedici začne tedy už zítra ráno, kdy se podrobíte prohlídce před lékařskou komisí. Abychom vás připravili k letu, nesmíme ztratit ani den.

Tak skončil můj první rozhovor s Kamovem.

Bylo již po půlnoci, když jsem přišel domů.

Nad střechami domů stál Měsíc. A na tomto Měsíci už byl člověk, s kterým jsem před chvilkou hovořil. — Kdo ví? . . . Možná, že i já se někdy dostanu na jeho světélkující povrch . . .

— Světélkující . . . — Vzpomněl jsem si na článek Kamova, ve kterém popsal své poznatky z Měsíce. Jeho povrch je temný a ohmurný, pokrytý skalisky tmavošedé barvy. Usmál jsem se svému nadšení.

Tam, z bezprostřední blízkosti vypadá všechno jinak, než ze Země. Lesknoucí se planety jsou ve skutečnosti tmavá, nesvítící tělesa. Zanedlouho se sám ocitnu na jedné z nich . . .

— Skutečně? Co když zítra lékařský ortel navždy škrtne takovou příležitost? Bude to těžké, těžké zklamání! —

Té noci jsem špatně spal. Ležel jsem na lůžku s otevřenýma očima, naslouchal jsem tikání nástěnných hodin a chvilkami se mi zdálo, že se zastavily.

Usnul jsem až k ránu a ani ve spánku mne neopouštěla myšlenka, že splnění mé touhy může ztroskotat.

Ale všechny obavy byly liché. Komise tří lékařů, které předsedal proslulý profesor, mne dlouho a pečlivě prohlížela, proklepávala. Kontrolovali můj zrak i sluch, točili se mnou na takovém zvláštním kolotoči, přinutili mne dokonce viset hlavou dolů na dvou smyčkách a pak zase do nekonečna proklepávali, poslouchali a měřili.

Konečně mne stařičký profesor poplácal po zádech, usmál se a řekl něco, co mi zaznělo jako nejsladší hudba:

— Ideální organismus! Vy, mladý muži, se můžete vypravit třebas na Polárku, když už vás ta naše Země omrzela.

Lékaři se rozesmáli.

— Připravte se k letu, — pravil už s vážnou tváří profesor. — Pamatujte si, že budete-li mít před startem třebas jen obyčejnou rýmu, nesmíte letět. Dodržujte přísný režim, — a ukázal na jednoho z členů komise, — doktor Andrejev byl pověřen dozorem nad zdravotním stavem všech členů expedice. Radte se s ním co nejčastěji. Práce, odpočinek, jídlo, zábava — to všechno se teď bude dít pod jeho kontrolou. Od této chvíle o tom nerozhodujete vy.

Z prohlídky jsem jel rovnou ke Kamovovi, abych od něho přijal pokyny pro další práci. Zřejmě už mne očekával a měl radost, když jsem mu řekl, že je všechno v pořádku.

— Bylo by mi bývalo líto vás ztratit, — řekl. — Jsem velmi rád, že se to nestalo. Seznamte se, prosím! — a představil mne vysokému, pohublému člověku, který seděl u psacího stolu. — Konstantin Jevgenjevič Bělopolskij, můj první asistent na kosmických cestách.

To jméno mi nebylo neznámé. Bělopolskij — jmenovec významného ruského astronoma byl autorem mnoha hvězdářských knih a také učebnice astronomie, ze které jsem se učil ve škole.

Když Kamov vyslovil mé jméno a řekl, že jsem také účastníkem chystaného letu, podal mi Bělopolskij ruku, avšak, jak se mi zdálo, učinil to docela automaticky a bez zájmu. Ani stín úsměvu se neobjevil na jeho tváři, zbrázděné hlubokými vráskami, třebaže mu bylo sotva pětačtyřicet. Neřekl také ani jediné z těch slov, která se obvykle při takových příležitostech vyslovují.

Vzpomínám si, že to na mne udělalo nepříznivý dojem a pomyslil jsem si, že mít takového spolucestujícího na tak dlouhou cestu není nijak příjemné.

Dnes ovšem vím, že krajní mlčenlivost je výrazným rysem tohoto člověka, který je schopen celé hodiny nadšeně hovořit jen o astronomii a matematice.

Zcela jinak mne přivítal čtvrtý účastník expedice — Arsen Georgijevič Pajčadze, s nímž jsem se seznámil o dva dny později.

Ačkoliv mu nebylo více než pětačtyřicet let, byl již uznáván jako vynikající znalec spektrální analysy. Pajčadze je zamilován do astronomie a nazývá ji „vědou věd". Může vám do nekonečna vykládat o nějaké hvězdě nebo mlhovině. Mluví s citelným gruzínským přízvukem, nevyjadřuje se hbitě, ale universitní studenti milují jeho astronomické přednášky.

— Boris Nikolajevič Mělnikov? — zeptal se, tiskna mi ruku s takovou silou, že jsem až zasykl bolestí. — Slyšel jsem o vás. Účastnil jste se polární výpravy, že ano?

— To souhlasí. — řekl jsem.

— Tenkrát na pól, teď na Mars. Bojíte se?

— Upřímně řečeno, trochu se bojím.

Možná, že bych takto neodpověděl někomu jinému. Ale celá nevysoká, štíhlá postava Pajčadzeho, jeho snědá tvář s černým, krátce přistřiženým knírkem, jeho laskavé oči na mne hned na poprvé zapůsobily tak, jako bych ho znal už několik let.

— Není divu, — řekl. — Před letem na Měsíc jsem měl také veliký strach. Nemohl jsem spát. Ztratil jsem i chuť k jídlu.

— A teď už se nebojíte?

— Teď už ne. Kosmický let není vůbec tak strašný, jak se mnozí domnívají. Opravdu není proč mít strach.

— Mne velmi znepokojuje, zda budu schopen splnit svůj úkol a nezklamu důvěru.

— Budete-li myslet takhle, zklamete. Člověk si musí být jist. Snad si myslíte — „náhodou jsem se do toho dostal." Píchli takhle prstem do lidí a strefili se do mne. Kdepak, Sergěj Alexandrovič si nikdy nevybere náhodného člověka. Informoval se, radil se. Nemusíte mít žádné pochybnosti.

Přinutil mne, abych mu vyprávěl celý svůj životopis. Potom mi pověděl o sobě a rozešli jsme se jako přátelé. Za dva měsíce, které od té doby uplynuly, jsem se přesvědčil, že Pajčadze je člověk přívětivý a družný a že bude dobrým spolucestujícím. V raketě mám místo v téže „kajutě" jako on. Mám z toho velkou radost.

Nastaly dny intensivní a zajímavé práce. Kamov měl pravdu, když mi řekl, že dostanu hodně úkolů. Rozsah svěřené práce, je obrovský. Nikdy jsem si nemyslel, že fotografování může sloužit tolika různým vědeckým účelům a že může být tak složité. Učil jsem se fotografovat při infračerveném a ultrafialovém světle, fotografovat objekty zakryté mlhou a obláčky par, snímat Slunce i sluneční koronu a bůhsámví co ještě. Musel jsem absolvovat celý kurs. Kromě dvou zvláštních konsultantů pro obor astronomické fotografie, kteří se věnovali jenom mně, zabýval se mnou ještě Kamov a Bělopolskij. Sergěj Alexandrovič mne seznamoval s konstrukcí a zařízením rakety a s funkcí řídicích přístrojů, zatím co Bělopolskij mne zasvěcoval do základů meziplanetární navigace.

Času nebylo nazbyt. Pracoval jsem osmnáct hodin denně a často, když jsem se vracel domů, místo spánku jsem ještě usedal k psacímu stolu.

Tak to šlo až do okamžiku, kdy náš lékař Stěpan Arkadjevič Andrejev vznesl energický protest.

— Nemohu připustit, — řekl Kamovovi, — aby Mělnikov pracoval bez odpočinku. Bude-li to takto pokračovat, nemohu ho připustit k letu. Odpovídám za něj a za vás všechny vládní komisi.

— Rozumím, — odpověděl Kamov, — ale co mohu dělat? My jsme se připravovali celý rok, kdežto Boris Nikolajevič má na přípravu jen dva měsíce.

— To je jedno, nedovolím, aby v noci nespal, — trval na svém lékař. — Musí bezpodmínečně spát osm hodin denně. Všechen ostatní jeho čas máte k disposici.

Na tom se tedy dohodli. Každý den mne teď vozil domů lékař a opouštěl mne teprve když jsem usnul.

Nakonec se ke mně přestěhoval, Uvítal jsem to, protože Stěpan Arkadjevič byl zvláště vynikajícím vypravěčem. Lehl si do postele a začal vypravovat nějaký příběh ze své medicinské praxe. Pokládal za užitečné pro můj mozek rozptylovat jej jinými tématy, než astronomií a kosmickou navigací. Někdy také, když se dal strhnout vzpomínkami, zapomínal na čas. Povšimnuv si náhle, že zrádná ručička hodin dávno překročila určenou hodinu, přerušil vyprávění na nejzajímavějším místě a pohněvaně zavrčel:

— Tak spát! Spát! Co si vůbec myslíte?

Jednou jsme se přece jen rozpovídali o nastávajícím letu a o vlivu beztížného stavu na lidský organismus. Stěpan Arkadjevič si posteskl, že se nemůže také zúčastnit výpravy.

— Pozorovat funkci tělesných orgánů v prostoru bez tíže by mne velmi zajímalo, — řekl.

— Já se divím, — řekl jsem, — že v expedici není lékař.

— Jak to, že není? Je.

— Kdo?

— Sergěj Alexandrovič.

— Cožpak on je lékař?

— To jste nevěděl? Kamov vystudoval medicinu jen proto, aby nebylo zapotřebí zvláštního člověka, který by při meziplanetárním letu nebyl plně využit. Ví, že výprava bez lékaře by nesměla odstartovat.

— A kdy to všechno stačil? . . .

Je to vskutku obdivuhodné. Věděl jsem, že Kamov je absolventem institutu letectví a že kromě toho také vystudoval na universitě fakultu fysiky a matematiky. Ale mít ještě třetí diplom, a k tomu lékařský . . .

— Kdy to všechno stačil? — opakoval jsem.

— Sergěj Alexandrovič je znamenitý člověk, — zamyšleně řekl Andrejev. — Nejen, že je diplomovaným lékařem, ale pracoval také několik let v moskevských nemocnicích. Nikdy nic nedělá na půl. Život, plně zasvěcený ideji, ztrojnásobuje síly člověka.

V usilovné práci se docela nenápadně přiblížil den startu. Raketa i posádka byly připraveny. Tři dny před odletem Kamov společně s námi naposledy prohlédl astrostat. Přístroje a aparáty byly přezkoušeny, celý náklad prověřen. Kamov s Bělopolským kontrolovali vše. Pajčadze ještě zvláště podrobně astronomická zařízení a já své fotografické a filmové „hospodářství". Měl jsem k disposici tři filmové přístroje. Jeden přenosný a dva namontované do stěn rakety, které mohou pracovat automaticky. Pak ještě čtyři skvělé fotokamery, každá se šesti vyměnitelnými objektivy a konečně malou laboratoř. Všechno vyniká technickou dokonalostí, stejně jako celé naše „kosmické plavidlo". Výprava Kamova byla vybavena vším, co může člověk potřebovat za všech myslitelných podmínek tak dokonale, jak je možné jen v naší zemi. Na nic nebylo zapomenuto, nic nezůstalo nedořešeno. S velikou péčí a svědomitostí bylo učiněno a předvídáno vše, co mohlo zajistit úspěch.

Příští záznam v mém deníku bude už napsán během letu.

Pro dnešek dost . . . Je deset minut po půlnoci . . .

Přijedou pro mne v sedm hodin ráno.

Tak tedy poslední noc na zeměkouli! . . .

Zítra startujeme do neznáma!

START

3. července 19..

18,00 hodin moskevského času.

Třicátá druhá hodina letu . . .

První den a noc je za námi. Prožíváme druhý. Vím o tom jen podle hodinek. V našem astrostatu se nestřídá den s nocí a nebude se střídat. Slunce bez přestání osvětluje pravý bok a raketa se pravidelně a plavmo obrací, aby se rovnoměrně ohříval celý povrch jejího tělesa.

Raketové motory už dávno přestaly pracovat. Letíme setrvačností, rychlostí 28.5 km za vteřinu. Nepociťujeme rychlost. Máme naopak pocit, že visíme bez pohybu na jednom místě. Země je daleko.

Všude kolem vidíme hvězdy. Ze všech stran nás obklopují nesčíslné svítící body. Mléčná dráha, kterou teď vidíme celou, vypadá jako gigantický prsten. Slunce září nevýslovně jasně, avšak i v jeho bezprostřední blízkosti vidíme hvězdy. Zvláštní podívaná. Slunce a hvězdy na černém pozadí. Když se člověk dívá ze Země, nikdy se mu nebe nezdá tak černé. Prostým okem je vidět, že jedna hvězda je dál a jiná blíž, ale jak jsou všechny daleko! . . .

Raketa visí uprostřed nekonečného prostoru . . .

Týž obraz, který mne tak lekal na Zemi, zde ku podivu strach nevyvolává. Nemám pocit, že pod námi je bezedné nic, protože stejné nekonečno je tu kol dokola, ze všech stran a pojmy „nahoře" nebo „dole" se nám už dávno popletly. Jakmile přestaly pracovat motory a astrostat nabyl konstantní rychlosti, jakmile přestala působit přitažlivost a ztratil se pojem tíže, zmizely i pocity s tíží spojené. Ze zvyku soudím, že pod nohama je „dole" a nad hlavou „nahoře". Ale stačí jen pootočit tělo o stoosmdesát stupňů, aby to, co bylo nahoře bylo dole a naopak. Je k tomu zapotřebí jen docela nepatrného úsilí, s použitím nějakého pevného předmětu nebo stěny kabiny jako opěrných bodů.

Teď nevážím nic! . . .

Pocit beztížnosti, o kterém jsem před startem tolik přemýšlel a kterého jsem se bál, nejen že není strašný, ale je dokonce příjemný. Za čtyřiadvacet hodin jsem mu úplně přivykl.

Teď právě píšu u stolu. Je to pohodlné. Ale jak to vypadá, kdyby se na mne někdo díval?

Kajuta je neveliká. Jedna stěna je zaoblená — to je vnější stěna rakety. Je v ní kulaté okno. Když se okno nepoužívá, je zavřeno zvenčí těžkou ocelovou posuvnou okenicí (je těžká na zemi, ale tady neváží nic). Zadní stěna je rovná a jde od jednoho boku rakety ke druhému. Jsou v ní „dveře" — kulatý otvor o průměru jeden metr. Potřebuji-li odejít z kajuty, pak se lehounce odrazím od něčeho a proplouvám jako ryba. Dvě boční

stěny jsou pravidelné půlkruhy a nemají otvory. Na jedné z nich je připevněn stůl a já u něj sedím přímo „na vzduchu". Levá ruka leží na stole a přidržuje sešit, do kterého zapisuji. Zdvihnu-li ruku, prouděním mého dechu sešit odletí. Odletěl by i kdyby vážil na Zemi půl tuny, protože zde všechny předměty stejně neváží nic. Postačí síla svalů, kterou přidržuji sešit ke stolu, abych se sám udržel na jednom místě.

Kromě stolu je v kajutě skříň, ve které jsou umístěny nástroje, přístroje a naše osobní věci. Je z hliníku a zabírá celou stěnu proti stolu. Když „sedím" u stolu, pak je skříň vzhledem ke mně „na stropě", když se obrátím nohama ke skříni, pak je „na stropě" stůl.

V kajutě nejsou žádná lůžka. Po obou stranách okna visí dvě sítě s kovovými přezkami. V těch máme spát. Dělá se to takto: lehce se od něčeho odrazíš, doplueš vzduchem k síti a uvelebíš se v ní. Abys „nevyplaval", zapneš přezky. Lidské tělo bez tíže na nic netlačí, takže můžeš spát v libovolné poloze jako v nejměkčích prachových poduškách. Síť pouze brání tomu, aby tělo ve spánku neplulo volně po kajutě. To by se dělo, kdykoliv se raketa otáčí kolem své podélné osy. Ačkoliv je to nepatrná síla, stačí, abych se probudil zcela jinde, než jsem si „lehl". Přesněji řečeno to není žádná tíže, nýbrž „odstředivý efekt". Když se děje tento obrat podle podélné osy, všechny nepřipevněné předměty se dají do pohybu.

Tatáž příčina vyvolává také krásnou ilusi, kterou můžeme prožívat při pohledu oknem. V okamžiku, kdy se raketa otáčí podle podélné osy, má člověk dojem, jako by se celý vesmír obracel nohama vzhůru a točil se kolem jediného pevného bodu — kolem nás. Je to nepopsatelná podívaná!

Jak jsem již připomněl, okolnost, že zde není tíže, se nám stala již tak běžnou, že ji prostě nevnímáme. Ale já si dobře pamatuji, kolik diskusí vyvolala tato zvláštnost astrostatu, kterou musel Kamov zachovat v zájmu astronomických pozorování. Vytvoření umělé tíže pomocí rychlé rotace by totiž znemožňovalo práci s teleskopem. A tak vládní komise nakonec přece jen souhlasila s tím, že je třeba obětovat tuto vymoženost, a to tím spíš, že se přední lékaři Sovětského svazu přesvědčivě vyslovili o úplné neškodnosti beztížného stavu pro člověka a jeho organismus. Z téhož důvodu odmítl Kamov regulaci teploty uvnitř rakety metodou střídání barev raketového tělesa pomocí posuvných „šupin". Tento způsob navrhl již K. E. Ciolkovskij. Otáčení rakety kolem podélné osy umožňuje snadno zaměřit teleskop libovolným svěrem.

Měl bych poznamenat ještě jednu důležitou podrobnost. Kulaté dveře jsou uzavřeny hermetickým příklopem. Přecházíme-li z jednoho prostoru do druhého, jsme povinni zavírat za sebou všechny dveře. Dělá se to pouhým stisknutím knoflíku.

Meziplanetární prostor není totiž absolutně prázdný. Pohybují se v něm nesčetné částice hmoty od nejmenších, v rozměru zrnka prachu, až k obrovským kompaktním hmotám. Že by se astrostat setkal s těmito bludnými tělesy je podle mínění Kamova téměř vyloučeno, avšak nikdy to nelze zcela vyloučit. Kdyby jeden z takových kamenů nebo i malých kousíčků narazil na raketu, pak při nesmírné rychlosti obou těles by nutně došlo k více či méně silnému výbuchu. Ve stěně rakety by vznikla trhlina a protože venku žádný vzduch není, vyrazil by vzniklým otvorem ven vzduch, který je uvnitř. V několika vteřinách by posádka zahynula. Avšak je-li raketa rozdělena na jednotlivé hermeticky oddělené úseky, je takový konec posádky nepravděpodobný.

Kdyby byla proražena stěna v okamžiku, kdy je někdo v kajutě a kdyby výbuch nebyl mimořádně silný, je možno se zachránit pouhým přiložením náplasti na otvor. Tyto náplasti jsou proto umístěny všude na dosah ruky. Jsou různě veliké a mohou pevně uzavřít případný otvor, neboť vzduch uvnitř rakety tlačí na všechny předměty se stejnou silou jako na Zemi, to znamená silou jednoho kilogramu na každý čtvereční centimetr, kdežto venku, opakuji, žádný tlak není. Je při tom ovšem zapotřebí postupovat bleskurychle.

Právě přišel do kajuty Pajčadze. Aby mohl otevřít dvířka skříně, zaujal takovou polohu, že zůstal viset nad mou hlavou, v pravém úhlu k mému tělu.

Vím, že on, stejně jako předměty, které jsou ve skříni, nemohou na mne spadnout, avšak síla „pozemského" zvyku mne přinutila uskočit stranou. Sešit mi okamžitě uletěl na druhou stranu.

Pajčadze to zpozoroval a rozesmál se. Vyňal ze skříně jakýsi přístroj a hbitě se obrátil ve vzduchu tak, aby byl v podobné poloze jako já. Cestou stačil zachytit můj sešit.

— Smím si to přečíst? — zeptal se.

Přikývl jsem. Začal pozorně číst poslední stránky.

— Fysické jevy v raketě, — pravil, vraceje mi sešit, — jste popsal dobře, ale proč jste nepopsal také start?

— Určitě jej také popíšu.

— Měl byste dodržovat chronologický postup zážitků a pozorování.

— Tenhle deník, — odpověděl jsem, — je jenom syrový materiál. Píšu ho jak se to hodí.

— Nikdy nedělejte nic „jak se to hodí", — a položil mi ruku na rameno, v důsledku čehož jsem okamžitě začal klesat dolů. — Nezlobte se!

— Co vás napadá, Arsene Georgijeviči! Proč bych se zlobil?

Pajčadze se vzdálil a zavřel za sebou příklop. Opět jsem „usedl" ke stolu a pozorně jsem si přečetl rukopis.

Ovšem! Má pravdu. Mé zápisky jsou páté přes deváté. Musím zapisovat chronologicky důsledně . . .

Noc před startem jsem přes veškeré své očekávání spal dobře. Přesně v 7,00 ráno pro mne přijel Pajčadze. Vzal jsem svůj kufřík, který mne doprovázel na všech mých cestách a usedl jsem do auta s pocitem, který se silně podobal pocitu úlevy.

Očekávání skončilo . . . cesta zpět je nemožná!

Arsen Georgijevič byl zamlklý. Chápal jsem jeho stav a nerušil jsem ho hovorem. Pajčadze zanechával v Moskvě ženu a šestiletou dceřku. Velmi je miloval a loučení bylo těžké. Rozloučil se s nimi právě před chvilkou, protože nikdo z doprovázejících nebyl vpuštěn na místo startu.

Náš automobil minul stadion „Dynama" a zasvištěl po Leningradské silnici. Raketa měla být odstartována na břehu řeky Kljazmy. Odsud už Kamov startoval k oběma prvním letům.

Bylo devět hodin ráno, když jsme přijeli na místo.

„Raketodrom", odpalovací základna, byl obklopen vysokou zdí. Byla to veliká plocha o průměru 15 kilometrů. Vstup dovnitř byl nejpřísněji střežen. Uprostřed plochy byla připravena naše raketa. Astrostat visel asi třicet metrů od země na startovacím stožáru.

Ve velikém dvoupatrovém domě, kterému jsme žertem přezdili „meziplanetární nádraží", byly dílny a laboratoře pro obsluhu rakety. Zastihli jsme tam Kamova, Bělopolského a členy vládní komise.

Kamov hovořil s předsedou komise, akademikem Vološinem. Bělopolskij se s námi pozdravil a za několik minut odejel autem k raketě.

Kamov zavolal Pajčadzeho a já jsem zůstal osamocen. Přistoupil ke mně jediný představitel tisku, který směl být startu přítomen. Byl to dopisovatel TASS Semjonov, kterého jsem dobře znal. Vyptal se mne na to, jaké mám pocity a vyřídil mi pozdrav pracovníků TASS. Roztržitě jsem mu podčkoval.

O půl desáté Kamov povstal a pevně stiskl ruku Vološina.

— Je čas! — řekl.

Starý akademik, zřejmě silně vzrušen, objal Kamova.

— Z celého srdce vám přejeme úspěch. S největší netrpělivostí budeme očekávat váš návrat, — řekl.

Pak objal Pajčadzeho i mne.

Rozloučili jsme se s ostatními členy komise. Všichni byli velice vzrušeni. Jediný Kamov byl naprosto klidný. Když jsme vstupovali do vozu, podíval se na mne a usmál se.

— Tak co? — otázal se. — Spal jste?

Zmohl jsem se jen na přikývnutí hlavou.

Poslední stisky rukou, poslední přání zdaru a auto se rozjelo. Za osm minut jsme byli u rakety.

Bělopolskij nás očekával u paty stožáru. Vedle něho stál inženýr Larin, vedoucí pracovník skupiny, která připravovala raketu k odpálení. Kromě něho už všichni pracovníci raketodromu opustili místo startu.

Nad námi, ve výšce desetipatrového domu zářil na slunci bílý stříbrný astrostat. Byl dvacetsedm metrů dlouhý, šest metrů široký a tvarem připomínal obrovitou štíhlou okurku. Vnitřní zařízení mi bylo už dobře známo.

Na špičce se leskl zlatý nápis — „SSSR - LS 2".

Kamov promluvil ještě několik slov s Larinem. Pak se inženýr s námi rozloučil a usedl do auta. Bylo tři čtvrti na deset. Jeho odjezdem se přetrhla poslední nitka našeho styku s lidmi.

— Jdeme! — řekl Kamov.

Výtah nás rychle dopravil na rampu. Při pohledu zblízka jsem si povšiml, že raketa nevisí vertikálně, nýbrž šikmo. Kulatý vchod do strostatu byl úzký a protáhnout se bylo dosti obtížné. První zmizel uvnitř rakety Bělopolskij, za ním Pajčadze. Přišla řada na mne. S výšky jsem mohl ještě přehlédnout celé prostranství raketodromu. Zahlédl jsem rychle ujíždějící automobil inženýra Larina a bezděky jsem na něj zamával. Poslední, co jsem viděl, byla červená světelná raketa, vystřelená daleko na obzoru.

— Rychle! — řekl Kamov.

Nastoupil hned za mnou a stisknutím knoflíku uzavřel hermeticky dveře.

— Co to bylo za raketu? — zeptal jsem se Kamova.

— Signál, že do startu chybí deset minut.

Octli jsme se v horní — přesněji řečeno v přední části astrostatu, kde byla observatoř a velitelské místo. Prostor byl osvětlen zářivým elektrickým světlem. Pajčadze nám podal veliké kožené přilby.

Zeptal jsem se, k čemu jsou.

— Aby nám chránily uši, — odpověděl. — Nasaďte si přilbu, pořádně přitáhněte řemínky a lehněte si.

Ukázal na šikmou žíněnku, ležící na podlaze.

— Zrychlení je dvacet metrů. Není to moc, ale lépe se snáší vleže. Bude trvat skoro půl hodiny.

— Znamená to, že nic neuvidíme? — zeptal jsem se zklamaně.

— Ano, okna otevřeme až přestanou pracovat motory.

Nasadil si přilbu a lehl si vedle Bělopolského. Nezbylo mi, než učinit totéž.

Kamov, ve stejné přilbě jako my, usedl do koženého křesla k řídícímu pultu a nespouštěl zrak s vteřinové ručičky.

Křeslo, které tvořilo s pultem jediný celek, mohlo se zároveň s ním otáčet všemi směry podle potřeby a podle polohy rakety. Bylo ho zapotřebí pouze při startu a bude ho zapotřebí při letu mezi planetami. Cestou, když uvnitř rakety přestane působit tíže, nebude ho třeba.

Podíval jsem se na své hodinky. Ukazovaly za dvě minuty deset.

Je těžko popsat, co jsem pociťoval v oněch okamžicích. To už nebylo rozčilení, nýbrž něco mnohem silnějšího, bylo to téměř utrpení. . . .

Zbývalo půldruhé minuty . . . Jedna minuta . . .

Mžikem jsem pohlédl na soudruhy, ležící vedle mne. Bělopolskij měl zavřené oči a klidný výraz ve tváři. Pajčadze se upřeně díval na hodinky. Chystá se opustit Zemi již po druhé. A Kamov? . . . Ten už po třetí . . .

Třicet vteřin . . . Dvacet . . . Deset . . .

Kamov otočil páčkou na pultě. Pak druhou.

Těsně přiléhající přilbou, která dusila každý zvuk, uslyšel jsem vzrůstající hlomoz. Byl silnější a silnější. Pocítil jsem, jak se raketa zachvěla . . .

Potom mne jakási měkká síla přitiskla k žíněnce. Levice s hodinkami bezděky klesla Pokusil jsem se ji zdvihnout. Paže byla jako olověná.

Minuta po desáté.

Letíme.

Hluk se už nezvětšoval, avšak byl tak silný, že jsem pochopil, že bez zvláštní přilby bychom jej nemohli snést.

Raketa letěla stále rychleji, zvyšujíc rychlost každou vteřinu o dvacet metrů.

Litoval jsem, že nemohu natočit na film vzdalující se Zemi. Byly by to nádherné záběry! Kamov mi nedovolil použít ani automatických filmových kamer, zamontovaných do stěny rakety. Jejich objektivy byly zvenku zakryty kovovými chrániči.

Nemohl jsem vydržet klidně ležet. Toužil jsem co nejdříve spatřit na vlastní oči všechno to, co nás obklopovalo. Záviděl jsem Kamovu, který se mohl dívat dvěma periskopy, jejichž okuláry měl před sebou na pultu. Chvilkami se jimi skutečně díval a kontroloval let.

„Kolik času je zapotřebí, abychom se vznesli nad vrstvu atmosféry, — pomyslil jsem si, — když uvážím, že se atmosféra zdvihá na tisíc kilometrů od Země? Za první vteřinu urazila raketa dvacet metrů, za druhou čtyřicet a tak dále. To znamená, že jsme opustili atmosféru asi za pět minut po startu." Zatím co jsem se pokoušel počítat z hlavy, všiml jsem si, že bez ohledu na dvojnásobnou tíhu mi pracuje mozek docela normálně. Abych nějak zkrátil čas nucené nečinnosti, začal jsem vypočítávat, v jaké vzdálenosti od Země asi budeme, až přestanou pracovat motory. Pamatoval jsem si, že mají pracovat třiadvacet minut a čtyřicet šest vteřin. Ale z paměti jsem úkol vypočítat nemohl. Vytáhl jsem z kapsy zápisník a začal počítat na papíře. Bělopolskij se na mne káravě podíval. Napsal jsem mu na lísteček: „Kolik kilometrů uletíme s fungujícími motory?" — a podal jsem mu notes i tužku. Okamžik přemýšlel, napsal odpověď a podal mi ji. Na lístku stálo: „20 320,5 km, ležte klidně!"

Minuty ubíhaly. Od okamžiku startu jich uběhlo už patnáct. Byli jsme daleko za hranicí atmosféry a letěli jsme prázdným prostorem. Zachvátila mne horečná netrpělivost. Bylo mi stále obtížnější ležet. Strašidelný hluk atomových reaktivních motorů působil na nervy a vyvolával mučivou touhu, aby alespoň na minutu ustal. Uvnitř rakety skrz těsnou přilbu byl stále ještě nesnesitelně silný. Jak to asi vypadá tam na zádi? Musí to být jistě otřesná podívaná. Obrovská raketa s dlouhým ohnivým ohonem stoupá obrovskou rychlostí černým „nic".

Záviděl jsem Bělopolskému jeho vyrovnaný klid, s jakým vyčkával konce tohoto mučení. Nervosnější Pajčadze pohlížel často na hodinky.

Asi dvacet minut po startu Kamov neočekávaně povstal a přistoupil k oknu. Pohyboval se zřejmě velmi lehce. Odsunuv trochu kovový závěr, zakrývající okno, pohlédl úzkou štěrbinou ven. Dal bych všechno za to, kdybych mohl být na jeho místě!

REPORTA
1 Z MARS

Poslední minuty se táhly neuvěřitelně pomalu. Ručičky hodinek jako by se docela zastavily. Zbývaly tři minuty. Pak dvě...

Rychlost astrostatu se blížila závratné číslici — dvacetosm a půl kilometru za vteřinu. Až motory zmlknou, poletíme touto rychlostí sedmdesát čtyři dny, dokud nedosáhneme Venuše.

Když už zbývala jediná minuta, zavřel jsem oči a připravil se na tu obrovskou proměnu, která se měla odehrát: od zdvojnásobené tíže k absolutní beztížnosti. Vědel jsem, že bude třeba pohybovat se nesmírně opatrně, dokud se organismus nepřizpůsobí.

Náhle se něco stalo! V uších zněl dřívější hluk, ale celým tělem jsem cítil změnu. Zatočila se mi hlava, ale za chvilku to přešlo. Žíněnka, na které jsem ležel, náhle změkla. Bylo mi jako bych ležel na hladině vody. Hluk rychle zanikal a já jsem pochopil, že už utichl, že mi jen doznívá v uších.

Pak bylo kolkolem ticho. Motory nepracovaly.

Otevřel jsem oči a spatřil Kamova, který stál u pultu.

Stál... Avšak jeho nohy se nedotýkaly podlahy. Visel nehybně ve vzduchu bez jakékoli opory.

Tento fantastický obraz mnou otřásl, ač jsem dobře věděl, že to tak bude a musí být. Vnitřek rakety se stal maličkým světem pro sebe, světem, ve kterém nebylo tíže.

Ležel jsem a neodvažoval jsem se udělat sebemenší pohyb.

Pajčadze sňal přílbu a vstal. Žádný akrobat na Zemi by to nedovedl udělat jako on. Ohnul nohy, postavil se chodidlem na podlahu a pak se plavmo vzpřímil.

Bělopolskij se posadil a jakýmsi zvláštním, nejistým pohybem si také sundal přílbu. Podle pohybu rtů jsem poznal, že něco říká. Pajčadze mu podal ruku a Konstantin Jevgenjevič se náhle vznášel ve vzduchu. Po prvé jsem spatřil na jeho vždy vyrovnané tváři rozčilení. Pokusil se postavit se na nohy, když se náhle otočil hlavou dolů. Pajčadze se smál a pomohl mu zaujmout původní polohu. Něco při tom povídal, ale nic jsem neslyšel. Obklopovalo mne mrtvé ticho.

Oba astronomové se přiblížili k oknu. Přiblížil se k němu vlastně Pajčadze, zatím co Bělopolskij se pohyboval za ním, drže se ho křečovitě za ruku. Když se dostal ke stěně, uchopil kožené držadlo, kterých tu bylo připevněno všude kolem velké množství a tak patrně získal stabilitu. Pajčadze stiskl knoflík a kovová okenice se posunula stranou.

Zvědavost mne přinutila opustit spásonosnou žíněnku. Pomalu jsem odepjal poutací řemeny a sundal přílbu. Bylo podivné cítit své vlastní paže bez váhy. Hodil jsem přílbu na žíněnku, avšak ona neupadla. Zůstala viset ve vzduchu.

Opatrně, vyhýbaje se prudkým pohybům, začal jsem se stavět na nohy. Všechno šlo dobře a tak jsem si spokojeně myslel, že nebudu následovat příkladu Bělopolského. Avšak najednou jsem si povšiml, že visím ve vzduchu a udělal jsem bezděky prudší pohyb, abych se něčeho zachytil. Nohy se na okamžik dotkly podlahy a pak jsem se vznesl jako peříčko ke stropu — přesněji k oné části kabiny, kterou jsem dosud vnímal jako strop.

Kabina jako by se v mžiku převrátila. „Podlaha" a všechno, co na ní bylo, se octlo „nahoře". Kamov, Pajčadze i Bělopolskij viseli hlavou dolů.

Srdce mi začalo zběsile tlouci rozčilením a stěží jsem se zdržel, abych nekřičel. Kamov na mne pohlédl.

— Nedělejte prudké pohyby, — řekl klidně. — Nemáte teď žádnou váhu. Vzpomeňte si, co jsem vám říkal na Zemi. Musíte plavat ve vzduchu jako ve vodě. Zkuste se odrazit od stěny, ale jenom lehce, a přibližte se ke mně.

Chtěl jsem se držet jeho rady, ale nedovedl jsem odhadnout sílu odrazu. Rychle jsem proletěl kolem Kamova a dost silně jsem narazil na zeď.

Nemá smysl do všech podrobností popisovat zážitky, které jsme měli — Bělopolskij a já — v prvních hodinách takřka bez ustání. Kdybychom tyto skoky, přemety a pohyby dělali na Zemi, tucetkrát bychom si zlomili vaz. Ale v tomto nepravděpodobném světě nám všechno prošlo beztrestně, nepočítáme-li několik modřin.

Kamov a Pajčadze, kteří už měli za sebou takové chvíle, pomohli nám získat první zkušenost a osvojit si metodu pohybu, i když se ani oni neubránili chybám.

Neobyčejně zajímavé bylo sledovat při tom výraz tváře mých spolucestujících. Pajčadze, když udělal nešikovný pohyb, zasmál se vesele a bylo vidět, že mu vůbec nevadí, že vypadá směšně. Kamov svraštil své husté obočí a zlobil se sám na sebe za každou neopatrnost. Bělopolskij po každém „triku", jehož obětí se stal, pohlédl na nás pokradmu a na jeho vážném vrásčitém obličeji přeběhl stín strachu. Byl to strach z úsměšků. Pajčadze, který se bez jakéhokoliv slitování chechtal každé mé směšné situaci, se ani jednou neusmál, jestliže se do ní dostal Konstantin Jevgenjevič.

Vůbec jsem si nevšímal posměšků Pajčadzeho a naopak jsem záměrně podnikal různé zkušební pohyby, abych se co nejdříve naučil „plavat ve vzduchu".

Celkem lze říci, že jsme si zvykli dost rychle. Netrvalo to ani tři hodiny a už jsem se uměl pohybovat jak jsem chtěl, měnit směr a používat k odrazu kožených držadel i jiných pevných předmětů. Volné poletování vzduchem vyvolávalo ve mně nepopsatelné pocity, připomínající daleké dětství, kdy jsem ve snu stejně svobodně poletoval s místa na místo a probouzel se vždy s pocitem lítosti, že se mi to jen zdálo.

Strávili jsme několik hodin u okna observatoře. Nebylo příliš velké, asi metr v průměru, ale pozoruhodně průzračné, třebaže sklo bylo velmi silné.

Hvězdné nebe vyvolávalo tísnivý pocit svou grandiosností. Avšak zvláštní, překvapující a s ničím nesrovnatelný pohled skýtala Země a Měsíc. Byli jsme tak daleko, že obě tato tělesa nám připadala stejně veliká. Dvě ohromné koule — jedna žlutá a druhá bleděmodrá — visely v prostoru vlevo od nás. Slunce osvětlovalo více než polovinu jejich viditelného povrchu, avšak i neosvětlenou část si člověk snadno domyslil na černém pozadí nebe. Bylo to tak, jak mi vyprávěl Kamov při našem prvním rozhovoru před dvěma měsíci. Viděli jsme tu stranu Měsíce, kterou není vidět ze Země. Připadalo mi, že to není tvář toho dobrého a každému od dětství známého souputníka Země, nýbrž jakési nové, cizí nebeské těleso.

Možná, že právě teď, při pohledu na rodnou planetu, tak nesmírně vzdálenou, jsem pocítil s plnou silou stesk. Vzpomněl jsem na přátele, s nimiž jsem se rozloučil večer před startem, na soudruhy z práce. Co asi teď dělají? V Moskvě je teď den. Jasně modré nebe se nad nimi klene a za tou modří není vidět drobounká tečka naší rakety, která se nepřestává vzdalovat do černé, bezedné hlubiny prostoru.

Pohlédl jsem na své spolucestující. Kamov i Pajčadze se tvářili spokojeně jako obvykle. Svraštělý obličej Bělopolského byl posmutnělý. Snad se v jeho očích — někde v koutku — zaleskla slza. Podřizuje se jakémusi vnitřnímu impulsu, vzal jsem ho za ruku a stiskl ji. Odpověděl stiskem, ale neotočil se ke mně obličejem.

Pocítil jsem tíseň a odvrátil jsem se. Vnější klid Kamova i Pajčadzeho mi v tom okamžiku připadal nepříjemný, i když jsem chápal, že se dovedou lépe ovládat než my, že jistě i jimi lomcují stejné city, že prožívají totéž co já.

Pomyslil jsem si: „Tihle dva lidé neopouštějí Zemi poprvé. Možná, že když spolu letěli k Měsíci, nebyli také tak klidní".

Asi hodinu vládlo na palubě astrostatu úplné a nerušené mlčení. Všichni jsme hleděli na dalekou Zemi. Na jejím disku jsem nepozoroval téměř žádné podrobnosti a vůbec se nepodobala školnímu globusu, jak ji někdy zobrazují v knížkách.

— Patrně je nad celým povrchem Země hustá oblačnost. — řekl jsem.

— Proč myslíte? — otázal se Pajčadze.

— Protože není téměř nic vidět.

— Oblaka s tím nemají nic společného, — řekl. — Dokonce i kdyby nebyly vůbec žádné mraky, podrobnosti zemského povrchu sotva uvidíme. Atmosféra odráží sluneční paprsky mnohem silněji, než tmavé části pevnin. Kdyby byla zima, viděli bychom Evropu mnohem lépe. Chcete-li se přesvědčit, podívejte se dobře na jižní polokouli.

Skutečně. Mohl jsem dobře rozeznat obrysy Austrálie. Kontura Asie slabě pronikala bělavým oparem.

Za celou tu dobu, kterou jsme prostáli u okna, zdálo se mi, že Země i Měsíc zůstávají stejně veliké. Raketa jako by se jim nevzdalovala.

— To se vám jen tak zdá, — řekl Sergěj Alexandrovič, když jsem ho na to upozornil. — Vzdálenost se neustále zvětšuje o šedesát kilometrů za vteřinu.

— O padesát osm a půl, — opravil jej Bělopolskij.

— Řekl jsem přibližnou číslici, — pravil Kamov, — ale Konstantin Jevgenjevič má samozřejmě pravdu. Kdybyste chtěl ještě přesnější údaj, pak je to, prosím, padesát osm kilometrů a dvěstěšedesát metrů.

Nemohl jsem se zdržet úsměvu, když jsem viděl, jak Bělopolskij při těchto nevinně vyřčených slovech stiskl své tenké rty. Také Pajčadze se usmál.

Kostantin Jevgenjevič měl totiž tu nepatrnou chybu, že nebyl vždy docela taktní. Kamov jako nikdo jiný uměl ho na to jemně upozornit. Kamovova číslice byla absolutně přesná.

Pohlížeje oknem astrostatu na Zemi, visící volně v prostoru, pomyslil jsem na ty dlouhé věky, kdy lidé pokládali svou matičku planetu za střed všehomíra. Šel jsem k aparátu. Chtělo se mi zachytit na film ten nádherný, fantastický obraz. Ať miliony lidí uvidí to, co teď vidíme my — čtyři šťastní lidé, čtyři vyslanci sovětské vědy.

— Pohleďte! — zvolal Kamov. — Tam, v dálce se leskne nevelké nebeské těleso. To je naše rodná planeta — Země. Teď vypadá jako největší z hvězd kromě Slunce. A přece — jak je malá! Za několik týdnů ji stěží najdete mezi hvězdami vesmíru. A až dosáhneme oběžné dráhy Marsu, nebude Země větší, než zřetelnější hvězdy. Avšak to my sami budeme stále ještě uprostřed systému planet, obklopujících docela obyčejnou a nijak zvláštní, řadovou stálici, které říkáme Slunce. Kolem vidíte nesčetné množství takových sluncí, jako je to naše. Kdybychom se měli dostat na nejbližší z nich, potřebovali bychom k tomu třicet

čtyři tisíce let při rychlosti, jakou se pohybuje naše raketa. A tam odtud pak bychom viděli Slunce jako malou hvězdičku, zatím co naši Zemi bychom nespatřili ani nejsilnějším z existujících teleskopů.

Bělopolskij se k nám otočil.

— Obraz, který zde narýsoval Sergěj Alexandrovič, — pravil, — můžeme ještě doplnit. Všechny hvězdy, které vidíme kolem sebe, a k nim připočtěme obrovské množství dalších, které pro slabost našich lidských očí vůbec vidět nemůžeme, všechny tvoří jediný systém Galaxie. Kdybychom rychlostí naší rakety měli doletět na okraj této Galaxie, potřebovali bychom devadesát milionů let nepřetržitého letu. Ovšem naše Galaxie není jediná ve vesmíru. Věda zná dnes na sto milionů takových Galaxií. Předpokládá se, že všechny dohromady tvoří systém Metagalaxie. A není žádných podkladů pro domněnku, že Metagalaxie je jen jediná. Pravděpodobně je jich rovněž nesčíslně mnoho...

— Mějte s námi slitování, Konstantine Jevgenjevičil — zvolal Kamov. — Je toho víc než dost.

Moje obrazotvornost byla slovy Bělopolského omráčena. Naše velkolepá expedice se mi najednou zdála docela nicotným výletem.

— Zdalipak budou lidé někdy schopni až do konce postihnout celý nekonečný prostor a odhalit jeho tajemství? — řekl jsem.

— Co je nekonečné, to nelze postihnout až do konce, protože je to právě bez konce, — pravil Pajčadze. — Samozřejmě, že žertuji. Budou schopni, Borisi Nikolajeviči! Budou schopni, až věda a technika bude podstatně vyspělejší než dnes, až bude mnohem silnější a mocnější. Ve světě není nepoznatelných věcí, jsou jen věci dosud nepoznané, které budou odhaleny a poznány silami vědy a praxe. Tak je to!

A opět zavládlo na palubě dlouhotrvající mlčení. Zcela neočekávaným způsobem je přerušil Bělopolskij. Najednou se podíval na hodinky a prohodil sám k sobě:

— To je času, to je promarněného času! Musíme začít s pozorováním.

Pajčadze se na něj podíval s upřímnou nechápavostí.

— Vy jste opravdu teď schopen začít nějakou práci? — otázal se.

Konstantin Jevgenjevič neodpověděl. Jen lehce pokrčil rameny a neohrabaně se přidržuje kožených rukojetí, opatrně se vznášel k teleskopu. Po rtech Kamova sklouzl sotva znatelný úsměv.

— Já pracovat nemohu, — řekl Pajčadze. — Budu se dívat na Zemi, dokud je ještě blízko.

Chování Bělopolského mi připadalo podivné. Cožpak je mu lhostejné všechno to, co opustil na Zemi? Což nepociťuje žádný stesk z odloučení? Já sám jsem nedovedl odtrhnout oči od planety, na které jsem se narodil a vyrostl a které jsem se teď vzdaloval tak, že byla co chvíli menší a menší.

Kamov i Pajčadze, podobně jako já, nemohli se vzdálit od okna.

Tak uplynuly další dvě hodiny.

Konstantin Jevgenjevič za celou tu dobu ani jednou neodešel od teleskopu, namířeného na opačnou stranu.

„Možná, že ten člověk z nás všech nejhlouběji prožívá odloučení od Země a snad právě proto se dal do práce, aby zaplašil těžké myšlenky."

Nevím, zdali jsem správně uhodl pravou příčinu toho, proč se náš soudruh přestal dívat na Zemi. Je možné, že tak učinil z vrozeného a sobě vlastního pedantismu, ale já bych byl šťastnější, kdyby se ukázal správnější můj první předpoklad.

LETÍME

Podle pozemského kalendáře — 10. září.

Za stodvacet hodin dosáhneme Venuše. První etapa daleké cesty se blíží ke konci. Jak vzdálenou a nepřístupnou nám připadala ta zářivá planeta, která svítívá tak pěkně na ranní a večerní obloze, díváme-li se ze Země. — A teď jsme jí tak blízko!

Tak blízko!... Neustálý styk s astronomy mne zřejmě naučil myslit v astronomických pojmech, protože se mi vzdálenost nějakých patnácti milionů kilometrů už zdála malou.

Venuše teď leží mezi námi a Sluncem, obrácena k nám neosvětlenou stranou. Vidíme ji však na pozadí slunečního disku a oba naši astronomové konají neúnavně svá pozorování, o jakých by na Zemi nemohli ani snít.

Skončil jsem svůj pracovní program pokud jde o fotografické snímky, jež jsem měl pořídit na tomto úseku cesty. Bylo s tím tolik práce, že jsem za celé dva měsíce nenalezl chvilku volného času, abych pokračoval v psaní deníku.

Všechny exponované filmy a negativy fotografií jsou už vyvolány a překontrolovány. Jsou to unikáty. Arsen Georgijevič mi pomohl vyplnit kartotéční lístky, které jsem pořídil ke každému snímku. Ačkoliv má obrovské množství práce, najde si ten člověk vždycky

ještě chvilku času, aby mi pomohl. Je nevyčerpatelný. Dlouhé hodiny pracuje v observatoři a zapomíná si odpočinout.

Bělopolskij nezůstává pozadu. Kromě astronomických prací má Konstantin Jevgenjevič povinnost provádět zároveň s Kamovem nejsložitější výpočty, sledující dráhu našeho letu a stanovící polohu rakety.

Propočet dráhy letu byl sice předem připraven už na Zemi, avšak Kamov pokládá za nutné, abychom denně — jak říká — „určovali svou polohu". Výsledky kontrolních propočtů se pak porovnávají s původními a ještě se nestalo, že by se lišily. Naše raketa letí nekonečným prostorem, jako by klouzala po neviditelných kolejích. Za dvacet čtyři hodiny urazíme přes dva miliony kilometrů. Nejmenší chybička by nás zavedla daleko stranou od onoho nepatrného svítícího kotoučku, jak se nám v tomto prostoru jeví planeta Venuše — „sestra Země", téměř stejná jak co do objemu, tak co do hmoty.

Kamov kontroluje dráhu rakety každých čtyřiadvacet hodin, vždy přesně ve stejnou dobu. Užívá k tomu Slunce a hvězd. Měří viditelnou vzdálenost mezi určitými hvězdami a jejich polohu vůči Slunci a kursovní čáře. Tak vypočítává naši polohu ve vesmíru. Dvakrát spustil jeden z motorů. V těch chvilkách jsme si na krátko odpočinuli od pocitu beztížnosti, neboť na raketě vznikla citelná tíže, třebaže velmi slabá.

Já mám na starosti kromě fotografování a filmování také službu u pultu.

Služba se koná nepřetržitě, podle předem připraveného rozvrhu. Je to povinnost všech účastníků letu, avšak Kamov a já se snažíme konat ji také za oba astronomy, kteří mají beztak plné ruce práce.

Není to ostatně složitý úkol: člověk nesmí připustit, aby se některá strana rakety příliš zahřála a musí ji včas pootočit kolem podélné osy. Sluneční paprsky pak stejnoměrně ohřívají celý povrch letícího tělesa. Otáčení se děje pomocí masivního disku o průměru dva metry, poháněného elektromotorem. Rychlé otáčení disku vyvolává pomalou rotaci celé rakety. Člen posádky, který koná službu u pultu, musí vždy upozornit, že bude raketu „obracet", aby nenarušil práci s teleskopy. Zdržení, které vznikne otočením tělesa není veliké, neboť bílý povrch astrostatu dobře odráží sluneční paprsky a ohřívá se jen velmi pomalu.

Je také třeba kontrolovat jakost vzduchu, zbavovat ho kysličníku uhličitého a doplňovat kyslík. Tyto procesy se provádějí pouhým stisknutím příslušných tlačítek na pultu a kontrolují se pomocí měřicích přístrojů, reagujících na jakékoliv změny, které se dějí uvnitř rakety i na jejím povrchu. Tak na příklad — jak jsem se už zmínil — jsme povinni zavírat za sebou vnitřní dveře. Kdyby to někdo opomenul, rozsvítí se na pultu světélko a „mrká" tak dlouho, dokud služba nezjedná nápravu. Počítá se také s nepozorností. Když se vnější stěna rakety zahřeje na kritickou teplotu, otáčecí disk se dá automaticky do pohybu a zastaví se, až když se těleso rakety obrátilo o stoosmdesát stupňů. Kdyby člověk, konající službu, zapomněl uzavřít přívod kyslíku, uzavře se přívodní kanál automaticky v okamžiku, kdy koncentrace vzduchu dosáhla normy. A tak je to se vším. Náš skvělý astrostat je plně automatisován. Vše se tu děje pomocí citlivých a „moudrých" přístrojů, napájených elektrickým proudem, jímž nás zásobují přenosné akumulátory s obrovskou kapacitou. Kamov je dal zvlášť zhotovit v jednom leningradském závodě. Jejich náboj plně stačí krýt spotřebu všech přístrojů uvnitř rakety na celých sedm a půl měsíce letu. Kromě toho máme k disposici nabíjecí stanici, která proměňuje pomocí fotočlánků sluneční paprsky v elektrickou energii. Tato „heliocentrála" je tu navíc, jen jako reserva.

Veškeré vybavení rakety lze vystřídat náhradním — s výjimkou pohonných motorů. Některé důležité přístroje jsou tu dokonce trojmo.

Kdykoliv pomyslím na obrovskou váhu celého toho nákladu, znovu se nadšeně skláním před moderní atomovou technikou. Naše pohonné motory jsou ve srovnání s tělesem rakety velmi malé a při tom tak výkonné, že mohly dát raketě onu závratnou a potřebnou rychlost. Kamov ji ovšem pokládá stále ještě za nedostatečnou. Jednou, když jsme se rozhovořili o budoucích meziplanetárních letech a on znovu vyslovil politování, že letíme příliš pomalu, zeptal jsem se ho, proč nenechal motory pracovat déle, když jsme stoupali nad Zemí. Vždyť tehdy bychom byli získali ještě větší rychlost.

Kamov odpověděl:

— Teoreticky je to správné, ale prakticky je celá věc složitější. Problém dosažení vysokých rychlostí naráží na problém materiálu, ze kterého se vyrábějí trysky a některé jiné části motoru. Při rozpadu atomů vznikají obrovské teploty a my ještě stále nemáme tak žáruvzdorné slitiny, jež by mohly těmto obrovským teplotám trvale odolávat. Bezpočetné pokusy ukázaly, jak dlouho mohou fungovat trysky, které umíme vyrobit. Stačí to tak právě k odstartování od Země, Venuše a Marsu. Reserva stačí ještě na několik minut a je určena pro nepředvídané případy. Dokonce i pro přistání na planetách jsem byl nucen vzít o dva motory více.

— A jak je to s lety v atmosféře? — otázal jsem se.

— K tomu účelu máme s sebou motor o nevelké výkonnosti, který může pracovat neoby-

čejně dlouho, ale vyvíjí malou rychlost. Naše raketa je vrcholem soudobé techniky, avšak ani zdaleka není dokonalá. Vezměte si na příklad takovou věc: nemůžeme se zdržet na Marsu ani hodinu. Což to neukazuje naši relativní bezmocnost? Kdyby měla raketa větší rychlost, dejme tomu čtyřicet nebo padesát kilometrů za vteřinu, nebo alespoň o něco větší, než je rychlost Země, nemusili bychom se ohlížet na žádné termíny a mohli bychom na Marsu zůstat tak dlouho, jak bychom potřebovali. Teď jsme ještě svázáni. Představte si, že se na Marsu někomu z nás stane neštěstí, že ho třebas potká nemoc, vyvolaná neznámými mikroby v atmosféře planety. Zdvojnásobená přitažlivost při odletu se může s át pro nemocného smrtelným nebezpečím, avšak přesto budeme nuceni startovat k cestě zpět na Zemi přesně v určenou minutu, bez ohledu na jakékoliv následky. Jinak celá naše expedice zahyne, protože už nebudeme schopni dohnat Zemi. V tom právě spočívá nebezpečí našeho letu. Jiná nebezpečí celkem nevidím.

— Myslím, že přece jen jsou ještě jiná nebezpečí, — řekl jsem. — Už dávno jsem se vás chtěl zeptat, proč vůbec nepokládáte za nutné dívat se dopředu? Vždyť raketa může narazit na některé z oněch bludných těles, o nichž jste sám mluvil. Cožpak není nutné včas vidět takové těleso, které by se nám dostalo „do cesty"?

— Dívat se dopředu nemá smysl, — odpověděl Kamov. — Drobounké částice bychom stejně neviděli na takovou vzdálenost, abychom mohli zabránit srážce. A má-li raketa potkat velké těleso, o tom nás včas uvědomí „radioreflektor".

— Co to je?

— Což jsem vám to neřekl?

— Ne.

— Radioreflektor, řekl Kamov, — to je zařízení v podstatě stejné jako radiolokátor, Pracuje na ultrakrátkých vlnách stejnou metodou — odrazem radiových vln. Přijde-li radiovému paprsku do cesty nějaká překážka, vrátí se zpět, signalisuje překážku a ukáže její vzdálenost. Na naší raketě pracuje radioreflektor neustále a „prohmatává" nám cestu. jako bychom si na ni „svítili". Připomíná to obyčejný automobilový reflektor. Proto jsme jej také tak pokřtili. Byl jsem přesvědčen, že to víte.

— Slyším o tom poprvé, — řekl jsem.

— To je tím, že jste se připravoval k letu tak narychlo. Ostatně, — dodal Kamov, — sotva někdy uslyšíme signál o nebezpečí. Setkání s velkým tělesem, které by mohlo znamenat zkázu pro náš astrostat můžeme pokládat za vyloučené. Vždyť i nejmenší rozptýlené částice hmoty v meziplanetárním prostoru — a těch je víc — jsou od sebe na kilometry vzdáleny.

— Ale vy od nás přece jen vyžadujete, abychom důsledně zavírali dveře. Proč?

— Ano, protože nemáme právo riskovat úspěch expedice. Existuje-li, byť tereticky, sebemenší nebezpečí, musíme mu všemi způsoby preventivně čelit.

— Slyšel jsem, že meteory létají v celých rojích, — řekl jsem. — Když se takový roj setká se zemskou atmosférou, pozorujeme přece úplný ohňostroj „padajících hvězd".

— Vzhledem k Zemi, — odvětil Kamov, — k jejím rozměrům a hmotě, jsou ty roje skutečně dost kompaktní. Ovšem vzhledem k naší raketě jsou nesmírně řídké. Kdybychom potkali i nejhustší roj, proletíme skrz a ani si toho nepovšimneme. Na každou částečku takového roje připadá několik krychlových kilometrů prázdného prostoru.

— To by tedy znamenalo, že meziplanetární cestování je úplně bezpečné?

Kamov pokrčil rameny.

— Všechno na světě je relativní, — pravil. — Stejně je tomu i s meziplanetárními lety. Taková raketa může létat tisíc let a nepotkat jediný meteor. Ale stejně se s ním může srazit hned v první hodině letu. V každém případě je katastrofa tisíckrát méně pravděpodobná, než jedete-li vlakem. A vlakem přece lidé cestují, že?

Po této rozmluvě jsem přestal myslit na „bludná tělesa" a následky případné srážky, ač mne tato otázka nejvíce znepokojovala od okamžiku, kdy jsme se vznesli. Několikrát jsem také s Kamovem začal rozhovor na toto thema, ale on — nevím proč — se mi nikdy nezmínil o „radioreflektoru". Oba astronomové mají tolik práce, že jim prostě nezbyl čas, aby mi o tom něco mohli povědět.

Pajčadze spí sotva pět hodin denně. Kdy spává Bělopolskij — to je mi záhadou. Kdykoli přijdu do observatoře, pracuje. Řekl jsem onehdy Kamovu, že mám obavu o zdraví našich astronomů, protože pracují takřka bez přestávky.

— To se nedá nic dělat, — odpověděl mi. — Po prvé v dějinách vědy má astronomie možnost pracovat za hranicemi zemské atmosféry. Nedivte se, že se oba snaží využít té možnosti co nejvíce. Proto se také my dva musíme snažit ulehčit jim práci.

Jsou tomu už více než dva měsíce, co jsme opustili Zemi. Život uvnitř rakety dostal svůj pravidelný rytmus. Ustálil se rozvrh dne, přesněji řečeno rozvrh čtyřiadvaceti hodin, protože den s nocí se tu nestřídají. V určitou hodinu se všichni sejdeme ke snídani, k obědu anebo k večeři. Nepotřebujeme stůl ani židle. Zaujmeme místo jak kdo chce, přímo na

vzduchu a na totéž „nic" postavíme nádoby s potravou. Nic nám nemůže upadnout, nic se nepřevrhne. Talíře nemáme — v těchto podmínkách by nebyly k ničemu. Jíme obsah nejrůznějších konserv, chutný a výživný, připravený speciálně pro tento účel. Nepijeme vodu, nýbrž různé šťávy, uzavřené v nádobách, ze kterých je musíme vyssávat pružnou rourkou, neboť žádné jiné úsilí zde nemůže přinutit tekutinu, aby tekla. Náš jídelníček je pestrý a nemáme příčin stěžovat si na stravu. Ve skladišti je na tisíc balíčků, označených pořadovými čísly. V každém je příslušná porce pro čtyři osoby. Všechno co zbyde, — nádoby, obaly, zbytky jídla — všechno se dává do zvláštního aparátu, ve kterém se to spaluje elektrickým proudem a vyhazuje ven z rakety pomocí zvláštního zařízení, které připomíná komoru na vypouštění ponorkových torpéd. Je pochopitelné, že tento popel nikam neklesá a že se drží za raketou. Kamov se smíchem říkává, že za sebou táhneme vlečku, které se zbavíme teprve s pomocí Venuše, Marsu a Země, až vlétneme do jejich atmosféry. Protože Kamov nechce „špinit" atmosféru našimi odpadky, spalujeme je, ač nás to stojí elektrickou energii. Ostatně, není důvodu ke strachu. Proudu máme dostatek.

Dny ubíhají jednotvárně, ale zároveň podivuhodně rychle. Nemáme čas se nudit. Každý je zabrán do své práce. Uvnitř rakety je stále stejná teplota vzduchu, který je čistý a zcela bezprašný. Nikdy jsem se necítil tak zdráv. V našich podmínkách zcela chybí fysická práce. I nejtěžší předmět mohu přenášet s místa na místo bez nejmenší námahy.

— Jen počkejte! — řekl Kamov, když jsme o tom začali hovořit. — Až se vrátíte na Zemi, budete unaven i tím nejmenším pohybem. Vlastní tělo se vám bude zdát těžké a neohrabané. Brzy se už budete moci přesvědčit, jak i za tu krátkou dobu od chvíle, kdy jsme opustili Zemi, si váš organismus zvykl na nové podmínky a jak jste se odnaučil vnímat pocit tíže.

— O čem to mluvíte? — zeptal jsem se.

— Mluvím o okamžiku, kdy se vám vrátí vaše normální váha.

— A kdy to bude?

— Jakmile začneme klesat k Venuši. Kdybychom vlétli do její atmosféry stejnou rychlostí, jakou se pohybujeme nyní, shořeli bychom v důsledku tření rakety o plynný obal planety. Budeme musit astrostat brzdit a tím vyvoláme pocit tíže. Negativní zrychlení se bude rovnat za jednu vteřinu 10 m/sec. To je přesně zrychlení přitažlivosti zemské.

— A jakou rychlostí vlétneme do atmosféry Venuše?

— Rychlostí sedmsetdvacet kilometrů za hodinu.

— Kolik času budeme tedy potřebovat k ubrzdění rakety?

— Čtyřicet sedm minut a jedenáct vteřin. To ovšem neznamená, že budeme téměř hodinu trpět stejným hlukem našich motorů, jako při startu ze Země. Motory teď budou pracovat mnohem tišeji a v přílbě je sotva uslyšíte. Mimo to nebude třeba ležet, takže se můžete na celé přistání dívat oknem.

S nesmírnou zvědavostí očekávám tu jedinečnou událost. Pět dní, které nás od ní dělí, mi připadá jako věčnost. Moje netrpělivost je tak veliká, že jsem dokonce řekl Pajčadzemu, že ta naše raketa leze jako želva.

Arsen Georgijevič se dal do smíchu.

— Ještě dobře, že vás neslyšel Kamov, — řekl.

— Co je na tom zlého? Cožpak on sám by nechtěl dosáhnout Venuše co nejdříve?

— Chtěl, jistě by chtěl! — vesele odpověděl Pajčadze. — Ale za to Konstantin Jevgenjevič nechce. Ten se naopak zlobí, že letíme příliš rychle.

Byla to pravda. Bělopolskij skutečně už několikrát nerudně poznamenal, že raketa letí zbytečně rychle a že mu to překáží v pozorováních.

— Konstantin Jevgenjevič — kdyby mohl — zarazil by raketu na místě. Seděl by u svého teleskopu jako na Zemi — měsíc, dva i tři, dokud by mu stačila zásoba kyslíku.

— A vrátil by se na Zemi, aniž by se dostal na Venuši a na Mars.

— Nebo by vůbec na všechno zapomněl a ani by se nevrátil, — pravil rozesmátý Pajčadze.

Srovnání naší rakety s želvou v něm vyvolalo veselou náladu.

Pajčadze vůbec rád žertuje a povídá o věcech, které se nikterak netýkají naší expedice. Tím se nejvíc liší od Bělopolského, který se nejen nikdy nesměje, ale velmi zřídka se byť i jen usmívá.

V prvních dnech letu Pajčadze často žertoval při práci. Když poznal, že Bělopolského jeho poznámky ruší, nechal toho a jen občas si ulevil v rozmluvě se mnou nebo s Kamovem.

Myslím, že láska k vědě zabíjí v Konstantinu Jevgenjeviči všechny ostatní city. Nikdy se neúčastní našich rozhovorů o tom, jaké to bude, až se vrátíme na Zemi a chvílemi se k nám chová vysloveně nevrle.

„Zbytečně rychlý let" rakety vyvolává jeho nespokojenost hlavně proto, že se Konstantin Jevgenjevič obává, aby neprominul jedinou příležitost prozkoumat všechno, co ho zajímá. Zajímá ho ovšem tolik věcí, že bychom museli letět nikoliv na Mars, ale při nejmenším na planetu Uran. Taková cesta by trvala asi pět let tam a pět let zpátky.

Tento deník si píšu pro sebe. Ukáže-li se můj názor chybný, budu rád. Chtěl bych, aby Bělopolskij, kterého si hluboce vážím, byl „lidštější". Kdyby se alespoň jednou rozesmál tak srdečně, jako se směje Pajčadze, pak by se ta nehmotná stěna zdrženlivosti, která nás tři od něho odděluje, najednou zřítila. Avšak zatím se zdá, že je to zhola nemožné.

Příliš jsem se vzdálil hlavnímu tématu, jemuž chci zasvětit svůj dnešní záznam; je to Venuše, ke které nyní spějeme.

Kdysi na Zemi jsem si přečetl knihu Bělopolského „O planetách sluneční soustavy", abych nebyl úplně nevzdělaný v otázkách astronomie... Avšak znalosti, které jsem narychlo získal, jsou zřejmě nedostatečné. Co můžeme pravděpodobně spatřit, až pronikneme pod oblačný závoj Venuše? Jaké vyhlídky na odhalení života na Venuši máme a jaký tam může být život?

Se všemi těmito otázkami jsem se obracel na Kamova.

— Zeptejte se Konstantina Jevgenjeviče, — odpověděl mi. — Lepšího znalce sluneční soustavy byste sotva našel. —

Netroufal jsem si rušit Bělopolského při práci a proto jsem počkal na pravidelnou svačinu.

— Konstantine Jevgenjeviči! — oslovil jsem jej, když jsme se shromáždili v Kamovově kajutě, kde byly umístěny měřicí přístroje, zapojené paralelně s přístroji hlavního pultu, aby bylo možné sledovat je i při jídle. — Nemohl byste nám říci něco bližšího o Venuši, ke které se přece právě blížíme?

— Co byste chtěl vědět? — otázal se.

— To, co o ní ví věda.

— Toho není zrovna málo, — poznamenal Pajčadze.

— Samozřejmě, že ne všechno, — řekl jsem rychle, — jen nejdůležitější údaje. Co tam uvidíme?

— Vaše první otázka je příliš obšírná a na druhou nelze odpovědět. Venuše je zahalena silnou vrstvou mraků, které se nikdy nerozptylují. Všechno, co víme, se týká jen vnějších vrstev její atmosféry. Povrch planety nikdy nikdo neviděl a nikdo tedy neví, jaký je. Hypotézy a předpoklady, ačkoliv jsou užitečné pro rozvoj vědy, nemohou si činit nárok na věrohodnost.

— A co věda předpokládá? — ptal jsem se dál.

— Předpoklady, založené na existujících údajích, — řekl Bělopolskij, — se jmenují „pracovní hypotézy". Mohu vám vypočítat všechny údaje, které o Venuši máme, sotva však vám mohu říci něco nového. Planeta je vzdálena od Slunce průměrně sto osm milionů kilometrů, tedy téměř o dvaačtyřicet milionů kilometrů méně, než činí vzdálenost Země. Je naší nejbližší sousedkou ve vesmíru, nepočítám-li Měsíc a některé asteroidy. Rychlost jejího pohybu po oběžné dráze se rovná téměř třicetipěti kilometrům za vteřinu. Doba, za kterou udělá plný obrat kolem Slunce, tedy rok Venuše, se rovná žádné celé a šedesáti dvěma setinám zemského roku, jinými slovy asi sedmi a půl měsícům. Poloměr planety se rovná devadesáti sedmi setinám poloměru zemského, což znamená, že průměr je jen o pětsetpadesátsedm kilometrů menší, než průměr Země. Obě planety jsou si svou velikostí značně podobné. Doba obratu Venuše kolem vlastní osy — tedy délka jejího dne — není přesně známa. Je to otázka, na kterou máme právě my odpovědět. Pozemští astronomové se přiklánějí k názoru, že síly přílivu, které vyvolává na Venuši Slunce, musily silně zabrzdit její rotaci a že jeden den na Venuši se bude pravděpodobně rovnat několika našim týdnům. Tvrdit to ovšem s jistotou ještě nemůžeme. Vzhledem k menší vzdálenosti od Slunce dopadá na Venuši více světla a musí tam tedy být tepleji než na Zemi. Existence kompaktní vrstvy mraků musí vyvolávat pod nimi tak zvaný „skleníkový efekt". Předpokládám, že průměrná teplota na povrchu Venuše je vyšší než tropické teploty na Zemi. V horních vrstvách atmosféry Venuše odhalili pozemští spektrografové velké množství kysličníku uhličitého a vůbec tam nezjistili přítomnost kyslíku. To je vše, co může říci pozemská astronomie. Má se za to, že povrch Venuše je pokryt oceány a močálovitou souší. Pokládá se za málo pravděpodobné, že na ní existuje život. Záměrně jsem zdůraznil pojmy „pozemští spektrografové" a „pozemská astronomie", protože astronomie v naší raketě učinila už v celém obrazu podstatné korektury.

Podíval se na Pajčadzeho a Arsen Georgijevič se usmál.

— Spektrální analysa, — řekl, — má na Zemi nepřítele. Je to naše atmosféra. Tlumí a zkresluje světlo nebeských těles, které je jediným zdrojem, z něhož čerpáme poznatky o fysikálních vlastnostech hvězd a planet. Na příklad ozón naší atmosféry nepropouští ultrafialové paprsky a tím omezuje získávané spektrum. Sama struktura zemské atmosféry není ještě dost podrobně prostudována. Proto se nesmíte divit nepřesnosti našich vědomostí. V observatoři této rakety jsou ovšem zcela jiné podmínky. Atmosféra zde není. Proto se nám podařilo získat úplnější a širší spektra. Z nich jsme se dověděli to, co nám na Zemi zůstávalo skryto. Dověděli jsme se více a to nám umožnilo udělat závěry.

— Jaké závěry? — zeptal jsem se.

— V otázce, která vás zajímá, — odpověděl Bělopolskij, — v otázce Venuše. Arsen Georgijevič zjistil zvláště důležitou skutečnost, že totiž v atmosféře Venuše je nejen kyslík, ale že ho tam je dokonce značné množství. To nám dovoluje učinit závěr, že na povrchu planety je rostlinný příkrov, neboť přítomnost volného kyslíku lze těžko jinak vysvětlit. A to tedy, jinými slovy, dokazuje existenci života.

— Rostlinného, — řekl Kamov.

— Chcete říci, že tam není živočišný život? — otázal jsem se.

— Chci jenom zdůraznit, že slova Konstantina Jevgenjeviče o existenci života na Venuši nesmíme chápat tak, že tam existuje takový život, jako na Zemi, — odpověděl Kamov.

— Ale mohou tam přece existovat nejprimitivnější živé bytosti, na příklad v oceánech!?

— Mohou, ale také nemusí. Věda soudí, že existují-li někde podmínky, příznivé vzniku života, pak tam život — takový či onaký — jednou vznikne. Na Venuši tyto podmínky jsou a jak můžeme nyní s jistotou říci, umožnily vznik života v rostlinné podobě. Má-li však ten život i jiné nám známé formy, to říci nemůžeme.

— Ale co když tam jsou i ty druhé formy? Budeme je moci zjistit?

— To záleží na Sergěji Alexandroviči i na vás, — odpověděl Pajčadze. Čím více se raketa přiblíží k povrchu planety, čím lépe zachytíme na filmový materiál všechno viditelné, tím snadněji bude možné odpovědět na vaši otázku.

Zajímalo mne, jak dlouho se zdržíme v atmosféře Venuše.

— Nejvýše deset až dvanáct hodin, — odpověděl Kamov. Myslím, — řekl Bělopolskému, že budeme musit orientovat raketu tak, abychom vstoupili do vrstev atmosféry Venuše na terminátoru*) a prolétli pak nad celou „denní" polokoulí. Je-li rotace planety skutečně tak pomalá jak se předpokládá, pak nám k tomu postačí deset hodin. Může se však stát, že se oblačná vrstva dotýká těsně povrchu planety, takže poletíme hustou mlhou. Pak se zdržíme v atmosféře Venuše jen tak dlouho, aby to stačilo Borisu Nikolajeviči k pořízení snímků. — Kamov se opět obrátil na mne: — Musíte být na to připraven. Bude třeba fotografovat v infračervených paprscích a já se vynasnažím, aby vrstva mlhy, která by nás isolovala od povrchu planety, byla co nejtenší.

— V mlze můžeme ovšem snadno narazit na nějaké horstvo, — poznamenal Bělopolskij.

— Myslím, že risiko není tak veliké. Doufám, že nás radioreflektor včas upozorní na překážku.

HVĚZDNÝ KAPITÁN

Ralph Bason, spolupracovník listu New York Times vrazil rozčilen a udýchán do pracovny Charlese Hebgooda. Neposadil se. Klesl do křesla vedle psacího stolu a sotva popadaje dech vyřkl jediné slovo.

— Startovali!...

Hebgood odložil pero a svraštiv obočí pohlédl upřeně na Basona.

— Jak jste to řekl? — zeptal se pomalu.

— Startovali. Právě to hlásil rozhlas. Dnes v deset hodin moskevského času startoval Kamovův astrostat!

Hebgood pomalu vyňal kapesník a otíral si čelo.

— Kam? — zeptal se poněkud chraplavým hlasem.

— Na Mars. Předběhli nás.

— Na Mars? — Hebgood se několik vteřin díval na Basona a rovnal si v hlavě myšlenky.

— To je divné, Ralphe! — pravil. — Že se Kamov chystal na Mars, to vím. Ale Mars je teď v nejnevhodnější poloze pro takový let, když uvážím rychlost, kterou podle mého názoru musí mít Kamovův astrostat. Tady něco nesouhlasí! A nehlásili, kdy se hodlají vrátit?

— Začátkem února příštího roku. Dokonce přesně 11. února. A ještě hlásili, že se Kamov chystá obhlédnout cestou Venuši.

Hebgood zdvihl obočí.

— Ale? Tak Venuši?... Uvidíme!

Vzal list papíru a položil jej na stůl. Vyzbrojen kružítkem a logaritmickým pravítkem začal kreslit schema sluneční soustavy. Bason zatím vstal z křesla a sledoval jeho ruku.

— Tohle je poloha Země, Marsu a Venuše dnes, — řekl Hebgood. A zde, podívejte se, Ralphe, zde bude Země 11. února příštího roku. Necháme-li zatím stranou otázku rychlosti jejich rakety, můžeme předpokládat, že zvolili tuto nejekonomičtější trasu. — Hebgood nakreslil tenkou tečkovanou čáru. — Z toho vyplývá...

Přestal mluvit a začal počítat.

Bason trpělivě očekával výsledek. Aby Hebgoodovi nepřekážel, usedl opět do křesla a vzal do ruky n[illegible]rtek. Jako člověk bez obrazotvornosti nedovedl si vůbec představit celou

*) Terminátor = hranice světla a stínu. V tomto případě jde o hranici, dělící osvětlenou část planety od neosvětlené.

velikost toho, co tu bylo schematicky znázorněno na nevelikém kusu papíru. Zdálo se mu, že je docela jednoduché uskutečnit cestu, kterou naznačovala ta tenká tečkovaná čára, po které se teď vteřinu za vteřinou vzdaluje od Země ruská raketa. Vzpomněl si na jméno novináře, které slyšel v rozhlasové zprávě. — Mělnikov! — A stěží ovládl touhu roztrhat výkres na kousky.

Všechno je pryč . . . Všechny plány se zhroutily . . . Peníze i sláva, které už byly, jak věřil, pevně v jeho rukou, jsou nenávratně ztraceny . . .

Tupě hleděl na bílý list papíru a neměl tušení, že je to téměř přesná kopie výkresu, který udělal Kamov před dvěma měsíci v Moskvě.

Uplynulo půl druhé hodiny.

— Z toho vyplývá, — řekl Hebgood, pokračuje ve větě, jako by byl neudělal vůbec přestávku, — že jejich rychlost musí být minimálně dvacetosm kilometrů za vteřinu, za předpokladu, že nepřistanou ani na Venuši, ani na Marsu. Jinak takovou trasu absolvovat nemohou a jiné řešení si neumím představit. Nemyslil jsem, že budou schopni dosáhnout takové rychlosti.

— Vy jste si toho nemyslil, Charlesi! — Bason ani neskrýval zlost. — Ten Kamov vám nevytřel zrak po prvé!

— Neztrácejte nervy, Ralphe! Ještě není všechno ztraceno! Můžeme s nimi ještě soupeřit. Ještě máme naději!

— Jakou? Já žádnou nevidím. Vaše raketa, jejíž rychlost je nižší . . .

— Dvacetčtyři kilometry.

— Nemůže dohnat Kamova, — dokončil Bason.

— Dohnat nemůže, — klidně řekl Hebgood, — ale předehnat, předehnat, myslím, že může.

Bason se na něj rozpačitě podíval.

— Ani za mák vám nerozumím! — řekl.

— A zatím je to tak jednoduché, — odpověděl Hebgood. — Hnací motor mého astrostatu může pracovat deset minut a při zrychlení čtyřiceti metrů za vteřinu nám dává rychlost dvacet čtyři kilometry. — Přesněji řečeno dvacet tři a osm desetin. Zvětšíme-li zrychlení při vzletu na padesát metrů, dosáhneme konečné rychlosti dvacet devět a půl. To úplně postačí, abychom předehnali Kamova, tím spíš, že nebudeme dělat smyčku, abychom obhlédli Venuši.

— Jste si tím jist? — otázal se Bason, do jehož srdce skanula zase krůpěj naděje.

— Docela jist, ovšem jen v tom případě, odstartujeme-li nejpozději 10. července.

— Sotva se podaří vykonat tak rychle nejnutnější přípravy.

— Udělám vše, abychom to stihli, — řekl Hebgood. — Máme k disposici sedm dní. Dáme-li se energicky do toho, vyrazíme včas. Přijeďte ke mně zítra ráno o deváté.

Novinář odešel a Hebgood seděl dlouho v hlubokém zamyšlení. Dobře chápal, že jeho rozhodnutí vystupňovat zrychlení až do padesáti metrů znamená možná nejstrašnější následky pro zdraví. Už čtyřicet metrů převyšuje přípustné zatížení organismu téměř jedenapůlkrát. Lékaři zjistili, že člověk může beze škody na zdraví vydržet za vteřinu zrychlení 30 m/sec, avšak i to s podmínkou, že tento stav nepotrvá déle než jednu minutu. On se však chystal podrobit sebe i svého spolucestujícího náporu pětinásobného zvětšení přitažlivosti, a to v trvání deseti minut. Je pravda, že zamýšlel použít při tom ponoru do vody, nebyl však nikterak jist, že bude výsledek uspokojivý. Risiko bylo nesmírné, ale nic jiného nezbývalo. Buď riskovat nebo se vzdát a stát se svědkem úplného triumfu soupeřova.

Před Hebgoodovýma očima defilovaly obrazy mnohaletého zápasu mezi ním a ruským konstruktérem. Dosud se Kamovovi dařilo být prvním. Teď měl Hebgood poslední možnost odplatit mu za všechny minulé porážky. Přece se nevzdá takové příležitosti ze strachu před tím, že by si pochroumal zdraví!

„Ať jsem raději do smrti invalidou, — pomyslil si, — ale před tím vás ještě srazím, Mr. Kamov!"

Na svého mladého spolucestujícího Hebgood v tom okamžiku ani nevzpomněl.

Jméno Charlese A. Hebgooda bylo ve Spojených státech velmi populární. Tento nadaný inženýr a známý teoretik astronautiky byl konstruktérem první stratosférické rakety s atomovým reaktivním motorem na světě.

Uskutečnil v ní přelet přes Atlantický oceán a tím naráz překonal všechny rychlostní rekordy, jichž bylo do té doby dosaženo. Proslavil se po celém světě. Atlantik přeletěl za hodinu a patnáct minut. V interview, který dal novinářům po přistání prohlásil, že cíl jeho příštího letu bude mimo zeměkouli.

Americké noviny nazvaly hned Hebgooda „hvězdným kapitánem". Do té chvíle nikomu na světě neznámý sovětský inženýr Kamov ve svém článku, kterým pozdravil úspěch amerického konstruktéra, poznamenal, že přece jen je to titul poněkud předčasný.

— Formálně má pravdu, — řekl tehdy Hebgood v rozhovoru s dopisovatelem listu, který se ho otázal, co si o Kamovově poznámce myslí, — avšak let přes oceán a let na Měsíc se liší jen nepatrně. Od stratosférické rakety k astrostatu je jen krok a já jej brzy učiním.

Tak uvažoval Charles Hebgood, avšak skutečnost ukázala něco jiného. První krok k ovládnutí meziplanetárních prostorů učinil nikoliv on, nýbrž onen sovětský inženýr, jehož skromnou poznámku, ač byla překřičena lavinou pochvalných článků, si Hebgood velmi dobře zapamatoval.

Od té doby začal mezi nimi tuhý boj o prvenství v meziplanetárních letech.

Vláda Spojených států poskytla Hebgoodovi všestrannou pomoc.

Jeho odhodlání dosáhnout Měsíce a pak Venuše i Marsu jako první, bylo velmi vhod mnoha finančním magnátům, kteří chovali naději, že by se mohli snadno zmocnit cenných nerostů, jež by mohly být na těchto planetách nalezeny. Nelitovali proto peněz na realisaci Hebgoodova projektu. Prvním cílem jeho letu byl Měsíc, protože Kamov jej pouze oblétl, avšak nepřistál na jeho povrchu.

Hebgood spěšně budoval svůj astrostat, počítaje s tím, že se Kamovu nepodaří uskutečnit druhý let dříve než za dva roky.

Jeho raketa byla právě hotova, když přišla zpráva, že Kamov a Pajčadze přistáli na Měsíci.

Byl to pro něj tvrdý úder.

Dvě porážky za sebou podkopaly důvěru v Hebgooda u lidí, na kterých byl jeho osud plně závislý. Americký tisk se od něj odvrátil a začal najednou vynášet jeho soupeře. Titul „Měsíční Kolumbus", který přiřkli Kamovu sensacechtiví američtí novináři, byl poslední kapkou, kterou přetekla číše Hebgoodovy trpělivosti.

Celou svou bytostí začal nenávidět ruského inženýra a zapřísahal se, že ho předežene v chystaném letu na Mars stůj co stůj. Jeho autorita byla ještě dosti veliká a peníze na stavbu nové rakety již měl, třebaže ne tolik, kolik by si byl přál. Tomu teď věnoval málo pozornosti. Byl plně v zajetí myšlenky na revanš. Hleděl na kosmický let jako na prostředek, který mu pomůže porazit nepřítele. Vědecký význam letu odsunul na podružné místo.

Pozorně sledoval vše, co psaly různé technické časopisy o Kamovově přípravě třetího meziplanetárního letu a snažil se učinit si co nejpřesnější představu o raketě svého soupeře. Kamov však byl velmi opatrný a tak ani do posledního dne neznal Hebgood tak důležité věci, jako rychlost a rozměry ruského astrostatu. Se sebejistotou sobě vlastní, kterou neotřásly ani těžké porážky, přeceňoval Hebgood své síly a naopak podceňoval síly a možnosti protivníka. Rozhodl se zvýšit zrychlení až na čtyřicet metrů v domnění, že je v tom už plná záruka úspěchu. Věděl, že Kamov za nic na světě nepůjde touto cestou. Za horní hranici, přijatelnou pro sovětského inženýra, pokládal Hebgood třicet metrů — a to nemohlo dát raketě větší rychlost než bude mít jeho vlastní astrostat. Práce motorů po dobu deseti minut se mu zdála rovněž hranicí, neboť atomové reaktivní motory vyvíjely tak vysokou teplotu, že jejich tělesa bylo nutné vyrábět ze zvláštních žáruvzdorných slitin.

Hebgood sám nemohl neuznat vysokou technickou vyspělost Sovětského svazu, avšak usuzoval, že ve výrobě těchto slitin nemůže být Sovětský svaz před Amerikou, která pokud šlo o atomovou techniku, dělala vše, aby nezůstávala v ničem pozadu. Vzhledem ke všem těmto úvahám byl Hebgood pevně přesvědčen o svém úspěchu a klidně budoval svou raketu. Pamatoval při tom na rychlost, se kterou Kamov organisoval svůj druhý let a vyhýbal se jakémukoli zdržení.

Nechtěl se s nikým dělit o budoucí slávu a proto stavěl svou raketu záměrně tak, aby mohla pojmout pouze dva lidi, neboť sám se člověk na takovou cestu vydat nemůže. Na všechny nabídky amerických vědců, kteří vyslovovali přání zúčastnit se připravovaného letu, odpovídal kategoricky záporně. Ohlásil veřejnosti, že se pevně rozhodl vzít s sebou jen jednoho novináře.

Když byla raketa hotova, uveřejnil Hebgood otevřený dopis americkým novinářům, avšak dlouho neprojevoval nikdo z nich přání podniknout let spolu s ním. Konečně, když ho to již začalo zneklidňovat, objevil se u něho Bason.

— Co vás přimělo k tomu, abyste mne vyhledal? — zeptal se Hebgood mladého dopisovatele listu New York Times.

— Povím vám to bez okolků, — odpověděl Bason. — Samozřejmě, že chci zbohatnout. Ale dnes to dá po čertech přemýšlení. Chtěl bych být slavný.*) Stanleyova sláva mi nedá spát.

— Podívejme se! Tak vy jste tedy ctižádostivý? Zdalipak jste pomyslil na všechna nebezpečí, která vás čekají? Možná, že vás místo slávy čeká smrt.

— Kdo neriskuje, nevyhraje, — odpověděl Bason.

*) Henry Morton Stanley — americký novinář, který se roku 1871 vypravil hledat slavného cestovatele po Africe doktora Livingstona. Později se stal jedním z největších znalců Střední Afriky.

Byl to vysoký, širokoplecí člověk s nijak hezkým, ale docela zajímavým obličejem. Typický mladý Američan ze středních vrstev, který se zajímá o sport a nemá žádné zvláštní rozumové schopnosti.

Hebgood byl spokojen. Právě takového spolucestujícího potřeboval.

— Budu k vám také upřímný, — řekl. — Vytkl jsem si za hlavní cíl porazit Kamova. (Bason pokývl hlavou.) Abych toho mohl dosáhnout s jistotou, musil jsem vystupňovat zrychlení rakety až na čtyřicet metrů za vteřinu. Nechci vám zatajit, že je to pro posádku nebezpečné.

Na tváři novináře se po této zprávě neobjevil ani nejmenší příznak zneklidnění.

— Málo se v těch věcech vyznám, — odpověděl s podmaňující upřímností. — Říkáte, že je to nebezpečné. Věřím vám. Ale když to nebezpečí podstupujete vy, proč bych neudělal totéž? —

— Je-li tomu tak, — pravil vesele Hebgood, — pak jsem velmi rád, že se stanete mým spolucestujícím.

Pevně stiskl Basonovu pravici.

— Kdy hodláte startovat? — zeptal se novinář.

— Koncem srpna.

— Proč ne dříve?

— Protože je třeba vyčkat příznivé polohy planety Mars, na kterou se chystám, — odvětil Hebgood.

— Nu, což! Počkáme! Není to tak dlouho, — řekl Bason.

VENUŠE

16. září 19.. (V Moskvě je právě pět hodin ráno.)

Den 15. září zůstane navždy v naší paměti: toho dne jsme pronikli pod oblačný závoj Venuše.

Tajemná rouška, skrývající povrch planety se poodhrnula.

To, co bylo ukryto pod hustými mraky a do nedávna bylo nepřístupné pohledu pozemšťana, leželo obnaženo před našimi zraky a objektivní filmový pás to zaznamenal . . .

Přiblížili jsme se k Venuši 14. září kolem dvanácti hodin. Disk planety, který se nám nejprve jevil jako tenký srp, se rychle rozšiřoval a ke dvanácté hodině byl před námi už jako Měsíc v úplňku.

Sluncem ozářená Venuše se leskla jako sněhová čepice hory v jasném, slunečném pozemském dni.

V tom okamžiku jsme měli ještě k povrchu Venuše asi dva miliony kilometrů a její povrch halily bělostné kupovité obláčky.

Na pozadí černého nebe, posetého nesčetnými hvězdami, byla sněhobílá sestra Země pohádkově nádherná . . .

Přitiskl jsem se k oknu, neschopen odvrátit oči od čarovného obrazu. Bez ustání jsem fotografoval na barevný film.

Zapomněl jsem říci, že raketa má ještě zvláštní okna, jejichž sklo je vyrobeno ze speciálního druhu horského křišťálu, což umožňuje fotografovat bez jakéhokoliv zkreslení. Jsou to malá okénka a jsou k disposici pouze mně. Pajčadze jim říká „okna TASS". (Narážka na Majakovského „Okna TASS" — pozn. překl.)

15. září v sedm hodin ráno nás Kamov vyzval, abychom oblékli přílby, které jsme si předtím zase připravili. Pak spustil motory, určené k brzdění rakety.

Rozlehl se známý hluk, avšak skutečně ne tak silný, jako poprvé. Okny jsme zahlédli záblesk plamenů.

Ač jsme do té doby zaujímali různé polohy, klesli jsme všichni na přední stěnu, která se nám v té chvíli stala podlahou. Pocítili jsme znovu tíži, která ihned určila, kde je „nahoře" a kde „dole". Let rakety dostal v našem povědomí náhle určitý směr — dolů, na Venuši, kterou jsme teď měli pod nohama.

Pocítit zase svou obvyklou váhu bylo sice příjemné, avšak, jak to předvídal Kamov, pohybovali jsme se nemotorně a tělo nám neobyčejně ztěžklo. Čtyřiasedmdesát dnů beztížného stavu se projevilo.

Přešel jsem ke druhému oknu a uvelebil jsem se u něj vleže. Pajčadze a Bělopolskij, kteří už přes čtyřiadvacet hodin neopustili observatoř, nevzdálili se od svých přístrojů a zůstali pohrouženi do práce. Jejich okno bylo nekolikanásobně větší než moje, takže mohli pozorovat blížící se planetu a přitom nepřerušit svou práci.

Kamov seděl u řídícího pultu. Na tomto místě měl ještě setrvat dlouhé hodiny. Přitiskl oči k okulárům periskopu a ruce držel na páčkách.

Nikdo nezpozoroval, že jsem ho vyfotografoval.

REPORTAŻ
Z MARSU

Venuše, jejíž disk se nám teď už jevil asi desetkrát větší, než jak známe Měsíc v úplňku, ležela přímo pod námi, a raketa na ni padala s výšky čtyřiceti tisíc šesti set kilometrů závratnou rychlostí dvacet osm kilometrů za vteřinu. Brzdící síla motorů pomalu, ale neustále více tuto rychlost snižovala.

Bez takové brzdící síly bychom se zařízli do atmosféry planety za necelých dvacet minut, neboť gravitace Venuše by ještě zvyšovala rychlost rakety, která by shořela jako meteor. Mohutná síla našich motorů překonávala přitažlivost planety a rovnoměrně snižovala rychlost každou vteřinu o deset metrů.

Klesání trvalo čtyřicet sedm minut a za tu dobu jsem opouštěl své okno jen proto, abych zkontroloval činnost automatických kamer, které filmovaly přibližující se planetu, nebo abych vyměnil kasetu s filmem.

Čtyři kamery jsem měl po ruce, stejně jako velké množství negativního materiálu. Všechno bylo připraveno již dříve, protože spojení observatoře s ostatními prostory rakety bylo teď značně ztíženo. Dveře byly na „stropě". Ještě že k nim byl před několika hodinami přimontován aluminiový žebřík. Abych se dostal do své laboratoře, umístěné ve střední části rakety, musil bych však stejně vystoupit do výše čtyřpatrového domu, což by mi jednak dlouho trvalo, jednak by mne to unavovalo. Včas jsme učinili všechna opatření, abychom musili pokud možno nejméně opouštět observatoř, dokud raketa zase neodrazí od Venuše a dokud se náš život nevrátí zase do beztížného stavu, na který jsme si už zvykli.

Planeta byla stále blíž a blíž.

Po dvaceti minutách klesla rychlost rakety na šestnáct a půl kilometru za vteřinu a vzdálenost od Venuše byla už jen čtrnáct tisíc kilomotrů.

Venuše nám už splývala téměř s celým viditelným obzorem. S této výše nám už také nepřipadala tak bělostná. Zřetelně jsme viděli stíny mezi jednotlivými masivy mraků. Pozorně jsem pátral silným dalekohledem po sebemenší trhlině v té kupící se hmotě páry, avšak marně. Vrstva mraků byla patrně velmi silná.

„Je to možné, — pomyslil jsem si, — že se potvrdí obavy Kamova a že se ta oblačná vrstva opravdu dotýká povrchu planety? Jaká škoda, že nic neuvidíme! Ale co můžeme vůbec spatřit? Bělopolskij říkal, že podle názoru vědy jsou na Venuši jen oceány a močálovité pevniny. Nyní je jasné, že tam existuje rostlinstvo. Možná, že až pronikneme pod vrstvou mraků, uvidíme životem kvetoucí a obydlenou planetu, veliká města, obdělaná pole a lodi na mořích. Co očekává naše zraky za několik minut?"

Byl jsem silně vzrušen. Podobné pocity prožívali i moji soudruzi. Dokonce i klidný Kamov se mi později přiznal, že ho napadaly stejné myšlenky. Po prvé v dějinách lidstva se lidé chystali pohlédnout na tajemství jiného světa. Je pravda, že ti lidé už byli na Měsíci, avšak již napřed věděli, že je to mrtvý svět bez života, zatím co zde bylo všechno stále ještě hádankou. Tenkrát byl již dobře prostudován souputník Země, avšak zde byla před námi veliká tajemná planeta, rovnající se svou velikostí téměř naší Zemi.

Tak uběhlo patnáct minut a vzdálenost, nebo přesněji naše výška činila něco kolem pěti tisíc kilometrů. Rychlost rakety poklesla na sedm a půl kilometru za vteřinu a klesala bez přestání.

Za dalších deset minut byla raketa už tak blízko, že jsem nemohl obhlédnout celý povrch oblačného závoje.

V tom okamžiku Kamov přerušil mlčení, které trvalo po celou dobu „přistávání"

— Konstantine Jevgenjeviči, určete vzdálenost horní vrstvy mraků.

— Stošedesátpět kilometrů, — takřka ihned odpověděl Bělopolskij.

Podle radioreflektoru je vzdálenost od povrchu planety stosedmdesátsedm kilometrů, — řekl Kamov. — To znamená, že horní hranice oblačného závoje je dvanáct až třináct kilometrů nad povrchem planety.

Nastaly rozhodující okamžiky. Rychlost rakety už klesla natolik, že vzdálenost stošedesát kilometrů, kterou jsme ještě před chvílí absolvovali za pět a půl vteřiny, byla nyní dostatečně veliká pro manévrování.

Kamov stiskl tlačítko. Zahlédl jsem oknem, jak se z boku rakety pomalu vysunulo široké křídlo. Stejné se objevilo i na opačné straně.

Ještě několik okamžiků a octli jsme se v husté mlze. Bylo zřetelně slyšet, jak motory na okamžik umlkly, ale hned zase začaly pracovat, tentokrát téměř tiše. Brzdění přestalo. Vystřídal je pohyb kupředu. Meziplanetární raketa se proměnila v reaktivní letadlo, které teď klesalo do hlubin.

Bělopolskij opustil své místo a postavil se k pultu. Kamov neodcházel od periskopu. Konstantin Jevgenjevič začal hlasitě do mikrofonu odpočítávat výšku letounu podle údajů radioreflektoru.

— Devět kilometrů! . . . Osm a půl! . . . Osm! . . . Sedm a půl!

Hustá mléčná mlha byla pořád ještě kompaktní.

— Sedm! . . . Šest a půl! . . . Šest!

Srdce mi prudce bušilo. Šest kilometrů nás dělí od povrchu jiného světa, který ještě nikdo z lidí nespatřil. Bude vůbec někde konec těch prokletých mraků?!

— Pět a půl! . . . Pět!

Pocítil jsem, že letoun změnil směr. Letěl šikmo, téměř horizontálně.

— To je věčnost! — řekl Bělopolskij.

Před námi tedy nebyly žádné vysoké hory.

— Namiřte reflektor na Venuši! — řekl Kamov.

Já bych na jeho místě bezděky řekl „na Zemi", ale ten člověk snad nebyl schopen udělat chybu. Zřejmě si zachoval naprostou chladnokrevnost.

— Čtyři! — řekl Bělopolskij. — Tři a půl! . . . Tři!

V tomto okamžiku zazněl kontrolní zvonek filmové kamery, signalisující, že dochází materiál v kasetě. Vyskočit a vyměnit kasetu bylo dílem okamžiku, avšak přesto jsem propásl moment, kdy jsme se vynořili z mraků.

Bělopolskij řekl právě: „Jeden a půl!" — když Kamov otočil hlavu a tiše pravil:

— Venuše!

Přiskočil jsem k oknu. Bělopolskij ke druhému.

NA VENUŠI

Pod námi, kam oko dohlédlo, prostíral se zvlněný povrch vodní hladiny. S výšky asi půl druhého kilometru jsme jasně viděli dlouhé hřebeny vln s bělostnými hřebínky pěny. Byl zřejmě silný vítr. Nikde ani nejmenší stopy po souši. Bylo to moře — nebo bezbřehý oceán? Bude tu vůbec nějaká pevnina? To jsme pochopitelně říci nemohli. Nad námi visela kompaktní clona mraků. Temná, olověná voda pod námi, osvětlená podivuhodným světlem, pronikajícím oblaky — tísnivý obraz pro lidské oko. Byli jsme nad denní polokoulí Venuše, ale člověk měl pocit podvečera. Clona mraků byla několik desítek kilometrů silná, ale sluneční světlo jí přece jen pronikalo, protože Venuše je k slunci blíž. U nás na Zemi by za stejných okolností byla naprostá tma.

Nad našimi hlavami a všude kolem se kmitavě rozsvěcovala světla blesků. I stěnami rakety jsme slyšeli mohutné hřímání. Tmavé závoje lijáků spojovaly mraky s vodou a padaly na ohromná prostranství zčeřené hladiny.

Všechno dohromady — nepřívětivé moře s bílými pruhy pěny na vlnách, zamračená obloha, počáraná klikatými biči blesků — působilo dojmem nejdivočejší, živelné, zlověstné krásy.

Letěli jsme teď vodorovně, rychlostí asi 700 km za hodinu a udržovali jsme výšku asi 1 km nad vodou. Kamov musil každou chvíli měnit směr letu, abychom se vyhnuli největším bouřkovým bariérám, které se nám stavěly do cesty.

Po čtyřiceti minutách tohoto letu jsme musili prolétnout krajem jedné takové bariéry. Přesvědčili jsme se na vlastní oči, že takové bouřky, jako na Venuši, u nás na Zemi nikdo jakživ neviděl.

Náš astrostat se prodíral vodou. Hustá masa lijáku zakryla výhled. Blesky se křižovaly tak často, že bylo pořád mihotavé světlo, jakoby zakryté nerovným sklem. Hřmělo bez ustání, takže jsme přestali slyšet hukot našich motorů.

Naštěstí to trvalo asi minutu. Bouřkové pásmo bylo za námi. Viselo jako tmavá, téměř černá opona.

Povšiml jsem si, že jsme se dostali mnohem níž, sotva 300 metrů nad hladinu Venušiných vod.

Pohled na Kamova mi napověděl, že ho to znepokojuje.

Planeta neuvítala nezvané hosty nikterak líbezně. Těžké masy vody, které dopadaly na letoun, přinutily jej klesnout o dobrých sedm set metrů níž. Kdybychom rychle neprolétli bouřkovou bariérou, mohli jsme se dostat do vody.

— Sergěji Alexandroviči — řekl Bělopolskij. — Nemyslíte, že je nebezpečné zdržovat se tady tak dlouho?

— Co navrhujete? — V hlase Kamova jsem zaslechl ironickou notu.

— Já nic nenavrhuji, jenom se ptám, — suše odvětil Bělopolskij.

— Jistě, jistě je to nebezpečné, — odpověděl Kamov. — Ale opustit Venuši, nezjistit to, co zjistit musíme, nepokládám za možné.

Bělopolskij už neodpovídal. Letěli jsme ve výšce, kterou nám určila bouřka.

Bylo trochu lépe vidět. Také světla nějak přibylo. Využil jsem toho a udělal jsem několik snímků oceánu.

Že je to oceán a žádné moře, to už bylo očividné.

Letěli jsme nad vodami dvě hodiny. Ani stopy po suché pevnině. Ani nejmenší stopy.

Moji pozornost upoutaly jakési červenavé záblesky ve vodě dole pod námi. Chtěl jsem

na to upozornit Kamova, avšak v téže chvíli jsem pochopil, že je to odraz plamenů, šlehajících z trysek našich reaktivních motorů.

Rychle jsem zachytil tento neobvyklý jev na citlivý barevný film. Zemský oheň se odráží v oceánu Venuše!

Před námi už byla zase nová černá bariéra. Byla tak široká, že ji nebylo možné oblétnout. Že by se Kamov odvážil skrz? Že by tolik riskoval? Ale ne. Začali jsme prudce stoupat. Za minutu jsme už zase letěli bělavým oparem oblačné mlhy. Bouřka zůstala dole pod námi.

— Otřesné divadlo — řekl Pajčadze. — Planeta je plna mladých, nevyužitých sil, plna nesmírné energie. Takovéhle bouře byly na Zemi v dobách jejího pradávného mládí, před mnoha miliony let. Teď věřím, že na Venuši budou živí tvorové.

Dávno jsme již odložili přílby. Motor pracoval poměrně tiše, takže jsme mohli mluvit bez elektrického dorozumívání.

— Teprve budou? — otázal jsem se.

V hloubi duše jsem měl pořád ještě jiskřičku naděje, že zde objevíme živé tvory už teď. Arsen Georgijevič však hovořil o daleké budoucnosti.

Chtěl byste, aby tu byl život už dnes? — zeptal se. — Jsem ochoten ustoupit. Není vyloučeno, že v té vodě už jsou nějaké jednoduché organismy. Za pár milionů let se z nich vyvinou rozmanité formy živočišného světa.

— Proč jednoduché organismy? — nevzdával jsem se. — Možná, že už tu existují nějací ichtyosauři nebo brontosauři.

— Hledejte! — řekl na to. — A nezapomeňte si je vyfotografovat!

— Pokusím se o to, jakmile Sergěj Alexandrovič půjde trochu níž.

Kamov mezitím několikrát vedl letoun dolů a zase vzhůru, když se přesvědčil, že nebezpečí bouřkových bariér není ještě za námi. Tak jsme letěli další půldruhé hodiny. Konečně jsme zase spatřili povrch planety. Byl to pořád týž bezbřehý oceán.

Bouřkové pásmo bylo nejméně tisíc kilometrů široké a zřejmě se prostíralo nad obrovskou plochou. Ukázalo se, že bouřky jsou obvyklým a konstantním jevem na planetě Venuše. Blízkost Slunce vyvolávala intensivní odpařování vod a srážení v husté mraky. Srážky mraků, doprovázené silnými elektrickými výboji, vyvolávaly neustále lijáky.

Avšak jedna otázka zůstávala nezodpovědněna: má oceán, který hřměl hluboko pod námi nějaký konec? Nebo pokrývá celý povrch planety?

— Pevniny nebo ostrovy tu někde být musí, — poznamenal Bělopolskij. — Někde tu musí být rostlinstvo. Jinak si nelze vysvětlit přítomnost volného kyslíku. Určitě uvidíme pevninu. —

Hodiny míjely. Oceán zůstával beze změny. Letěli jsme jednou tím, jednou oním směrem, nahoru a dolů. Kamov manévroval a snažil se, pokud to bylo možné, vyhýbat se lijákům, jejichž obrovskou sílu jsme už zakusili.

Upřeně jsem hleděl na zpěněný povrch oceánu, pln naděje, že se mi podaří zahlédnout dalekohledem alespoň nepatrný příznak života. Marně.

Nastavil jsem na kameru nejsilnější objektiv a fotografoval jsem povrch vod na Venuši desetkrát, dvacetkrát. Snad něco, co ušlo pozornosti mých očí bude zachyceno na filmu.

Absolvovali jsme už asi 5 tisíc kilometrů letu nad oceánem, když jsme náhle přelétli pobřežní pás.

Vodu vystřídal les.

Stejně nekonečný les, jako byl oceán. Hustý koberec rostlinstva se pod námi rozvinul až k horizontu. Nebyl zelený, jako na Zemi, nýbrž oranžový, až do červena.

Vědecký předpoklad pulkovského hvězdáře G. A. Tichova se potvrdil. Roku 1945 vyslovil Tichov domněnku, že rostliny na Venuši, jestliže existují, musí vzhledem k podnebí odrážet oranžové a červené paprsky slunce, přinášející jim přebytek tepelné energie. Z právě opačného důvodu musí mít rostlinstvo Marsu barvu modravou. Velmi brzy se o tom také budeme moci sami přesvědčit.

Kamov šel s letounem hodně nízko.

Spatřili jsme obrovité stromy. Tvořily tak hustý porost, že nebylo možné zjistit, co se děje pod jejich korunami, už také proto, že jsme letěli rychlostí 200 metrů za vteřinu.

Pustil jsem kameru maximální rychlostí a zamířil objektivem přímo dolů. Mimo to jsem udělal asi sto snímků s nejkratší exposicí, jakou jen dovolovala uzávěrka aparátu. Více jsem učinit nemohl. Kamov nemohl snížit rychlost bez rizika, že bychom se zřítili na pevninu.

— Škoda, že nepřistaneme na povrchu Venuše, — řekl jsem.

— Kde? — otázal se stručně Sergěj Alexandrovič.

Vskutku. Nebylo kde přistát. Šrostitá pokrývka vzájemně propletených korun obrovitých stromů neměla jediné mýtinky, jediné plošky, na které by mohl dosednout náš astrostat. Byl to panenský les, takový, jaké asi rostly na Zemi v karbonském období. Jaké druhy

stromů to byly? Podobají se těm, které známe ze zkamenělin a uhelných vrstev země? Doufal jsem, že snad mé snímky pomohou zodpovědět tyto otázky.

Po dalších devíti hodinách letu jsme spatřili řeku. Ohromný veletok vroubily břehy, porostlé lesem. Veleřeka ústila do oceánu.

Kamov letěl podél koryta a využil toho, že bouřky ustaly. Proto sestoupil až sto metrů nad pevninu.

Pajčadze mi pomáhal fotografovat břeh. Jsou-li na Venuši již nějací živí tvorové, pak budou bezpochyby zde.

Řeka byla nejméně 4 kilometry široká a po její zrcadlové hladině plulo mnoho kmenů, zřejmě vyvrácených bouřemi. Nejprve jsem se domníval, že jsou to plovoucí živočichové, avšak poznal jsem, že je to omyl.

V rovné hladině řeky se zřetelně odrážel náš okřídlený astrostat s jasně rudým ohnivým ohonem.

Místy jsme mohli pozorovat přítoky, které vytékaly z pod lesního masivu. Nebyly však široké. Jen jednou jsme viděli řeku, asi kilometr širokou. Žádné příznaky života jsme nemohli konstatovat.

— Zřejmě je na Venuši pouze rostlinný život. — řekl Arsen Georgjevič.

— Co kdyby tam . . . — řekl jsem — v houštině lesa . . .?

Pajčadze zakroutil hlavou.

— Tuto otázku zodpoví příští expedice, která bude vyzbrojena tak, aby mohla prozkoumat povrch Venuše, — pravil Pajčadze. — My však můžeme potvrdit, že živočišný život na této planetě dosud není.

— Ačkoliv je mi to líto, zdá se, že je to tak, — ozval se Bělopolskij.

Co jsem mohl namítnout oběma vědcům, jejichž autorita byla nesporná?

Letěli jsme proti toku řeky. Byla stále užší. Brzy jsme si povšimli, že se blížíme k vysokému horstvu. Jeho vrcholky mizely v oblacích a náš radioreflektor ukázal, že dosahují výše asi sedmi kilometrů. Jak tyto vrcholky vypadají nám zůstalo skryto. Přelétli jsme je ve výši deset kilometrů.

Přelet přes horský hřbet nám přinesl nečekané a nádherné divadlo. Mléčná mlha, které jsme již přivykli, náhle zmizela. Nad námi se otevřelo tmavomodré nebe a na něm oslnivě zářící slunce, jehož kotouč byl mnohem větší, než jak se nám jeví na Zemi. Stejně oslnivě zářila pod námi bílá oblaka.

Všichni čtyři jsme bezděky vykřikli nadšením, avšak celá ta pohádková nádhera zmizela stejně rychle, jak se objevila. Opět jsme vlétli do mraků. Znovu nás zahalila mlha. Začali jsme klesat.

V dálce za námi zůstaly hory. Pod námi se rozprostřel oceán.

Letěli jsme ještě asi osm tisíc kilometrů, když jsme si povšimli, že začíná být tma. Patrně jsme opouštěli „denní" polokouli Venuše. Před námi byla noc.

Kamov se obrátil k oběma astronomům.

— Jak daleko jste se svým programem? — zeptal se.

— Úkol je splněn — zněla odpověď.

— A zkoušky vzduchu?

— Máme čtyři.

Opravdu. Vezli jsme s sebou vzduch z Venuše.

Do stěn rakety byly zamontovány malé, hermeticky uzavřené platinové jímky. Na Zemi v nich bylo vytvořeno absolutní vakuum. Pomocí elektrického proudu bylo možné otevřít hermetický uzávěr a zase jej uzavřít. Čtyři z těchto jímek byly tedy naplněny vzduchem planety Venuše. Na Zemi bude provedena jeho přesná analysa.

— A co vy, Borisi Nikolajeviči? — zeptal se Kamov.

— Mám na tři sta snímků kromě filmových záběrů.

Asi dvě minuty bylo úplné ticho. Pak řekl Kamov tiše, dojatým hlasem:

— Teď opustíme Venuši.

Jak rychle uplynuly ty nezapomenutelné hodiny! . . . Poslední pohled na surovou, nedotčenou „sestru Země" . . . Jak strašné jsou tvé bouře! Ale život, život je tu!

Uplynou tisíciletí, snad milióny let a vítězná síla života naplní tvé lesy, vody i vzduch, dnes neznámými živými tvory!

Pomalá cesta vývoje od věku do věku snad zrodí mohutný rozum. V jaké asi podobě se projeví? . . .

A pak, v teplých paprscích slunce začne tvá historie. Chtěl bych věřit, že bude méně krutá, méně krvavá než historie tvé daleké sestry.

Objeví-li se na tvé pevnině někdy tvor, podobný člověku, z celého srdce mu již dnes přeji šťastný život!

Pozemský člověk tě navštívil a nejednou ještě navštíví. Jako starší bratr pomůže tvým dětem dosáhnout štěstí . . .

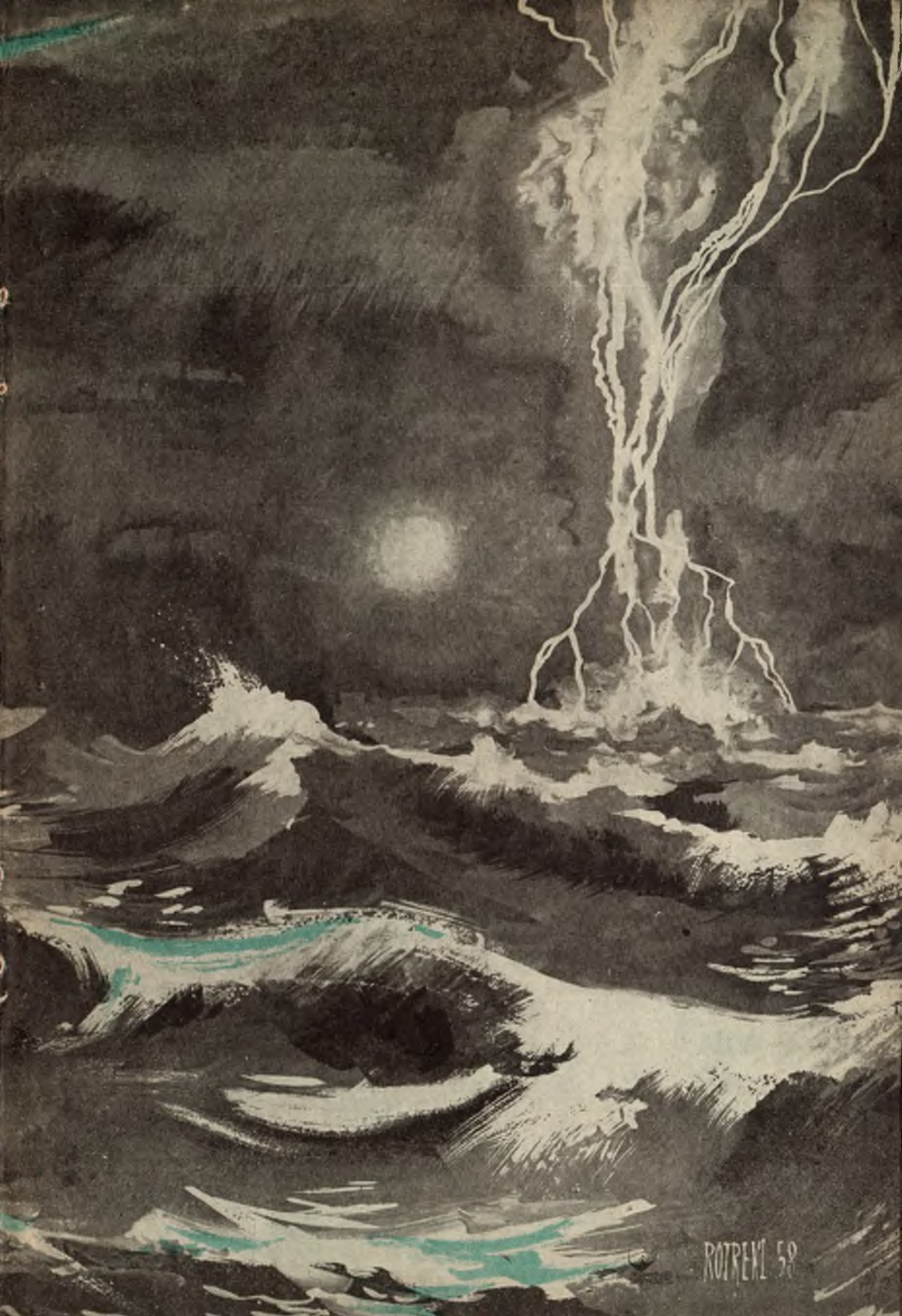
ROTREMI 58

Zdráva buď Venuše!

Kamov zastavil atmosférický motor a zapjal motory na stoupání.

Rozlehl se silný hluk. Křídla se zasunula zpět do trupu a raketa s rostoucí rychlostí zamířila kolmo vzhůru.

SETKÁNÍ

8. listopadu 19..

Téměř dva měsíce jsem se nedotkl svého deníku. Za tu dobu se nestalo nic takového, co bych mohl popisovat. Život v raketě plynul klidným tempem.

Ještě dlouho poté, co jsme opustili Venuši, jsme byli všichni plni silných dojmů a zážitků. Její mohutné síly, primitivní energie živlů, velkolepý klid přírody, to vše nás nutilo uvěřit v nádhernou budoucnost této planety.

Dlouhé hodiny jsme živě a vzrušeně diskutovali, posuzovali a kvalifikovali vše, co jsme viděli. V našich rozhovorech bylo hodně fantasie.

Zůstalo mi v duši jako nezapomenutelný sen horoucí přání, ještě jednou navštívit „sestru Země", kterou jsem jen na chvilku spatřil pod okny astrostatu.

A jak jsme se Venuši vzdalovali, prožívali jsme mohutný pocit loučení s něčím, co se nám stalo blízkým, co jsme si zamilovali. Hodiny a hodiny jsem nemohl odejít od okna.

Znovu byla před námi bělostná krasavice, znovu se její svítivý kotouč odrážel od černého pozadí jako od sametové opony, poseté tisíci lesklými penízky.

Avšak její záhadné tajemství nám už bylo známo. Věděli jsme, co se skrývá pod závojem mraků a brzy, velmi brzy, se to doví celé lidstvo.

V okamžiku, kdy jsme opouštěli Venuši, činila vzdálenost k Marsu třistasedmdesát milionů kilometrů po přímce. Ale Mars se pohybuje po své dráze v protisměru, takže musíme překonat jenom dvěstěpadesát milionů kilometrů, abychom se s ním setkali. Potřebujeme k tomu dvatisícepětset hodin, neboli stočtyři dny. Čtyřiapadesát jich už máme za sebou.

Jak jsem už řekl, žádné zvláštní události se nestaly. Zato včerejší den — sedmý listopad — mi nikdy nevymizí z paměti. Tento den, který jsme si již zvykli oslavovat jako největší svátek, stalo se něco, co se — jak řekl Pajčadze — mohlo stát jen jednou za tisíciletí.

Den začal nezvykle. Po prvé za celou cestu odpočívali Pajčadze i Bělopolskij zároveň. Jejich astronomické nástroje byly opuštěné jako sirotci. Observatoř byla prázdná.

Já jsem měl službu u pultu docela sám, protože Kamov byl ve své kajutě a kontroloval nějaké výpočty.

Ničím nerušené, mrtvé ticho zavládlo na palubě. Jen stejnoměrný tikot hodinek, zamontovaných do pultu, se tu ozýval. Ukazovaly moskevský čas.

Bylo šest hodin ráno.

Náhle mi bylo smutno. Vzpomněl jsem na své přátele a soudruhy, kteří jsou teď tak nepředstavitelně daleko, vzpomněl jsem, s jakým vzrušením jsem se vždy toto jitro probouzel a spěchal ven, abych se neopozdil na přehlídku. Poprvé v životě oslavím sedmý listopad nejen mimo Moskvu, nýbrž mimo zeměkouli, desítky milionů kilometrů daleko. A přece jsem ve vlasti. Tato raketa, postavená rukama sovětských lidí, unášená nepředstavitelnou rychlostí temnými dálkami vesmíru, tato raketa je nedílnou součástí Sovětského svazu. Ať jsme jakkoliv daleko, dýcháme vzduch své otčiny.

Příchod Kamova a Bělopolského přerušil nit mých myšlenek. Sergěj Alexandrovič mi blahopřál k svátku a požádal mne, abych vzbudil Pajčadzeho.

Zaslechl jsem, jak říká Bělopolskému:

— Zkontrolujeme si to ještě jednou.

— Je to správně, Sergěji Alexandroviči! — ujišťoval ho Bělopolskij. — Přesně dvě minuty po sedmé.

Pajčadze tvrdě spal ve své síti a bylo mi líto rušit jeho spánek.

Ale prosba velitele je totéž co příkaz. Lehce jsem se dotkl ramene Arsena Georgijeviče. Ihned otevřel oči.

— Nezlobte se, že vás budím, — řekl jsem, — ale Sergěj Alexandrovič vás prosí, abyste šel do observatoře.

— Stalo se něco? — zeptal se vzrušeně.

— Snad nic zvláštního.

— Kde je Bělopolskij?

— V observatoři.

Vzrušení Pajčadzeho však bylo oprávněné. Ještě se nestalo, aby během letu někdo vyrušil druhého při odpočinku. Ani mne, ani mého přítele nenapadlo, jaké skvělé překvapení nám přichystali soudruzi.

— Blahopřeji vám k dnešnímu svátku — řekl jsem.

Když jsme se oba protáhli nevelikými kulatými dveřmi do observatoře, Kamov i Bělopolskij stáli u pultu. Před nimi viselo několik sklenic a nádob, pravděpodobně snídaně. Obvykle jsme snídávali o deváté. Nic mimořádného jsme nezpozorovali na jejich tvářích. Uvítali nás blahopřáním k výročí Října.

— Co se stalo, Sergěji Alexandroviči? — zeptal se Pajčadze.

— Je svátek! — odpověděl mu Kamov. — Navrhuji, abychom se napili koňaku na oslavu Říjnové revoluce.

Překvapila mne slova a tón, jakým je Kamov vyslovil. Nějak se mi to nesrovnávalo s povahou Sergěje Alexandroviče; vzbudit člověka o dvě hodiny dříve, než je zvykem, jako kdybychom nemohli tu sklenku koňaku vypít také později! Co se mu to stalo?

Pajčadze se asi nedivil o nic méně.

— Tak tedy, — pravil, — nic zvláštního? A já se polekal, když mne Boris Nikolajevič probudil.

— Zbývají tři minuty, — řekl Kamov místo odpovědi. — Rychle, Konstantine Jevgenjeviči! — povzbuzoval Bělopolského, který otevíral láhev s koňakem.

Zase něco úplně nepochopitelného! Vzpomněl jsem si, jak Bělopolskij říkal „přesně dvě minuty po sedmé" . . .! a pohlédl jsem na hodiny. Chyběla minuta do sedmi. Co se to stane?

Bělopolskij podal láhev Kamovu.

— Přátelé! — řekl Sergěj Alexandrovič. — Promiňte, ale budeme muset pít všichni z jedné láhve. Jak je vám známo, nemáme s sebou téměř žádné lihoviny. Jen pro zcela mimořádné případy. Napijme se na počest slavného okamžiku, který se blíží. Za půl minuty přetne naše raketa Ekliptiku naší zeměkoule.

Pajčadze i já jsme vykřikli překvapením.

— Tato chvíle, sama sebou tak mimořádně významná, se shoduje s výročím našeho největšího svátku, — pokračoval Kamov. — Proto jsme se shromáždili v tak nezvyklou hodinu. Pijme, přátele moji, na úspěšné dokončení první veliké kosmické výpravy!

Nehlučně a rychle letí prostorem sovětský astrostat. Každou vteřinu za ním zůstane dvacet osm a půl kilometru cesty. Neviditelná a nehmatatelná „dráha Země" se mihla jako blesk, ale bystré oko našeho velitele ji včas zpozorovalo a srdce sovětského člověka samo napovědělo, že je třeba oslavit svátek socialistické revoluce právě v tomto jedinečném okamžiku. Překvapení bylo veliké a dvojnásob radostné. Dojati, poděkovali jsme upřímně Kamovovi.

— Poděkujte Konstantinu Jevgenjeviči. To on m pomohl vypočítat přesně na setinu vteřiny okamžik setkání a zamlčet to, aby překvapení bylo ještě příjemnější.

— Teď je mi jasné, proč jste mi tak mlhavě odpověděli na otázku, kdy se setkáme se zemskou Ekliptikou. Přiznám se, že jsem si pomyslil, že jste nějak vlažní!

Kamov se srdečně zasmál.

— Věděl jsem už doma, že přetneme dráhu Země sedmého listopadu a chtěl jsem to zamlčet před vámi přede všemi. Ale Konstantin Jevgenjevič si to vypočetl také a „překvapil" mne. Tak jsme museli chystat to překvapení pro vás ve dvou.

— Jak je to zvláštní, že jsme tak daleko od Země a přece se náhle cítíme jakoby na ní.

— Neromím vám dobře —, řekl Kamov.

— Já tomu sám také nerozumím, — zasmál jsem se, — ale přesto mi to připadá zvláštní...

— Mně to naopak připadá naprosto normální, — protestoval Bělopolskij. — Lidé žili odjakživa jen na Zemi. Vědomí její neustálé přítomnosti je v nás tak hluboce zakořeněno, že je těžké odvyknout od myšlenky, že ji máme tady, právě pod sebou. To ovšem, přesně vyjádřeno, není myšlenka, nýbrž pocit. —

— Nevím proč, ale já takový pocit nemám, — oponoval Kamov.

Já také ne, — přidal se Pajčadze.

— To je tím, že jste neopustili Zemi po prvé. Myslím, že je nepochybné, že jste museli ten pocit mít při prvním letu na Měsíc.

Kamov zavrtěl hlavou.

— Nevzpomínám si, že bych byl měl tenkrát takové pocity, — řekl. Ostatně, neměli jsme tehdy tolik času, abychom se mohli zabývat rozborem svých pocitů. Byla to příliš krátká cesta.

— Mimochodem, — řekl jsem, — nikdy jste nám ještě nevyprávěli o letu na Měsíc!

— Jakpak ne? Já i Arsen Georgijevič jsme o tom napsali dost článků v novinách a časopisech. Myslil jsem, že jste je četl.

— Ovšem že jsem je četl, — pravil jsem. — Ale možná, že byste mohli vyprávět ještě něco jiného, něco, co jste ještě nikdy nepopsali.

— Napsali jsme všechno! — řekl Pajčadze.

Kamov se na něj podíval a spiklenecky se zasmál.

— Upřímně řečeno, jednu episodu jsme zatajili.

— Vypravujte, — prosil jsem.

— Nestojí to za řeč, — řekl Pajčadze. — Není to nijak zajímavé.

— Dovolte, abychom sami posoudili, zda je to zajímavé!

— Milerád vám to povím, — řekl Kamov. — Arsen Georgijevič je zbytečně upejpavý. Když jsme přistáli na povrchu Měsíce, musili jsme opustit raketu, abychom sesbírali vzorky měsíčních „zemin". Tyto „vycházky" z rakety jsme nepodnikali nikdy pohromadě, protože to bylo veliké risiko.

— Pročpak?

— Protože na Měsíci není žádná atmosféra.

— Přesto tomu nerozumím. Četl jsem, že jste měli zvláštní skafandry, podobné potápěčským.

— To s tím nemá nic společného, — odvětil Kamov. — Jak víte, okolnost, že na Měsíci není atmosféra, má za následek i jiná nebezpečí. Například to, že obrovské množství drobných těles, pohybujících se kosmem v zemské atmosféře shoří a nedopadne na zemi, kdežto na Měsíc dopadají. Na Měsíc tedy dopadají ona tělesa, kterým na zemi říkáme „létavice", padající „hvězdy". Proto jsou „procházky" po Měsíci nesmírně nebezpečné. Každý takový „kamínek" přináší smrt.

— A vy jste přesto vycházeli z rakety?

— Vybíhali jsme jen na okamžik. Nemohli jsme se přece vrátit s prázdnýma rukama! A právě při jednom takovém „vyběhnutí" jsem dostal takovým „kamínkem" do hlavy. Rána byla prudká. Prorazila mi přílbu a kamínek zůstal trčet, zaryt do lebeční kosti. Ačkoliv to byla nepatrná skulinka, přece jen tudy začínal unikat z mého skafandru vzduch. Byl bych za několik minut mrtev, kdyby nebylo Arsena Georgijeviče. Měl sice na sobě také skafandr, ale stejně jsem nemohl pochopit, jak se mohl tak rychle, v okamžiku dostat až ke mně. Nabyl jsem vědomí teprve uvnitř rakety.

— Padl jste sotva čtyřicet metrů od rakety, — řekl Pajčadze. — Na Měsíci je tíže šestkrát menší než na Zemi. Byl jsem u vás pěti skoky. Ihned jsem zatlačil otvor. Bylo ho jasně vidět.

— A mohl jste zahynout zároveň se mnou.

— Divná úvaha! — řekl Pajčadze. — Nemohl jsem se přece nepokusit nějak vás zachránit. To bych byl vrah!

— A ještě něco, — pokračoval Kamov. — Když mne dopravil do rakety, ležel jsem dost dlouho v bezvědomí. Doba, po kterou jsme mohli zůstat na Měsíci, rychle ubíhala. Arsen Georgijevič sám dokončil sběr vzorků. Musel k vůli tomu několikrát opustit raketu a pokaždé znovu riskovat život.

— Cožpak vy byste to neudělal také tak?

— Řekněme, že ano, — smál se Kamov. — Ale přesto bylo vaše chování nemoudré.

Dokonce i Bělopolskij se musel usmát téhle frázi.

— Nikde jsem se nedočetl o tom, že jste byl na Měsíci raněn, — pravil jsem. — Proč jste to zamlčeli?

— Z opatrnosti, odpověděl Kamov. — Báli jsme se, že by nám nepovolili třetí kosmickou výpravu.

— To sotva, — řekl Bělopolskij. — Kdo ví, co se všechno může stát? To přece ještě není důvod pro to, aby se přestal zkoumat Vesmír!

— Arsen Georgijevič mne požádal, abych to nikde neuveřejňoval.

— Ale vždyť je to hrdinský čin, — řekl jsem.

— To tak! — rozlobil se Pajčadze. — Nemluvte hlouposti!

Dlouho jsme se toho jitra nemohli rozejít. Hovořilo se, vyprávělo, vzpomínalo. Mluvili jsme o budoucnosti a o vyhlídkách příštích kosmických výprav i o naší expecici. Astronomická pozorování, která až do té doby nebyla ani na chvíli přerušena, najednou jako by byla zcela zbytečná a zapomenuta.

Teprve asi po třech hodinách byl náš život zase ve svých normálních každodenních kolejích. Bělopolskij a Pajčadze u teleskopů, Kamov u pultu.

Svátek pro nás skončil.

Ale náhoda tomu chtěla, že se tento den vyznačuje v historii našeho letu ještě jednou významnou událostí.

Došlo totiž k setkání, které málem stálo existenci naši raketu i naše životy, ale které znamenalo veliké poznatky pro mé učené soudruhy.

— Uskutečnil se sen všech pozemských astronomů, — řekl Pajčadze, když už bylo po všem. Po takovém štěstí jsme se ani ve snu neodvážili toužit. Teď jsme nejšťastnějším hvězdářem všech dob!

— Já taky! — ozval se Bělopolskij. Na jeho téměř vždy zasmušilém obličeji zářil úsměv a hlas měl měkký, přívětivý odstín. — Teď si už nic jiného nepřeji. Kromě toho, abychom dosáhli Marsu, to je samozřejmé!

Pro mne to bylo rovněž nesmírně zajímavé. Moje sbírka snímků byla obohacena o nové, jedinečné záběry. Díky tomu, že jsem měl všechny své aparáty neustále pohotově, podařilo se mi zachytit celé to fantastické setkání od začátku až do konce.

— Bez vás, — řekl mi Kamov, — neměli vychom patrně čas udělat jediný snímek. To by byla nesmírná škoda pro naši vědu. Pamatujete se ještě, jak jste měl obavu, zda se vaše účast v expedici vyplatí, zdali bude mít smysl? Kdybyste tu nebyl udělal nic jiného, než to, co jste udělal dnes, neletěl jste s námi zbytečně.

Setkání, které se nám málem stalo osudným, se událo přesně v jednadvacet hodin patnáct minut.

Právě jsem se chystal odejít do své kajuty, abych si odpočinul, když náhle začal pracovat automat radioreflektoru. Přerušované zvonění naplnilo vnitřek rakety a člověku se sevřelo srdce úzkostí z nebezpečí, které se tak náhle objevilo, je tak blízké a tak nepředstavitelné.

Od chvíle, kdy jsme opustili Zemi, ještě nikdy nezazněl tento strašný signál na palubě astrostatu.

Kamov se vrhl k pultu.

Zůstal jsem na místě. Pajčadze, který byl právě u okna, jako by ztuhl a nespouštěl oči s velitele. Mé nervy byly ve střehu, očekával jsem rozkaz, připraven splnit jej, ať je jakýkoli.

Ale žádný rozkaz se neozval.

Raketa sebou náhle trhla, až to námi smýklo o stěnu. Vlna strašlivého hluku mi zalila obě uši. Myšlenka na katastrofu mi prolétla hlavou ve zlomku vteřiny. V příštím zlomku vteřiny jsem už pochopil, co se stalo: to Kamov bez upozornění spustil motor. Po prvé jsem tedy slyšel jak hřmí, když člověk nemá ochrannou přilbu. . .

Na štěstí trval ten obludný hřmot sotva pět vteřin. Pak nastalo ticho a zase jsem pocítil volnost beztížného stavu. Hlava se mi točila a silně mi znělo v uších. Z klidné, vážné a soustředěné tváře Kamova, sedícího u pultu, jsem pochopil, že záhadné nebezpečí již pominulo.

— K oknům vlevo! — zvolal Sergěj Alexandrovič. — Mělnikov ke kamerám! — a zase se zahleděl do okulárů periskopu.

Rychle jsem otevřel objektiv a spustil kameru, zamontovanou do levé stěny rakety. S horečným chvatem jsem popadl přenosnou kameru a otevřel okenici „svého" okna.

Nejdřív jsem neviděl nic. Jenom temná hlubina vesmíru byla — jako vždy — poseta miliardami klidně svítících hvězd. Všechno bylo docela obvyklé.

A přece. Před námi, jako by na dosah ruky, začal se objevovat jasně osvětlený, křivolaký obrys jakéhosi gigantického předmětu. Vyrůstal mi rychle před očima a měl jsem pocit, že se valí přímo na nás.

Rozpoznával jsem podivuhodná skaliska, ostré vrcholky a hluboké černé trhliny na povrchu této velikánské hory, schopné každým okamžikem rozdrtit maličký astrostat, který se jí směle řítil vstříc.

Ještě okamžik a neforemný balvan nám zakryl celý výhled. Jeho dráha probíhala teď rovnoběžně s námi. Člověk cítil, že by snad stačilo jen natáhnout ruku, aby se dotkl tělesa, po jehož povrchu, přes skály a hluboké průrvy bleskurychle letěl tmavý stín naší rakety.

Spatřil jsem zase zborcený, roztřepený okraj balvanu a celá jeho hmota už byla kdesi zpátky za námi, jako by se rozplynula v prostoru. Přelud zmizel s nezměrnou rychlostí. Hvězdy klidně zářily v temných hlubinách vesmíru. Nesmírné prázdno se opět rozevřelo před námi. Jako kdyby vůbec nikdy neexistoval ten mrzáček, ten ubohý střep, který jsme právě minuli a který přece tak náhle mohl zmařit naši kosmickou výpravu.

Všechno se odehrálo sotva ve dvaceti vteřinách.

Omámen a teprve teď pořádně vystrašen, mechanicky jsem zastavil kameru. Nebylo už co filmovat.

Kamov si zhluboka oddechl. Jeho tvář byla velmi bledá. Vyňal šátek a unaveným pohybem si otřel čelo.

— Co to bylo? — zeptal jsem se tiše Arsena Georgijeviče.

— Asteroid, — odpověděl Pajčadze. — Jedna z těch trpasličích planetek, které pozemští astronomové ještě neznají.

— Jsme první, kteří ji viděli . . . a hned tak zblízka, — pravil Bělopolskij.

— Pravděpodobnost takového setkání je jedna k milionu, — řekl Kamov, — ale já si nikdy neodpustím to své sebejisté tvrzení, že je prakticky vyloučeno.

— Proč si to vyčítáte? — řekl Pajčadze. Obávat se srážky s asteroidem můžeme až za oběžnou dráhou Marsu. Tam jsou pro to podmínky. V blízkosti oběžné dráhy Země je to však skutečně vzácný, zcela výjimečný případ.

— Jenže nás tenhle zcela výjimečný případ mohl stát život! — odpověděl Kamov.

— Předvídat takovéto setkání nebo srážku současná technika ovšem ještě nemůže. Kdyby bylo došlo ke srážce, nebyl by tím nikdo z nás vinen.

Kamov několik vteřin mlčel.

— Zajisté, máte pravdu, — řekl. — Viním se jen za to, že jsem možnost setkání s asteroidem výslovně vylučoval. Je to užitečná lekce nejen pro nás, ale pro všechny astronauty, kteří přijdou po nás. Kdo má službu u pultu?

— Já, — ozval se Bělopolskij.

— Pokračujte ve službě!

S těmito slovy opustil Kamov observatoř.

— Chystal jste se k odpočinku, viďte? — zeptal se mne Pajčadze, když se za velitelem zavřely dveře. — Pojďme spolu! Pro dnešek je toho dost. Nic zajímavějšího se už dnes nemůže stát.

V kajutě jsme se pohodlně uvelebili v sítích, zavěšených po obou stranách kulatého okna.

— Pořád musím přemýšlet o tom, co řekl Konstantin Jevgenjevič, — začal jsem. — Říkal přece, že současná technika není s to zabránit podobné srážce. Což není možné synchronisovat činnost radioreflektoru s nějakým automatem, který by změnil směr letu rakety v případě, že by se objevila taková překážka? Myslím, že by to mohlo být asi takové zařízení jako je automatický pilot.

— Takové zařízení neexistuje, — odpověděl Pajčadze. — Co je možné v letadle, není možné v kosmické raketě. Nezapomínejte, že letíme setrvačností. Motory nepracují. Abychom mohli změnit směr, je nutné je teprve spustit. Propočítat nebo jen podle situace odhadnout, srazí-li se nějaký asteroid s raketou nebo ne, kam je vhodnější raketu orientovat, to žádný automat udělat nemůže. Zatím nemůže, — dodal. — V budoucnu takový aparát musí být a bude.

— Vidíte, to všechno mne nenapadlo. Nezbývá nám tedy, než se radovat, že nám náhoda tak přála.

— „Náhoda!" — opakoval Pajčadze. — Náš kapitán má spolehlivé oko a pevnou ruku. V okamžiku setkání jsem právě pozoroval jeden objekt přímo před námi. Když se objevila ta planetka, zpozoroval jsem ji už když zněl poplašný signál. Byla vzhledem k naší letové dráze vpravo nahoře. Její dráha přetínala naši. Kdokoliv na místě Kamova by uhnul stranou. Ale Sergěj pouze přibrzdil raketu natolik, aby planetka mohla prolétnout rovnou pod nosem astrostatu. Člověk musí mít bezpečný odhad v oku a obrovskou chladnokrevnost, aby se odhodlal k takovému manévru. Uvažte, že neměl na rozmyšlenou ani vteřinu.

Arsen Georgijevič mluvil zdánlivě klidně. Povšiml jsem si však, že pojmenoval Kamova křestním jménem. To dělával Pajčadze jen ve chvílích silného pohnutí.

— Jak daleko od asteroidu jsme asi byli?

— Sotva 600 metrů.

Teprve teď jsme si plně uvědomil velikost nebezpečí, kterému jsme unikli.

— Vždyť při tak malé vzdálenosti nás mohla planetka k sobě přitáhnout, — řekl jsem.

— Pohybuje-li se raketa tak velkou rychlostí, — odpověděl Pajčadze, — pak ji takový maličký kousíček sluneční soustavy nemůže nijak ovlivnit. Neodchýlili jsme se od své dráhy ani na milimetr. Dokonce ani takové těleso jako je Měsíc nemůže nijak citelně změnit dráhu rakety, pohybující se rychlostí dvacetosm kilometrů za vteřinu. Tím méně to může udělat takovýhle drobeček.

— Pěkný drobeček! — řekl jsem a v paměti mi vyvstal asteroid, rozrytý hlubokými brázdami, trhlinami a ostrými skalisky.

Pajčadze se zasmál.

— V astronomii, — řekl, — pokládáme Zemi za malou planetu. Asteroid, který má průměr nějakých třicet kilometrů, je vedle ní pouhé zrnko prachu. Ale mne překvapuje něco jiného: ať je ta planetka jak chce malá, je divné, že nebyla ještě objevena. Vždyť její dráha je tak blízko oběžné dráhy Země!

— Nemá přece na sobě své jméno napsáno, — řekl jsem. — Možná, že je to jeden z těch asteroidů, o kterých se na Zemi ví.

Tu jsem si povšiml, jak se Pajčadze zakabonil. Ale už bylo pozdě, slovo už zpátky nevezmeš . . .

— Promiňte, Arsene Georgijeviči! — spěchal jsem s vysvětlením. — Žertoval jsem a vím, že to byl nepodařený žert.

— Pás asteroidů, — pravil jako by neslyšel mou omluvu, — prostírá se mezi oběžnými drahami Marsu a Jupitera. Předpokládá se, že tam kdysi bývala velká planeta, která se z neznámých příčin rozpadla na části. Asteroidy jsou úlomky velké planety. Dnes jsme viděli asteroid zblízka a mohli jsme se přesvědčit, že je to skutečný úlomek a nikoliv samostatně vzniklé těleso. Jinak by mělo kulovitý tvar. Teorie vzniku asteroidů jako úlomků velké planety je tedy potvrzena. To je velmi důležitý výsledek našeho dnešního setkání. Jak jsem už řekl, pás asteroidů se rozkládá mezi oběžnými drahami Marsu a Jupitera. Ale jsou také asteroidy, které se pohybují za hranicí tohoto pásma. Víme o oběžných drahách tří tisíc pěti set dvaceti asteroidů. Když jsme připravovali tuto expedici, počítali jsme s mož-

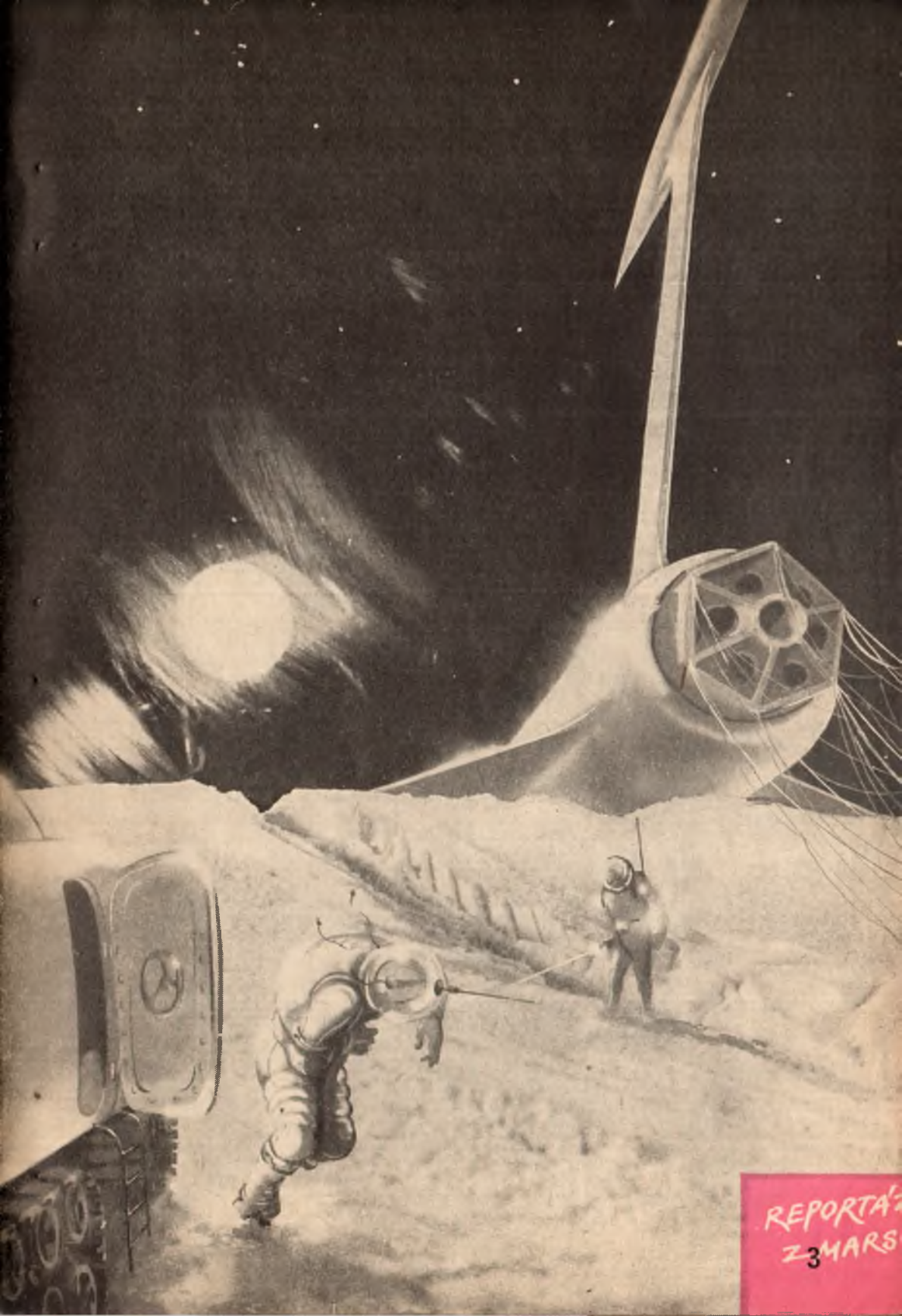

REPORTA
Z MARS

ností takového setkání. Proto byly propočteny pohyby každého *známého* (Pajčadze zdůraznil to slovo) asteroidu, jehož dráhu by mohla dráha naší rakety přetínat. Ale se žádným asteroidem jsme se neměli setkat. Znamená to, že těleso, které jsme potkali, astronomie dosud nezná.

Podíval se na mne úkosem a usmál se svým obvyklým laskavým způsobem.

— Astronomie totiž — Borisi Nikolajeviči — je věda přesná. Dobrou noc!

NA MARSU

27. prosince 19..

Mars! . . .

Jak vzdálený a nedostižný se nám zdál tam na Zemi!

Jsme tedy na Marsu!

Mars! . . .

Do nekonečna bys opakoval to slovo!

Za okny rakety je noc. Naše první noc po šesti měsících!

Nevidíme slunce. Zapadlo za obzor právě tak, jako tomu bývá na Zemi.

Západ slunce! . . .

To prosté, důvěrně známé a každodenní mysterium nám teď připadalo plné tajemného smyslu. Slunce, neveliké a studené ve srovnání s naším „zemským", vrhlo poslední paprsky na nehybný astrostat a schovalo se . . . Hvězdy na obloze, tvořící táž známá souhvězdí, jež jsme vídali už v dětství, jen tma trochu jiná, jakou neznáme na Zemi . . . Písečná poušť, shluky modrošedých křovin a nehybné vody jezera, na jehož břehu přistál náš astrostat — to vše se ponořilo do tmy. Zítra, se slunce východem opustíme raketu.

Zítra! . . .

Kamov dal příkaz, abychom si odpočinuli. Arsen Georgijevič spí v síti, zavěšené mezi oknem a dveřmi. Sedím na lůžku a nemohu usnout. Rozjitřené nervy se musí nějak uklidnit.

Deník — starý, vyzkoušený prostředek.

Popíšu naše přistání na Marsu . . .

Náš skvělý astrostat dosáhl onoho bodu v prostoru, kde měl být podle předem přesně vypočteného plánu v tu a tu vteřinu.

Blížili jsme se k Marsu. Byl přímo před námi, plně ozářen sluncem. Mohli jsme prostým okem pozorovat, jak se postupně zvětšuje. A neměl tu červenou barvu, podle které jsem ho už jako chlapec s jistotou poznával ze Země. Když jsem jej teď spatřil oknem rakety, byl žlutě oranžový.

Nejprve jsem se domníval, že příčinou toho je rychlost naší rakety. Pajčadze mi však vysvětlil, že je to ještě příliš malá rychlost, než aby mohla vyvolat pozorovatelné zkrácení světelných vln, třebaže se tyto vlny šíří směrem k nám a že se tedy s nimi setkáváme.

— Aby se nám červená barva mohla jevit žlutou, — řekl Pajčadze, — musila by být rychlost rakety pětsetkrát větší. Pak by se délka červené barvy krátila na délku vlny žluté. Kromě toho by to bylo možné jen tehdy, kdyby spektrum Marsu bylo omezeno právě jen na tu jedinou barvu.

— Tak proč se tedy jeho barva tak změnila? — otázal jsem se.

— Na tuto otázku vám nemohu odpovědět, — řekl. — Pravděpodobně proto, že za okny rakety není žádná atmosféra. Až najdu vysvětlení, povím vám to.

Byli jsme v observatoři sami dva. Kamov a Bělopolskij odpočívali.

Upřeně jsem se díval na malý, avšak už zřetelně ohraničený disk planety.

Kotouček, jak se mi zdálo, byl stále větší a větší. Co nás asi očekává tam, v konečném cíli naší dlouhé cesty? . . . — Co myslíte, — zeptal jsem se, — jsou na Marsu rozumní tvorové?

— Na takovou otázku se dá odpovědět jen jediné: věda se nezabývá hádáním. Žádné příznaky přítomnosti rozumných tvorů nebyly pozorovány.

— A co kanály?

Pajčadze pokrčil rameny.

— Schiaparelli, který objevil na Marsu síť tenkých přímek, dal jim jméno „kanály". Italsky to znamená „průplav". Ten ovšem nemusí být vždy umělý. Odsud pochází patrně celé nedorozumění. Tenké přímky na Marsu můžeme vidět a fotografovat so Země. Není však žádný důvod, proč bychom je měli pokládat za výsledek nějaké cílevědomé činnosti. Teď, když jsme Marsu blíž, není žádné kanály vidět.

— Jak je to možné?

— To je jednoduché. Nejdříve jsme je viděli teleskopem stále zřetelněji. Když jsme se však ještě více přiblížili, začaly se tenké čáry rozplývat, jejich zřetelná linie změkla a nakonec nám zmizely úplně.

— To by znamenalo, že jde o zrakový klam?

— Spíše o klam vzdálenosti. Ovšem, taková iluse musí mít svou příčinu. Odpůrci Schiaparelliho a Lowella pokládali kanály Marsu za optický klam, vyvolaný vzdáleností. Není vyloučeno, že měli pravdu.

Začal jsem mít dojem, že Arsen Georgijevič pokládá tento rozhovor za málo užitečný a proto jsem obrátil list. Snad se podaří záhadu rozluštit, jakmile přistaneme na Marsu.

Přistávání se nijak nelišilo od přistání na Venuši. Nebyla tu však ona vrstva mraků, která nám tehdy zakrývala povrch planety. Atmosféra Marsu byla čistá a průzračná.

Stejně jako před stoctyřmi dny byly spuštěny brzdicí motory. Posádka byla na svých místech — Pajčadze a Bělopolskij u přístrojů, já u svého okna a Kamov u pultu.

Kotouč Marsu se zvětšoval. Měli jsme pocit, že letí přímo na nás, rychle a bez slitování. Kulovitý povrch postupně mizel. Začali jsme jej vnímat jako gigantický dutý kalich. Jak jsme se blížili k planetě, zdvižené kraje kalicha jako by klesaly a rozevíraly se stále více do šířky. Když jsme byli asi tisíc kilometrů vysoko, začaly nám mizet za horizontem.

Byli jsme nad obrovskou rovinou. Nikde žádné hory. Žlutohnědá plochá krajina byla jen řídce poseta tmavými skvrnami.

— Poušť! — řekl Kamov.

Pocítil jsem nepříjemnou trpkost zklamání.

— Proč! . . . Co jsem očekával? . . .

Závěry současné vědy mne přece nenechávaly na pospas ilusím. To jsem věděl . . . A přece jsem cítil hluboké zklamání.

Jak strašně je „zařízen" člověk! Ve všech koutech vesmíru by chtěl usídlit rozumné tvory, kteří by se mu nějak podobali . . . Zklamán Venuší, přenesl jsem všechna svá očekávání na Mars. Pokládal jsem za nepochybné, že je obydlen. V mé paměti defilovali všichni ti „Marťané" od zrůdných pavouků H. G. Welse až po vysoce vyvinuté „Marťany" Alexeje Tolstého, — všechny ty představy, jimiž osídlila tuto kouzelnou „rudou planetu" obrazotvornost desítek autorů fantastických románů.

A teď letí naše raketa — opět už s vysunutými křídly — nad jednotvárnou, mrtvou pouští. Jaký rozdíl proti Venuši!

Tam, na povrchu „sestry Země" hučí vysoké vlny oceánu. Bouřková mračna vyvrhují mohutné proudy lijáku. Oslňující blesky křižují nebe. Gigantické lesy, vysoká horstva a život . . . život . . . ještě bez rozumu, slepý, ale s mladistvou silou se dere k budoucnosti. A co tady? . . .

Raketa již klesla do výše pouhého kilometru a prostým dalekohledem bylo už dobře vidět všechny podrobnosti. Písek . . . písek a sem tam modrošedivé skvrny nějakého rostlinstva.

Letěli jsme proti rotaci planety, tedy na západ, rychlostí šest set kilometrů za hodinu. Charakter krajiny se postupně měnil. Stále častěji se vyskytovaly skvrny, znamenající bez pochyby porosty. Půda klesala, takže výškoměr ukazoval vzdálenost od povrchu zase tři kilometry. Písčitá náhorní planina zmizela. Pod námi se rozprostíral koberec neznámých rostlin. Nebyly to však ani stromy, ani větší křoviny.

Náhle se pod námi zalesklo neveliké jezero. Za chvilku jich bylo jako naseto. Že bychom se blížili k moři?

Nikoliv! Po dvou hodinách letu se půda začala opět zdvihat a znovu jsme spatřili již známou písčitou poušť.

— Sergěji Alexandroviči! — řekl Bělopolskij. — Myslím, že bychom se měli vrátit a přistát někde u jezera.

— Uvidíme, co bude dál. Viděli jsme zatím jen nepatrnou část povrchu. Taková údolí tu musí ještě někde být.

Kamovova slova se potvrdila teprve po dalších čtyřech hodinách letu. Po celou tu dobu jsme viděli stále týž obraz: nedozírnou, suchopárnou poušť. Patrně tu nejsou ani horstva ani jednotlivé hory. Proláklina, kterou jsme viděli, byla vzhledem ke svým rozměrům několika tisíc kilometrů relativně mělká, takže celkový dojem z Marsu byl, že je to mírně zvlněná rovina. Možná, že tu kdysi dávno bývaly hory, avšak erosivní činnost větru a dešťů je srovnala tak, že po nich nezůstalo ani památky.

Slunce začalo pomalu klesat k obzoru. Brzy nastane noc. První naše noc po šesti měsících. Noc na cizí planetě . . .

Na cizí?! Ano, komu patří? . . .

Nespatřili jsme nejmenší stopy živých tvorů. Ale možná, že někde docela blízko „při zemi", v rostlinách, které jsme ještě nepoznali, snad někde tam se skrývá našim zrakům život obyvatel Marsu. Dovíme se to, jakmile přistaneme.

— Přistát musíme dříve, než začne noc, — řekl Kamov.

Ke konci sedmé hodiny letu se znova objevily známky toho, že další proláklina je nablízku. Rostlinné oasy na žlutohnědé poušti byly častější, půda začala klesat, opět se objevila jezera.

Slunce už bylo docela nízko nad obzorem, když se Kamov rozhodl, že přistaneme.

Rychlost začala citelně klesat. Letoun opisoval ve spirále kruhy nad zvoleným místem přistání. Hluk motorů pomalu utichal, cítili jsme chvění tělesa rakety.

Nastal rozhodující a nejnebezpečnější okamžik letu. Astrostat, vážící desítky tun a pohybující se nyní malou rychlostí, se jen těžko držel v řídké atmosféře Marsu. Každou vteřinu se mohl zřítit.

Kamov se ani nehnul od periskopu. Jeho ruce s naprostou jistotou operovaly páčkami a tlačítky řídicího pultu. Byli jsme asi padesát metrů od povrchu, když se náhle rychlost zase zvětšila. Přitažlivá síla planety začala převyšovat setrvačnost letu. Letoun klesal plavmo po křídlech. Motory přestaly pracovat.

Ozvalo se silné zaskřípání.

Okny bylo vidět hustá mračna zvířeného písku a naše raketa, která absolvovala přes čtyřistačtyřicet miliónů kilometrů v meziplanetárním prostoru, dosedla a zůstala stát.

Jsme v cíli. Jsme na Marsu! . . .

Spontánně jsme k sobě přiskočili a začali jsme se objímat.

— Sergěji Alexandroviči! — řekl Pajčadze. — Kdy myslíte, že vystoupíme ven?

— Až ráno, — odpověděl Kamov.

— Na jakém stupni šíře asi jsme? —

— Přibližně na rovníku.

— To znamená, že noc potrvá celých dvanáct hodin.*)

Ať nám bylo jakkoliv zatěžko čekat tak dlouho, nikomu ani nenapadlo nesouhlasit s velitelem. Všichni jsme chápali, že je veden pocitem odpovědnosti za nás a za osud celé expedice. Kdo ví, co nás čeká, až opustíme raketu? Možná, že pod nízkým příkrovem rostlinstva se tu plazí ještěři nebo jiní nepředstavitelní živočichové. Opouštět raketu v temné noci, plné nebezpečí, bylo by opravdu lehkomyslné.

A noc nastala rychle. Vystřídala den téměř bez soumraku, tak, jak je tomu v tropech.

— To je důkaz, že jsme skutečně v oblasti rovníku, — pravil Pajčadze.

— Nejlépe bude, když si do rána pořádně odpočineme, — řekl Kamov. — Zítra nás čeká těžká práce. Přitažlivost na Marsu je sice mnohem slabší než na Zemi a fysická práce je zde tedy lehčí, avšak my všichni jsme jí za půl roku hodně odvykli.

Šel jsem s Pajčadzem do naší kajuty. Pohyby byly lehké a člověk cítil v těle neobyčejnou sílu. Příčinou tohoto jevu byla slabá gravitace Marsu. Pohybovat se v raketě bylo však dosti obtížné, protože její dveře a vše ostatní bylo přizpůsobeno právě naopak zcela beztížnému stavu.

Pouze skříň zaujímala v kajutě — vzhledem k nám — přirozené „pozemské" postavení. Když se člověk díval na stůl, připevněný k boční stěně kajuty, sotva mohl uvěřit, že u něj ještě docela nedávno seděl v plném pohodlí. Naše lůžka — sítě — ve kterých se tak pohodlně a měkce spalo, visela teď jako nepotřebný inventář. Ulehnout do nich nebylo ani pohodlné, ani příjemné.

Arsen Georgijevič však přesto ihned usnul.

Spí tvrdě, zatím co já končím dnešní zápis. Je sice krátký, ale všechno podstatné je v něm.

Zítra nám tedy začne práce. Její plán byl vypracován před startem a má tři varianty, podle toho, jaká bude situace. Obávám se, že bude třeba omezit i poslední variantu, vypočtenou pro případ, že by se Mars ukázal jako zcela neobyvatelná planeta. Podle toho, co jsme dosud mohli vidět oknem, je tu samá poušť. Nasbírat několik vzorků rostlin nepotrvá dlouho. Zítřek věnujeme přípravě a pak podnikneme čtyři výpravy do vzdálenosti asi sto kilometrů od rakety. První exkursi podniknou Kamov a Pajčadze, další Bělopolskij a já. To proto, že v raketě musí vždy zůstat buď Kamov, nebo Bělopolskij a také někdo z astronomů, pro případ, že účastníci exkurse zahynou. Raketa se musí za každou cenu vrátit na Zemi.

Je to naše povinnost vůči vědě.

Dvě třetiny cesty jsou šťastně za námi. Doufejme, že ta poslední bude stejně šťastná!

V TEMNOTÁCH

10. července 19. . stál astrostat Charlesa Hebgooda připraven ke startu na zvláštní rampě uprostřed širokého prostranství, jež si Hebgood zvolil za svůj raketodrom.

Poslední dny před startem se zdvihl na stránkách všeho amerického tisku veliký šum kolem letu na Mars. Hebgood se jen s námahou bránil náporům nesčetných novinářů.

Bason přenechával ve svých četných článcích o přípravách letu veškerou slávu Charlesu Hebgoodovi a ctižádostivý konstruktér mu za to věnoval všechny své sympatie. Jenom se Ralphovi posmíval, že se s takovou vervou a bez pocitu studu široce rozepisuje o astronautice a předkládá čtenářům k víře takové nesmysly, nad nimiž zůstával Hebgoodovi

*) Den na Marsu je pouze o třicet sedm a půl minuty delší než na Zemi.

rozum stát. Nemohl pochopit jak je možné, že odpovědní redaktoři dávají souhlas k tomu, aby se takové slátaniny tiskly.

— Náš let je teď v módě, — říkával Bason v odpověď na inženýrovy poznámky. — Proč tedy o něm nepíšete sám? Veřejnost chce číst o astronautice.

— Nemám na to čas, — odpovídal Hebgood.

Měl plnou hlavu příprav k letu. Čím více se blížil určený den, tím silněji se ho zmocňovala téměř sportovní „předstartovní horečka".

Od samého jitra 10. července obklopily tisícihlavé zástupy lidí raketodrom jako živá zeď. Krajina kolem byla téměř neosídlena. Většinu přihlížejícího davu tvořili lidé, kteří sem přijeli z různých koutů země, včetně New Yorku a Washingtonu, jen aby na vlastní oči viděli sensační start.

Místy se nad hlavami lidí třepotaly americké vlaječky, přivezené vlastenecky naladěnými diváky. Policejní hlídky na koních střežily pořádek a udržovaly zvědavce v patřičné vzdálenosti od rakety.

Start byl určen na 8,00 hodin.

Komisaři, zvláště k tomu účelu pozvaní, naposledy prohlédli plomby, připevněné k některým přístrojům řídicího pultu. Pak se rozloučili s oběma astronauty a opustili raketu.

Hebgood a Bason zůstali sami. Byli oblečeni v gumové skafandry, protože se musili ponořit do vody, aby na ně méně působil škodlivý vliv pětinásobného zvýšení tíže při startu, jehož urychlení mělo podle propočtů dosáhnout padesáti metrů za vteřinu.

Hebgood uzavřel vstupní dveře. Byli teď uvnitř jediné těsné kajuty, naplněné bednami se zásobami, nádržemi s tekutým kyslíkem a jiným inventářem expedice. Nebylo tu skoro žádné volné místo.

Hebgood pohlédl na hodinky.

— Lehněte si! — řekl.

Bason váhavě zdvihl gumovou masku a se strachem pohlédl na dlouhou hliníkovou skříň, která se nepříjemně podobala rakvi.

— A co když se vám něco stane, — pravil. — Jak se pak z toho dostanu?

— Kdyby se mi něco stalo, nebude už důvodu, proč byste se měl dostat ven, — odpověděl Hebgood. — Cožpak není lhostejné, jak člověk umře? Beze mne musíte zahynout tak jako tak, protože neumíte řídit raketu.

Bason zhluboka vzdychl a pokorně si navlékl masku. Snažil se ze všech sil překonat strach a s pomocí Hebgooda vstoupil do skříně. Slyšel, jak Hebgood zaklapl bajonetové závěry kyslíkových přívodů, jak zašrouboval víko, pocítil jak se „rakev" začala plnit vodou.

Teď je tu zabedněn a nikdy se odsud sám nedostane. Věděl, že zásoba vzduchu mu vystačí na čtyřicet minut a nevytáhne-li ho Hebgood do té doby ven, musí se udusit.

Kdo ví, co všechno se může Hebgoodovi stát! Stačilo by, kdyby ztratil vědomí a na Basona prostě zapomněl . . .

Začal si vyčítat, že se vůbec pouštěl do tohoto dobrodružství. Je pravda, že mu kosmický výlet vynese obrovské peníze, ale v tomto okamžiku by se jich s radostí vzdal, jen kdyby mohl opustit tu zatracenou raketu, jen kdyby nebyl v takovém zoufale pasivním postavení, zcela vydán na milost a nemilost Hebgoodovi . . .

Co když na příklad bude ten člověk chtít Basona záměrně zahubit?

Až se vrátí na Zem, snadno si vymyslí nějakou historku, která by vysvětlila příčinu jeho, Basonovy smrti. Kdo to může kontrolovat? A pak sklidí všechnu slávu i všechny peníze Hebgood sám. Jak je možné, že na to už dávno nepřišel? Ovšem, přesně tak to bude! Proč Hebgood neklepe na víko skříně, aby se dověděl, je-li všechno v pořádku, když se o tom přece dohodli? Stačí, aby uzavřel přívod kyslíku a bude konec . . .

Bason měl pocit, že už se začíná dusit . . .

Náhle zaslechl trojí zřetelné zaklepání na víko . . .

Smluvené znamení! . . . Ne, vzduchu je dost, dýchá se dobře . . .

Zaklepání se ozvalo ještě jednou. Bason pohnul rukou a odpověděl rovněž zaklepáním.

Hebgood, když se přesvědčil, že jeho spolucestující je v pořádku, zkontroloval, zda je dobře připevněno víko a přistoupil k oknu.

Na ploše velikého raketodromu pobíhali novináři s fotografickými aparáty a televisní i filmoví reportéři s kamerami. Snažili se dostat se co nejdříve k raketě. Policisté na koních se snažili udržet je za hranicí kilometrového bezpečnostního pásma. Hebgood se podíval na hodinky. Do startu chybělo necelých deset minut.

Což ti lidé nechápou, jakému nebezpečí se vystavují, zdržují-li se tak blízko rakety?! Ale je to spíš jejich věc! K vůli nim se start přece nezdrží.

Hebgood se začal k němu připravovat: ještě jednou zkontroloval, zda jsou v pořádku přívody vzduchu u skříně, ve které ležel Bason i u jeho vlastní skříně, která byla umístěna vedle. Prohlédl elektrické přívody, jejichž pomocí spustí atomový reaktivní motor.

Přesvědčiv se, že je vše v naprostém pořádku, nasadil si masku a pevně uzavřel herme-

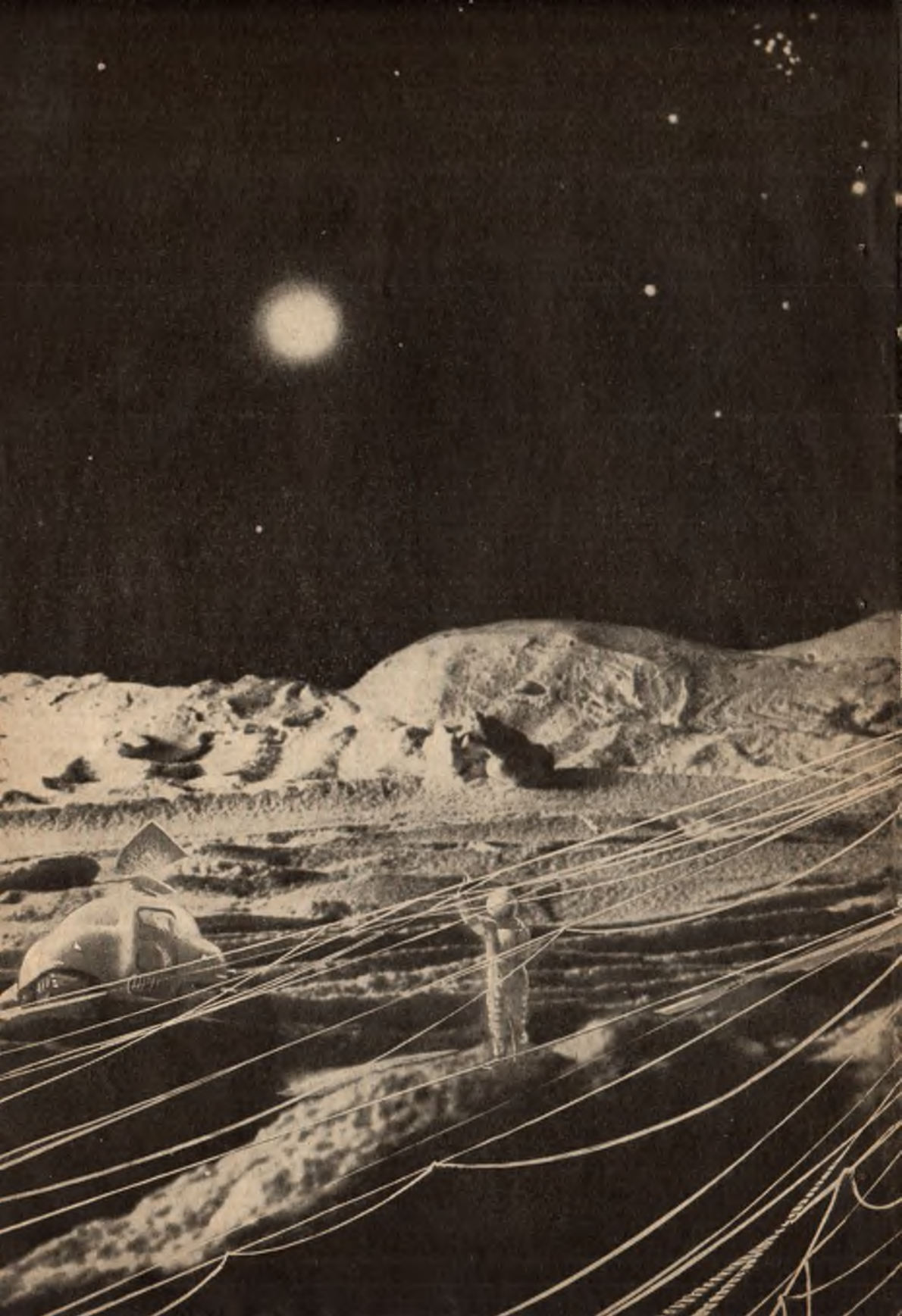

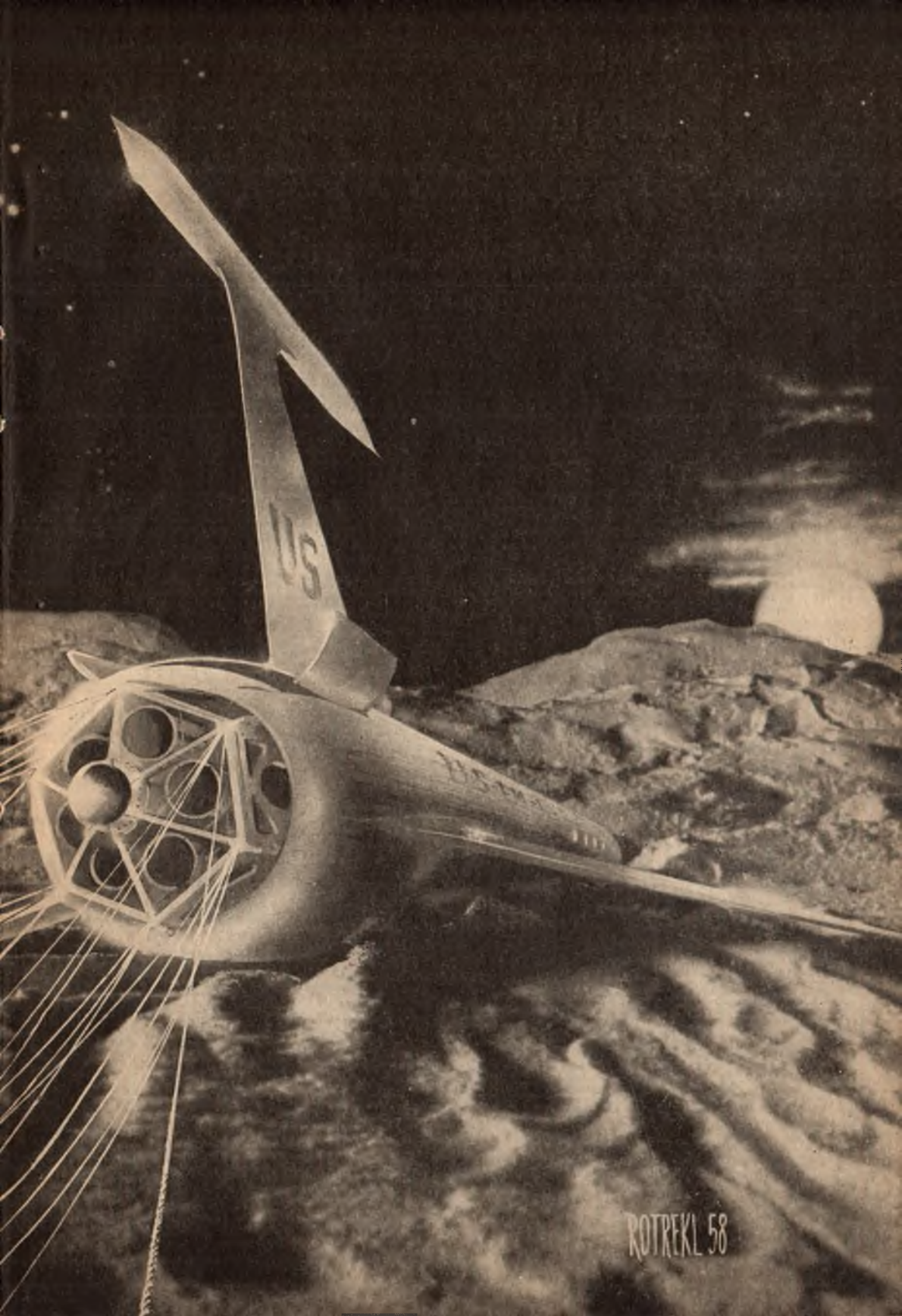
US
ROTREKL 58

tický límec. Pak vstoupil do „vodní" skříně a spojil hadice kyslíkového přívodu. Zašrouboval závěr víka zevnitř a pustil vodu.

Vše bylo připraveno ke startu.

Brýlemi skafandru viděl svítící ciferník hodinek. Zbývaly dvě minuty.

Hebgood byl úplně klidný. Ač dobře věděl, že raketa, kterou postavil, není ani zdaleka dokonalá, nebál se nebezpečí, které hrozilo při startu. Nechtěl na ně prostě myslet. Cíle, kterému zasvětil svůj život, bylo dosaženo. Vypravuje se na meziplanetární let. Všechno ostatní vypudil z hlavy. Dojde-li ke katastrofě, nechce ji přežít. Vítězství nebo smrt! Nic třetího pro něj neexistuje.

Zbývala jediná minuta . . .

Vzpomněl si na Kamova. Jeho soupeř teď letí někde daleko od Země a nemá tušení, že se Hebgoodův astrostat řítí za ním a že bude na Marsu dříve než on . . .

Hebgoodovy myšlenky přerušila vteřinová ručička.

Je čas! . . .

Ještě mu bleskla hlavou zlomyslná představa ztřeštěných reportérů, kteří bez ohledu na varování loví sensační snímky u odpalovací rampy. Pevně stiskl tlačítko. . . .

Zoufale pomalu se vlekly hodiny . . . Sto sedmdesát dní, které se od sebe ničím nelišily. Sto sedmdesát dní deprimující nečinnosti a ohlupující jednotvárnosti.

Vědomí mimořádné situace, zvláštní pocity stavu beztížnosti, velkolepý obraz vesmíru, do široka rozevřeného za okny rakety, — to vše již ztratilo zajímavost a přitažlivost.

Nebylo co dělat.

Raketa letěla podle odvěkých zákonů nebeské mechaniky a musila je dopravit k cíli, nesrazí-li se náhodou s nějakým bludným tělesem, jemuž by se nestačili včas vyhnout. Hebgood ostatně nevěřil, že by se něco takového mohlo přihodit.

Vztahy mezi ním a Ralphem Basonem se silně a nenapravitelně zhoršily. Příčinou bylo to, že novinář neustále popíjel whisky a byl permanentně pod vlivem alkoholu.

Když se původně hovořilo o zásobách na cestu, Bason souhlasil s Hebgoodovým názorem, že není třeba brát s sebou alkoholické nápoje. Avšak již den po startu náhle prohlásil:

— Je to smrtelná otrava! Napijme se, Charlesi!

— Co tím chcete říci? — zeptal se Hebgood ostražitě.

Nemohl pochopit, odkud může mít Bason alkohol. Vždyť osobně zkontroloval před startem veškerý náklad.

„Jestli ten chlapík propašoval na palubu tajně dvě-tři láhve, není to ještě to nejhorší," — pomyslil si.

Ale bylo to mnohem horší.

Hebgood s rozhořčením zjistil, že se Bason tajně domluvil s dodavatelem a dal naplnit celý jeden reservoir skotskou whisky místo tekutého kyslíku.

— Idiote! — řval Hebgood, otřásaje se bezmocným vztekem. — Čím chcete dýchat? Tím mizerným špiritusem?

Basonův přestupek ohrožoval jejich existenci. Na palubě bylo dvanáct nádrží s kyslíkem. Ztráta jedné z nich znamenala vážné ohrožení expedice.

— Sám jste přece říkal, — klidně odporoval Bason, — že máme dost vzduchu na cestu tam i zpátky. Až vypijeme whisky, doplníme si nádrž na Marsu.

— Čím?!

— Jak to, čím? Přece vzduchem z Marsu, to se rozumí! Nač máme pumpu?

Několik vteřin hleděl Hebgood na Basona a nebyl vůbec schopen promluvit.

— Kdo vám řekl, — ozval se konečně, — že se vzduch Marsu může dýchat? Cožpak nevíte, že naše nádrže nejsou naplněny vzduchem, nýbrž tekutým kyslíkem? Nemáme žádnou možnost isolovat kyslík z atmosféry Marsu.

— Co tedy budeme dělat? — zeptal se rozpačitě Bason. — Nevěděl jsem, že je to takhle. Vraťme se tedy zpět.

— Vrátit se nemohu a nechci. Tady je mé rozhodnutí jako velitele výpravy: zaplatíte svůj přestupek životem. Nebude-li dostatek kyslíku, vyhodím vás z rakety.

— Musíme méně dýchat! — zamumlal poděšený novinář. — Musíme kyslíkem šetřit.

— Nemusíte třebas dýchat vůbec, — odpověděl Hebgood, který se už zcela uklidnil. — Je to spíš vaše věc!

Odvrátil se od Basona a díval se úzkým okénkem ven.

Od té chvíle začal novinář pít takřka bez ustání. Jeho opilé tělo poletovalo v nevelké kabině od stěny ke stěně a vzduch se plnil těžkým pachem pálenky.

Hebgood chtěl nejprve zničit zásobu whisky, avšak po zralé úvaze nechal Basona pít kolik chce. Rozhodl se, že zanechá svého spolucestujícího na Marsu, bude-li kyslíku kritický nedostatek. Věděl dobře, že by stěží mohl realisovat svou hrozbu a vyhodit Basona z rakety. Bason byl sice opilý, ale stále ještě silnější než on. Došlo by k rvačce a zahynuli by oba.

Od chvíle, kdy se takto rozhodl, snášel Hebgood trpělivě Ralphovo pití. Zjistil, že v nádrži je dvěstě litrů silné whisky. To Basonovi na pět měsíců postačí. Zemře-li v důsledku otravy alkoholem, tím lépe. To by bylo ideální východisko ze situace. Až se vrátí na Zemi, požene Hebgood před hrdelní soud dodavatele, který naplnil nádrž alkoholem místo kyslíkem.

Vskutku, jaká zločinná hloupost! Kdyby už dodal whisky místo jedné bedny konserv! Měli by sice trochu hlad, avšak Hebgood by nebyl nucen zabíjet svého spolucestujícího. Přesto teď zacházel s kyslíkem co nejúsporněji. Neveliké množství kyslíku převyšovalo propočtenou normu a tak se Hebgood utěšoval myšlenkou, že snad přece se zásobou vystačí a nebude nucen uskutečnit své rozhodnutí. V hloubi duše však věděl, že je to takřka beznadějné.

Když do přistání na Marsu zbývalo jen deset dnů, vyzval Hebgood kategoricky Basona, aby přestal pít.

— Přistání je velmi nebezpečné, — řekl. — Možná, že budu potřebovat vaši pomoc a proto je nutné, aby vám hlava fungovala normálně.

Byl velmi překvapen, že se Bason ukázněně podřídil.

Vypadal jako stařec. Skleslý, pohublý, s bledou tváří a zarostlý. Neustálé pití alkoholu, nedostatek čerstvého vzduchu i fysické práce — to vše dohromady podlomilo jeho síly.

Hebgood se necítil o mnoho lépe. Nehledě k tomu, že pravidelně cvičil, že se pečlivě holil a dodržoval přísný režim v jídle, i jemu ubylo sil. Příčinou byl zejména neklidný a nervosní spánek. Přítomnost Basona, který v okamžicích vystřízlivění ponuře mlčel a hlídal každý jeho pohyb pohledem plným nenávisti, nebo zase nadával a hrozil, když byl opilý, to vše silně opotřebovávalo Hebgoodovy nervy.

Bál se, aby ho opilec v záchvatu bujnosti nezabil a proto schoval vše, co by mohlo Basonovi sloužit jako zbraň. Ani na vteřinu neodkládal revolver. Často ho ovládalo silné pokušení zastřelit Basona a ukončit své trápení. Neměl však dost síly zdvihnout ruku na bezbranného člověka. „Udělám to před odletem z Marsu", — rozhodl se.

— Jen si nemyslete, — prohodil jednou Bason, — že se vám podaří mne zabít a vrátit se domů. Mám-li už zahynout já, můžete se spolehnout, že zařvete se mnou!

— Nemluvte nesmysly! — odpověděl Hebgood, který se rozhodl použít lsti. — Šetřil jsem kyslíkem jak jsem nejvíce mohl a myslím, že s ním přece jen oba vystačíme.

Měl dojem, že Bason jeho slovům uvěřil. Mýlil se však. Novinář si byl dobře vědom situace a věděl, že ho Hebgood klame.

„Kdyby mne chtěl zabít ještě před cílem, — myslil si Ralph, — mohl to už udělat desetkrát. Zřejmě se mne chce zbavit až na Marsu. Z toho plyne, že musím přestat pít a být každou vteřinu připraven odrazit útok. Buď se vrátíme na Zemi oba, nebo se oba nevrátíme. Nedovolím, aby mne obětoval."

Věděl, že Hebgood je ozbrojen revolverem. Nevadilo mu to. Měl ve vnitřní kapse kombinézy browning, o jehož existenci neměl Hebgood tušení.

„Myslí si, že jsem bezbranný. Tím lépe. Mám výhodu nečekaného útoku. Přinutím ho zbraní, aby odstartoval zpět na Zemi, svážu ho a nechám svázaného až do konce cesty. Až budeme nad samou Zemí, dám mu svobodu, aby mohl přistát. Pak už nebude mít důvod na mne útočit. A kdyby bylo nakonec přece jen málo kyslíku, zahyneme oba."

Tak uvažoval Bason a toto jeho rozhodnutí bylo pravou příčinou toho, proč zanechal pití. Ve zbývajícím čase, který je dělil od přistání na Marsu, se energicky snažil dostat se do dobré kondice.

Hebgood zneklidněn sledoval jeho počínání. Viděl, že mladý a zdravý Basonův organismus rychle zase nabývá sil. „Budu schopen se s ním vypořádat? — uvažoval. — Ralph je podstatně silnější než já. Nepodaří-li se mi zastřelit ho jedinou ranou, snadno mne může odzbrojit."

Kdyby byl Hebgood věděl, že má Bason u sebe zbraň, pochopil by, že jeho plány jsou odsouzeny k nezdaru. Avšak on to nevěděl a ukájel se představou, že je pánem situace.

Nadešel poslední den letu. Raketa se blížila k cíli. Hebgood vysvětlil Basonovi, jak si má počínat při sestupu.

— Až ustane brzdění, otevřete na můj povel padák.

— Dobrá! — odpověděl Bason. — Ale jak budete raketu brzdit?

Když kladl tuto otázku, byl silně vzrušen. Dlouho už ho zneklidňovala myšlenka, že snad bude třeba znovu ulehnout do skříně s vodou a tím se znovu vydat na milost a nemilost Hebgoodovi. Bason nepochyboval o tom, že Hebgood je pevně odhodlán pohřbít ho v hliníkové rakvi. Ale Hebgood na to vůbec nemyslil.

— Protože máme jediný motor, — pravil, — nemůžeme ho použít k brzdění. Musíme brzdit třením o atmosféru planety. Jsou-li mé výpočty správné — a já o tom nepochybuji — bude to trvat dvanáct hodin a vyžádá si to ode mne obrovské námahy.

Bason si oddychl. Nejhorší nebezpečí pominulo a ostatního se tolik nebál. Byl si jist, že

v otevřeném zápase jsou jejich šance při nejmenším rovnocenné. Raketa se dotkla atmosféry Marsu přesně ve dvě hodiny 28. prosince, jak Hebgood předem vypočítal. Opsala půlkruh a znovu minula planetu, avšak tentokrát se druhé strany. Hebgood začal manévrovat v protáhlých spirálách, pronikaje stále hlouběji do atmosféry a snižuje třením kosmickou rychlost své rakety. V posledních smyčkách už raketa neopouštěla plynný obal Marsu. Když rychlost klesla na tisíc kilometrů za minutu, rozhodl se Hebgood k přistání. Těleso rakety se zahřálo tak, že uvnitř překročila teplota padesát stupňů. Oba astronauti cítili, že dlouho nebudou moci snášet takové vedro. Obávaje se, že by mohl ztratit vědomí, orientoval Hebgood raketu k povrchu planety, vzdálené už sotva pět kilometrů. Počítal, že se mu podaří přistát před západem slunce, které se už klonilo nízko k obzoru.

— Padák! — zvolal.

Nastal rozhodující okamžik. Vydrží padák?

Pocítili mocné trhnutí. Nad raketou se rozevřel obrovský hedvábný deštník. Rychlost citelně poklesla. Padák vydržel.

Hebgood, zalitý potem a se stisknutými zuby, zabraňoval s vynaložením nesmírné námahy vertikálnímu pádu, používaje k tomu celého svého pilotního mistrovství.

Když do pevné půdy zbývalo sotva půl kilometru, nastala náhle tma. Slunce zapadlo za obzor a podle rychlosti, s jakou se den proměnil v noc Hebgood poznal, že jsou v rovníkovém pásmu Marsu.

Musili přistát naslepo. Hrozilo nebezpečí, že spadnou do některého z jezer, o jejichž hloubce neměl Hebgood žádnou konkrétní představu. Nebylo však jiné volby. Raketa rychle klesala... Silná rána... třesk rozbitého přístroje na řídicím pultu... ustrašený výkřik Basonův a astrostat znehybněl. Byli na Marsu.

Hebgood se instinktivně podíval na hodiny. Třináct hodin třicet čtyři minuty. Otočil se k Basonovi.

— Zapište to! — řekl ochraptělým a rozčileným hlasem. — Ve třináct hodin třicet čtyři minuty podle washingtonského času 28. prosince 19.. americký astrostat, zkonstruovaný Charlesem A. Hebgoodem — a jím také řízený — dosáhl planety Mars...

— S posádkou, sestávající ze jmenovaného Charlesa Hebgooda a dopisovatele listu „New York Times" Ralpha Basona, — dodal novinář. — Ale to ještě nestačí. Musíme vystoupit z rakety a stanout na půdě planety, abychom měli skutečné prvenství. Ruský astrostat tu může být každou chvíli.

— Jestli tu už není, — zašeptal Hebgood tak, aby ho Bason neslyšel.

— Rychle, Charlesi!

Novinář si v horečném spěchu připravoval fotografický aparát. Hebgood věděl, co chce dělat. Rychle odšroubovali hodiny, připevněné na řídicím pultu. Byly zaplombovány zvláštní komisí. Ciferník, který ukazoval nejen hodiny, ale i datum, bylo třeba vyfotografovat na volném prostranství mimo raketu, aby měli nesporný důkaz, kdy dosáhli Marsu. Také fotografický aparát byl zaplombován.

Nasadili si kyslíkové masky, vzali hodiny, fotografický přístroj a silnou magnesiovou lampu. Pak se protáhli úzkou stěrbinou do výstupní komory astrostatu. Když za sebou hermeticky uzavřeli vnitřní dveře, Hebgood řekl:

— Vystupovat z rakety na neznámou půdu v úplné tmě není příliš moudré.

— Tak tu tedy zůstaňte! — odpověděl Bason. — Půjdu sám. Nerad bych pro vaši zbabělost ztrácel plody naší cesty.

V tom okamžiku, unešen sportovním nadšením docela zapomněl, že mají jen nepatrnou šanci na návrat na Zemi.

— Otevřte! — zvolal velitelsky, když viděl, že Hebgood váhá.

Zámky cvakly. Studený vzduch vnikl do komory a rychle ochladil jejich uhřátá těla. Dveře se otevřely.

První, čeho si Hebgood povšiml, bylo známé souhvězdí Velký vůz, visící nízko nad obzorem. V řídké atmosféře Marsu zářily jeho hvězdy neobyčejně jasně.

— Vystupte! — řekl Bason. — Po právu vám náleží, abyste jako první člověk vstoupil na tuto planetu.

Raketa ležela na písčitém břehu nevelikého jezera. Ze dveří k pevné půdě bylo sotva půldruhého metru. Silou vůle potlačil Hebgood podivný strach a vyskočil. Slabá přitažlivost Marsu způsobila, že jeho skok byl docela lehký. Bason mu podal hodiny, svítilnu a aparát. Pak vyskočil za ním.

Ve vzdálenosti několika metrů stály trsy neznámých rostlin. V temné noci, ozářeny jen mdlým světlem hvězd, vypadaly pohádkově a tajuplně.

— Musíme jít kousek dál od rakety, aby ji také bylo vidět na snímku, — zavolal Bason skrz kyslíkovou masku a jeho hlas zněl v řídkém vzduchu jako žalostné pištění.

Kolkolem vládlo mrtvé, nehybné ticho. Ani větříček se nepohnul v chladném vzduchu.

Bez třpytu, klidně zářily hvězdy, chladné jako vzduch. Nad obzorem svítila modrým světlem veliká hvězda.

— Země! — zašeptal Hebgood.

Udělali asi deset kroků od rakety a zastavili se. Hebgood vzal do obou rukou hodiny a Bason ustoupil ještě o dva kroky zpět. Jednou rukou zdvihl do výše magnesiovou lampu, druhou stiskl spoušť aparátu.

Oslnivé světlo na okamžik ozářilo husté porosty, břeh, jezero i nehybnou raketu a Hebgooda s hodinami.

V kyslíkové masce, jež mu zakrývala tvář, vypadal jako fantastický tvor, jako obyvatel této cizí, neznámé planety . . . Basonovi bylo usouzeno, aby si ho až do konce života právě takto zapamatoval.

Rychle nastavil vypínač na rozsvícení další žárovky a sotva stačil znovu zdvihnout lampu nad hlavu, aby opakoval snímek, když zaslechl tenký, syčivý hvizd . . .

Dlouhé tmavé tělo se mihlo proti světlejšímu pásu při obzoru, těsně na krok vedle něho. Bason uslyšel zuřivý řev.

Bezděčným pohybem stiskl knoflík.

Bělostně modré světlo magnesia vytrhlo z temné noci hrůzný obraz, který vyvolal ve zlomku vteřiny na celém povrchu Basonova těla studený, lepkavý pot.

Dva kroky před ním, na témže místě, kde ještě před okamžikem stál Hebgood, zasvítila stříbřitá kožišina jakéhosi dlouhého živočicha, připomínajícího obrovitého plaza nebo mamutího ještěra.

Bason, ztuhlý hrůzou, spatřil Charlesovy nohy, trčící zpod obrovské hmoty neznámého tvora.

V tom okamžiku světlo zhaslo. Tma, která se teď zdála ještě černější, naplnila Basonovo srdce smrtelnou úzkostí. Jako smyslů zbavený vydal ze sebe divoký skřek, mrštil lampou jako kamenem a vrhl se zpět k raketě. Ztratil rozvahu a zapomněl, že má v kapse revolver. Jediným skokem vrazil do otevřených dveří výstupní komory a zavřel za sebou.

Otřásal se zimnicí. Zvracel, jako by měl vydávit všechny vnitřnosti. Vysílen, neschopen sebrat myšlenky, ležel na podlaze komory v úplné tmě. Před očima, navždy vypálen v paměti, objevoval se mu neustále obraz konce jeho společníka. Obrovský chlupatý ještěr a dvě bezmocné lidské nohy.

Nehybné nohy . . .

„Byl tedy už mrtev", — napadla ho první myšlenka.

Dávení postupně přestalo. Také zimnice ustoupila. Bason se posadil a pozorně poslouchal Bylo ticho. Zvenčí sem nedolehl jediný zvuk. Slyšel jen rychlý tlukot svého rozbouřeného srdce.

„Snad jsem ho mohl zachránit?!, — prolétlo mu nesměle mozkem. „Ne, byl už mrtev", — spěchal uklidnit sám sebe.

Vstal a rozsvítil světlo. Venkovní dveře byly pevně uzavřeny. Zapomněl už, že je sám zavřel a zachvěl se pomyšlením, že by to byl neudělal. Pak odložil kyslíkovou masku, která mu visela kolem krku a vstoupil dovnitř rakety. Rázem ho přemohl spánek. Usnul na podlaze.

Těžko by mohl říci, jak dlouho spal. Když otevřel oči, denní světlo pronikalo úzkými okny dovnitř. Posadil se, sáhl si na čelo a začal přemýšlet. Hebgood je mrtev. Je sám na Marsu, v raketě, která pro něj nemá cenu. Před ním je neúprosná smrt. Nic ho nemůže zachránit. Nic, kromě . . . Ale jak by mohl věřit, že ruská raketa přistane právě zde? Vždyť planeta je obrovská. Kamov může přistát kdekoliv na ploše stopadesáti milionů čtverečních kilometrů. Není nejmenší naděje . . . Jak dlouho může trvat ta agonie? Kyslíku má asi na tři měsíce. Na tři měsíce . . . Bason si vzpomněl, jak chtěli pro ten kyslík jeden druhého zavraždit.

Má vůbec smysl čekat tak dlouho?

Nahmatal browning, který tak pečlivě skrýval před Hebgoodem. Kulka, kterou určil Hebgoodovi zbyla tu teď pro něho.

Přistoupil k oknu. Zdalipak tam ještě bude příšerný obyvatel Marsu? Bylo by dobré vyfotografovat jej. „To by byl sensační snímek", pomyslil si, ale hned se trpce usmál. Kdo ten snímek uvidí? . . .

Venku byl den. Houštiny šedomodrých rostlin a písčitý břeh, na kterém ležela raketa, byly osvětleny sluncem. Všude pusto a prázdno. V písku se válela lampa, kterou odhodil. Hebgoodovo tělo tu nebylo.

Basonův pohled se náhle zastavil na tmavé skvrně v místech, kde v noci stáli.

Spatřil lidskou nohu v dobře známé botě a se zbytky modrých kalhot kombinézy. Vedle ležely pomačkané hodiny.

Pochopil, že skvrna je krev a ten kousek nohy že je vše, co zůstalo po Hebgoodovi, kterého roztrhal ještěr. Opět dostal zimnici. Nevydržel stát na nohou a opřel se o stěnu.

Pryč, pryč z toho děsného světa! . . . Ať už je všemu konec . . . Rychle, okamžitě konec . Stiskl v dlani studenou ocel a pomalu pozdvihl revolver k ústům.

Náhle se zachvěl a ruka mu klesla.

Ve vzdálenosti sotva tři sta metrů od rakety se pohyboval jakýsi lesklý, rychle se blížící předmět. Slunce se zrcadlilo na jeho — zřejmě kovovém — povrchu. Husté porosty skrývaly formy podivného předmětu, takže Bason nemohl s určitostí odhadnout, co to je. Přitiskl tvář k okennímu sklu a sledoval záhadný předmět, který se přibližoval.

— Vypadá to, jako střecha automobilu, — řekl si hlasitě. Ale kde by se tu vzal automobil? Že by skutečně byla planeta obydlena a k raketě se blížili Martané? Že by to vskutku byla záchrana v poslední minutě?

Srdce mu začalo prudce bušit z radosti nad neočekávanou novou nadějí. Dovedli-li Martané udělat pohybující se vozidlo, které se podobá automobilu, pak jejich technika je jistě na vysoké úrovni.

„Ale možná, že se tak leskne krunýř nějakého zvířete? — pomyslil si Bason. — Kdo ví, jaké bytosti žijí na této planetě?"

Lesklý předmět se blížil velkou rychlostí. Bylo zjevné, že míří cílevědomě k americké raketě.

Za několik vteřin se Bason přesvědčil, že nevidí živočicha, nýbrž předmět, vyrobený rukama člověka nebo tvora, který se mu podobá. Rozpoznal, že střecha tajemného vozidla je natřena lesklým bílým lakem.

Bylo to jasné. K raketě se blížili rozumní tvorové.

Ještě několik okamžiků a na břeh vyjel z houští, které drtil velikými ocelovými housenkami, bílý lesklý vůz. Za čirými skly jeho oken byli lidé.

Člověk, který stroj řídil, se teď naklonil kupředu a Bason s výkřikem odstoupil od okna. Poznal tvář, kterou znal dobře z fotografií: Pajčadze.

RÁNO

Ze všech planet sluneční soustavy je nejpopulárnější ta, kterou již staří Římané nazvali jménem boha války — Mars. Za své jméno vděčí červené, „krvavé" barvě, kterou se odlišuje ode všech ostatních.

Ve staré řecké mythologii se bůh války Mars jmenoval Ares. Proto se věda, jež zkoumá povrch Marsu, jmenuje areografie. Tato věda vznikla po té, když roku 1659 slavný holandský astronom Christian Huygens (Hugenius) objevil při zkoumání Marsu dalekohledem na jeho povrchu nezřetelné obrysy temných skvrn.

Žádné nebeské těleso nevyvolalo tolik sporů, předpokladů a dohadů, jako Mars. Žádná jiná planeta nehrála tak vynikající úlohu v rozvoji astronomie. Geniální hvězdář Jan Kepler objevil zákony pohybu planet právě při pozorování Marsu.

Popularita „rudé planety" stoupla zejména od roku 1895, kdy italský hvězdář Schiaparelli vyslovil domněnku, že tenké přímky, jež objevil na disku planety, jsou umělé kanály, tvořící velkorysý zavlažovací systém, vybudovaný rozumnými obyvateli Marsu. Tato myšlenka měla veliký ohlas v široké veřejnosti, zatím co ve vědeckých kruzích vyvolala mnoho vážných námitek. Nejen umělý vznik, ale sama existence „kanálů" byla podrobena mnoha pochybnostem. Byly vyslovovány předpoklady, že náhodně rozseté temné skvrny mohou na velikou vzdálenost opticky působit jako přímky. Ani veliké rozdíly ve vzdálenosti Marsu od Země, probíhající v periodách patnácti až sedmnácti let, kdy se tato planeta nejvíce přibližuje k Zemi, aby se zase postupně vzdalovala, neodpověděly na otázku a neukončily veliký spor. Problém Marsu zůstával otevřen.

Mars není veliká planeta. Jeho průměr se rovná přibližně polovině průměru zemského.*) Vzhledem k malé přitažlivé síle je atmosféra této planety velmi řídká a blíží se svou hustotou přibližně vrstvám na rozhraní zemské atmosféry a stratosféry. Mars je jedenapůlkrát více vzdálen Slunci než Země a dostává proto méně tepla a energie.

Provázejí jej dva souputníci. Jsou to měsíčky velmi malých rozměrů a s povrchu Marsu vypadají jako větší hvězdy. Dávní astronomové jim dali jména Phobos, což znamená „strach" a Deimos, což značí „hrůza". Strašný bůh války Mars věru nemohl dostat lepší souputníky.

Pro velkou vzdálenost od slunce je oběžná dráha Marsu podstatně delší, než oběžná dráha Země, a také planeta sama se pohybuje pomaleji. K plnému obratu potřebuje šestset osmdesátsedm zemských dní, počítáme-li, že den má 24 hodiny. Protože je osa Marsu nakloněna téměř pod stejným úhlem jako osa zemská, střídají se na Marsu stejně jako na Zemi roční počasí, při čemž ovšem každé trvá dvakrát tak dlouho.

*) Průměr Země = 12.757 km, Marsu = 6.770 km, Phobosu = 16 km, a Deimosu = 8 km.

Střídání dne a noci se děje stejně jako na Zemi a téměř ve stejném trvání. Úplný obrat Marsu kolem vlastní osy je jen o třicetsedm a půl minuty delší než na Zemi.

Před návštěvou Kamovova astrostatu na Venuši byl Mars jediným nebeským tělesem, na kterém astronomové předpokládali existenci života. Sezónní změny v zabarvení některých částí jeho povrchu silně připomínaly změnu v zabarvení rostlinstva Země na jaře, v zimě a na podzim. Otázka existence zvířectva na povrchu Marsu zůstávala spornou. A byl to hlavně onen veliký zájem, který odjakživa jevilo obyvatelstvo Země o tuto planetu, jenž určil za cíl první velké kosmické expedice záhadný Mars.

Pro posádku astrostatu byla otázka „kanálů" zodpovězena v neprospěch těch, kteří se vyslovovali pro jejich umělý původ. Ba co více, sama existence dlouhých přímek, tvořících na pohled snad i určitý systém, se ukázala ilusí, vyvolanou vzdáleností, jak o tom hovořil Pajčadze.

29. prosince 19.. nastalo na areografickém poledníku Marsu, na němž přistál sovětský astrostat, obyčejné ráno. Slunce — sotva poloviční než jak je vidíme ze Země — pomalu stoupalo na tmavě modré mnebi, zbarvené do fialova. Ač byl den, bylo vidět všechny velké hvězdy.

Na jezerech, jichž tu bylo poměrně hodně, projevil se lehký pohyb. To v paprscích slunce rychle tál led, který v noci přikryl jejich hladinu. Ale voda byla klidná. Rostliny otevřely své listy a obrátily je k slunci.

Jejich podivuhodné tvary překvapovaly lidské oko kombinací šedé, bledě modré a modré barvy. Výškou nepřesahovaly sto až stotřicet centimetrů. Silné stvoly rostly rovně jako mladé jedle. Na všechny strany z nich vyrůstaly podlouhlé přímé listy, se zubatými okraji. U kořenů byly řídké, u vrcholků husté. Uprostřed byly listy světlešedé, s bledě modrým nádechem, na okrajích modré. Byly tvrdé, ale pružné. V noci se skládaly směrem nahoru jako motýlí křídla. Zespodu byly porostlé tmavě modrými chloupky. Když se ve dne rozevřely, modrý okraj se rozšiřoval a k poledni dosahoval téměř do středu listů. Celá rostlina, kdybychom se na ni dívali shora, zmodrala. Od poledne až do západu slunce se celý proces opakoval obráceně. K večeru bylo všechno rostlinstvo zabarveno zase šedomodře.

Slunce stoupalo a jeho paprsky oslnivě ozařovaly bělostné těleso rakety, která dosedla těsně u břehu jezera.

Dvoumetrová vysunutá kola astrostatu trčela hluboko v písku. Široká křídla vrhala tmavý stín. Vedle rakety stál nízký a ve srovnání s mohutným trupem astrostatu maličký aerodynamický vůz na ocelových housenkách. Jeho dlouhá úzká okna odrážela jako zrcadla svými silnými skly krajinu Marsu.

Z houštiny modrého rostlinstva vyskočilo neveliké chundelaté zvíře. Velikostí, trhanými pohyby a dlouhýma ušima trochu připomínalo zajíce. Tělo zvířete bylo porostlé dlouhou srstí modrošedé barvy, která dobře harmonovala s barvou rostlin. Veliké černé kulaté oči byly umístěny velmi blízko u sebe, což bezpochyby značně zužovalo obzor zvířete.

Dlouhými skoky se zvíře přiblížilo až ke břehu jezera a náhle se posadilo na zadní tlapy. Sklopilo uši, přitisklo je na záda, tělo se smrštilo připraveno k útěku. Avšak předmět, které je tolik polekal, byl zcela nehybný a tak se zvíře zase uklidnilo. Znovu zvedlo uši a hlavičku sklonilo stranou. Vypadalo to, jako když bedlivě poslouchá. Avšak kolem bylo ticho. Z křoví vyskočila ještě dvě stejná zvířata a přidala se k prvnímu.

Z ničeho nic se ozval ostrý zvuk. Cvaklo ocelové pero a ve stěně rakety se otevřely zasouvací kovové dveře. Ukázal se v nich člověk, oblečený v kožišinové kombinéze, s přilbou na hlavě.

Hlučně dopadly na zem kovové schůdky.

Zvířata vyskočila a bleskurychle zmizela v křoví.

Člověk, který je vyplašil ani nepoužil schodů a lehce seskočil z dvoumetrové výše. Za ním vyhlédl z rakety druhý, stejně oblečený.

— Tak zvířata, — řekl člověk, — se nelekla nás, ale hluku. Člověka nikdy neviděla a proto se ho nemohou bát. Barva jejich srsti, která se tolik podobá barvě rostlin, v jejichž houští žijí, nasvědčuje tomu, že na Marsu je někdo, kdo je jim nebezpečný a před kým jsou nucena se skrývat. Jinak si nelze vysvětlit jejich ochranné zbarvení.

— Máte pravdu. Tihle „zajíci" jistě nebudou jedinými obyvateli planety. Musíme tedy najít jejich nepřátele.

— Bude třeba největší opatrnosti. Kdo ví, jací tvorové tu ještě bydlí!

— Ale včera jsme za celý den neviděli nikoho, Sergěji Alexandroviči.

— Zvířata zaplašil hluk, který jsme způsobili při montáži terénního vozidla, — odpověděl Kamov. — Ale tam, kde jsou takovíto „zajíčkové", tam musí být také „vlci"; co je to za „vlky" ovšem ještě nevíme.

— Opatrnosti opravdu nezbývá, — souhlasil Pajčadze.

Kyslíkové masky těsně zakrývaly spodní část obličejů, avšak zamontované zesilovače zvuku umožnily mluvit nezvýšeným hlasem.

Kamov sestoupil po schodech. Za ním vystoupil také Mělnikov s filmovou kamerou v ruce. Na rameni měl zavěšeny dvě automatické pušky, které odevzdal Pajčadzemu. Kromě těchto pušek byli účastníci expedice ozbrojeni revolvery, každý měl dalekohled a fotografický aparát v koženém pouzdře.

— Jakmile natočíte náš odjezd, — řekl Kamov, — ihned se vraťte na palubu a připomeňte Konstantinu Jevgenjeviči moje pokyny. Opakuji: neopouštět raketu kromě případu krajní nutnosti. Vznikne-li taková nutnost, pak můžete opustit palubu jenom vy sám. Bělopolskij nesmí opustit raketu ani na vteřinu. Kdybychom se do večera nevrátili, nepodnikejte nic. Kdybychom ztratili spojení, spusťte radiový maják a nechte jej běžet tak dlouho, dokud se nevrátíme. Kdybychom se vůbec nevrátili, startujte přesně v určený čas.

— Provedeme, Sergěji Alexandroviči! Šťastnou cestu!

— A večer nezapomeňte rozsvítit reflektor, — dodal Kamov. — Můžeme se zdržet a podle světla vás snadněji najdeme. Tak tedy na shledanou!

Stiskl Mělnikovu ruku a odebral se k vozu. Pajčadze už seděl za volantem.

— A ještě něco, — obrátil se Kamov. — Vyvolejte ještě dnes film. Zajímá mne, jak nám vyjdou ta zvířátka.

— Dobře, Sergěji Alexandroviči!

Mělnikov se usmál. Byl si jist, že „zajíci", natočení z okna rakety, vyjdou na filmu znamenitě. Ta zábavná scénka bude mít určitě veliký ohlas, až ji budou promítat v kinech na Zemi: „zvířátka z Marsu v domácím prostředí!" . . .

Kamov usedl do vozu, zavřel hermetické dveře a otevřel kohout kyslíkové bomby. Když ovzduší uvnitř dosáhlo předepsané normy, odložil kyslíkovou masku. Totéž udělal i Pajčadze.

Mělnikov stál pět kroků od vozu a jeho kamera zavrčela. Za oknem rakety bylo vidět tvář Bělopolského.

Pajčadze spustil motor. Jen slabé chvění vozu ukazovalo, že mohutný motor začal svou bezhlučnou práci.

— Jedeme, Arsene Georgijeviči! — řekl Kamov.

Terénní vozidlo se pomalu blížilo k husté stěně rostlin, obklopující písčité místo kolem astrostatu. Pajčadze jako by váhal vjet do křoví.

— Škoda té panenské přírody, Sergěji Alexandroviči!

— Vezměte to víc doleva, — řekl Kamov. — Zdá se, že tam je porost řidší. Nebudeme alespoň kazit hezkou vyhlídku z okna rakety. — Zasmáli se.

Pajčadze obrátil vlevo. Porost tu byl opravdu řidší. Písčitá cesta jako by je sama zvala.

Stroj se zase otočil vpravo a zvýšenou rychlostí vyrazil směrem na západ.

Mělnikov zastavil kameru a díval se ještě chvilku za nimi. Kamovova slova — „Kdybychom se vůbec nevrátili, startujte přesně v určený čas" — mu zněla neodbytně v uších.

„Kdybychom se nevrátili . . . ne, to se nesmí stát! Vrátí se . . . Musí se vrátit!"

Pomalu kráčel k raketě. Vstoupil do výstupní komory, vytáhl za sebou schůdky a stiskl tlačítko. Vnější dveře se zavřely. Za deset vteřin se automaticky otevřely vnitřní dveře, a když Mělnikov vkročil dovnitř, samy se zavřely. Sňal masku a vešel do observatoře. Bylo tu pusto. Chyběli tu dva nejmilejší soudruzi. Jeli teď vstříc něčemu neznámému, pronikali do hlubin tajemného cizího světa.

Bělopolskij stál u okna.

— Ještě je vidím, — řekl.

V dálce nad vrcholky křovin se opravdu bělala a rychle zmenšovala střecha vozidla. Na okamžik se ještě objevilo vozidlo celé a pak rychle zmizelo v modru.

— A teď začneme čekat, — pravil Bělopolskij. — Zítra je řada na nás.

„Zítra? Už aby bylo raději to zítra!" — pomyslil si Mělnikov a přistoupil k radiostanici.

Lehké praskání a červené světélko kontrolní žárovky ukazovalo, že spojení s vozidlem funguje. Kamov slíbil, že dá první zprávu za půl hodiny. Vozidlo stačí za tu dobu urazit pěkný kus cesty. Mělnikov se posadil k aparátu. Bělopolskij přecházel chvíli bez cíle po observatoři a pak si k němu přisedl. Oba trpělivě vyčkávali. Mohli přece sami zavolat Kamova, avšak nechtěli porušit spojový řád, který velitel expedice určil.

Konečně uběhlo třicet minut.

V amplionu hlučně zachrastilo. To Kamov zapjal mikrofon.

— Hovoří Kamov, — ozval se známý hlas. — Jak mne slyšíte?

— Slyšíme dobře, — odpověděl Bělopolskij.

— Já vás slyším také dobře. Zatím není nic nového. Jedeme krajinou, která se nijak neliší od té, kterou vidíte z okna. Potkali jsme několik „zajíců". Jednoho jsme mohli přejet. Skočil nám rovnou pod housenku, ale Arsen Georgijevič se mu ještě stačil vyhnout. Je jich

tu, jak je vidět, hodně. Na jiné živočichy jsme zatím nenarazili. Pojedeme pořád přímo. Co je nového u vás?

— Nového není nic. Všechno je v pořádku.

— Pozorujte své okolí. Příští rozmluvu uskutečníme přesně za hodinu. Opakujte!

— Příští rozmluva přesně za hodinu.

— Končím.

— Hlas umlkl. Mikrofon byl vypnut.

Zůstanete tady, Konstantine Jevgenjeviči? — otázal se Mělnikov.

— Ano.

— Já půjdu do laboratoře. Sergěj Alexandrovič si přál, abych hned vyvolal film. Vrátím se brzy.

— Jděte.

Bělopolskij se pozorně podíval na svého mladého společníka.

— Jděte, — opakoval, — a nemějte strach! Však oni se vrátí včas. Není vůbec žádných důvodů pro zneklidnění. I kdyby na Marsu opravdu byla nějaká veliká zvířata, neosmělí se zaútočit na motorové vozidlo.

— Nebojím se, že by na ně zaútočila, — odpověděl Mělnikov. — Ale představte si, že by se porouchala bomba nebo přívod kyslíku a oni zůstanou bez vzduchu. Nebo že se něco stane s motorem. Může se také přetrhnout housenka a oni ji nebudou moci spravit. Kdyby se to stalo příliš daleko, je s nimi konec.

— Borisi Nikolajeviči, — řekl Bělopolskij, — myslím, že už jste se mohl přesvědčit o tom, že všechno, co je na naší raketě, je skutečně nejvyšší kvality. Ani terénní vozidlo není výjimka. A pokud jde o kyslíkovou bombu, ani ta není ve voze jediná a také není z lepenky. Kyslík jim tedy uniknout nemůže. Jen si vzpomeňte, jak dal Sergěj Alexandrovič při přejímacích zkouškách příkaz shodit kyslíkovou bombu z desetimetrové výše a jak ta bomba při tom zůstala nepoškozena . . .

— Vzpomínám si, ale přece jen . . .

— Mne by na vašem místě zneklidňovalo docela něco jiného, — pokračoval Bělopolskij. — Existuje totiž jedno teoretické nebezpečí. A zdůrazňuji, že pouze teoretické. Na Marsu bývají písečné bouře. Jsou tak silné a zachvacují tak obrovskou plochu, že je můžeme pozorovat našimi teleskopy na Zemi. Na hladkém a prakticky plochém povrchu Marsu bývají velmi silné větry, vyvolávané nestejnoměrným zahříváním vzduchu v různých částech planety. Klidné počasí, které zde můžeme pozorovat v posledních dvou dnech mne velice překvapuje. Vítr tu zdvihá nesmírné masy písku a unáší je velikou rychlostí. V tom bych tedy viděl nebezpečí. Ale opakuji, že je to nebezpečí zcela teoretické. Terénní vozidlo bylo totiž konstruováno s předpokladem, že se bude musit pohybovat i v takovém povětří. Jeho motor to musí vydržet a směr může vozidlo udržovat podle radiového majáku. Mimo to jsou zdejší bouře podstatně silnější nikoli v této prolákline, nýbrž na náhorních planinách, které jsme viděli. Na to nesmíme zapomínat. Pochybuji, že by vozidlo mohlo za jediný den dorazit až ke kraji prolákliny. Takže jak vidíte, není žádných příčin ke strachu. Soudruzi se vrátí zcela určitě v pořádku.

Bělopolskij mluvil klidným, vyrovnaným hlasem. Jeho vývody byly logické a opodstatněné. Mělnikova však neoklamal jeho zdánlivý klid. Povšiml si totiž nebývalé řečnosti Konstantina Jevgenjeviče. Kdyby bylo všechno skutečně takové, jak říkal, mohl by zůstat stejně stručný, jako obyčejně. Mělnikov vzal kameru a šel do laboratoře.

Bělopolskij ho doprovázel soucitným pohledem. Dobře chápal jeho stav.

„Probrali jsme všechna nebezpečí, o nichž víme, — pomyslil si. — Ale kolik tu může být jiných nebezpečí, o nichž nemáme ani ponětí!"

Zhluboka vzdychl a obrátil se k radiostanici. Červené světélko svítilo klidným, uklidňujícím světlem. Mlčky mluvilo o tom, že v terénním vozidle je vše v pořádku. „Bojíme se o ně a oni se jistě bojí o nás. Nu což, tak to má být. A tak to také bude po celé čtyři dny na Marsu," — řekl Konstantin Jevgenjevič sám pro sebe.

Uběhla hodina a mezi vozidlem a raketou byl vyměněn další stručný rozhovor. Nikde nebylo nic nového. Vozidlo projíždělo podobnou krajinou jako dříve. Všechno bylo v pořádku.

Bělopolskému i Mělnikovu připadalo to dopoledne nekonečně dlouhé. Slunce se pomalu zdvihalo k zenitu. Teploměr, umístěný venku, ukazoval 15 stupňů nad nulou.

— A to jsme na rovníku, — poznamenal Mělnikov.

— Ano, je to studená planeta.

Podle výše slunce bylo asi jedenáct hodin „místního času", jak se vyjádřil Bělopolskij, když Kamov oznámil, že vozidlo ujelo sto kilometrů.

— Motor pracuje skvěle, — řekl. — Pojedeme přímo ještě asi padesát kilometrů a pak změníme směr na jih.

Uplynuly dvě hodiny od tohoto rozhovoru. Opět přišel okamžik předem smluveného spojení. Avšak vůz se neozýval. Hodinová ručička už dávno minula dohodnutý čas, žárovka

indikátoru pořád ukazovala, že stanice v terénním vozidle funguje, slabé praskání v amplionu dosvědčovalo, že také stanice rakety je v pořádku, bylo však ticho.

Bělopolskij energicky zapnul mikrofon.

— Proč mlčíte? — řekl hlasitě. — Odpovězte! . . . Odpovězte! . . .

Chvilku počkal a pak znovu a znovu opakoval to slovo. Mělnikov zatajil dech a napjatě poslouchal.

— Vozidlo je v pořádku, — řekl Bělopolskij. Snažil se při tom ze všech sil mluvit úplně klidně. — Stanice funguje. Možná, že oba vystoupili z vozu.

— Jak to — oba?

Tato otázka zapůsobila na Bělopolského jako úder. Kamov přece jasně mluvil o tom, že za žádných okolností nesmí oba opustit vozidlo. Někdo v něm vždy musí zůstat. Proč tedy neodpovídají?

— Sergěji Alexandroviči! . . . Arsene Georgijeviči! . . . Proč mlčíte? . . Proč mlčíte? . . . Odpovězte! . . Odpovězte! . . .

Nikdo neodpovídal.

V observatoři nastalo tíživé, skličující mlčení.

Mělnikov i Bělopolskij skrývali před sebou navzájem mučivý strach. Nespouštěli zrak s červené žárovky indikátoru.

Oba se báli, že najednou zhasne. Sotva slyšitelné praskání se jim zdálo stále hlučnější a každou vteřinu je pokládali za očekávané cvaknutí zapínaného mikrofonu.

Minuta plynula za minutou. Stanice vozidla mlčela.

VÝSTŘEL

Terénní vozidlo rychle ujíždělo po tvrdém, udusaném škraloupu písku.

Široké housenky v něm lisovaly zřetelnou stopu. Bílé těleso vozidla odráželo dobře sluneční paprsky. Uvnitř bylo příjemně a ne horko.

Kamov a Pajčadze seděli v měkkých pohodlných sedadlech a cítili se znamenitě. Jen jednotvárná krajina kolem působila trochu nudně. Neztráceli však naději, že konečně někde něco zajímavého uvidí a pozorně se rozhlíželi. Občas musili oklikami objíždět jezera a jednou málem uvízli v sypkém písku. Housenky se bořily pod škraloup ztuhlého písku a začaly se protáčet v sypké spodní vrstvě. Pajčadze rychle zařadil zpáteční rychlost a tak se stroj šťastně dostal z pasti.

— Pravý močál, — řekl Kamov. — Jenže písečný. Měli bychom jej prozkoumat.

Byli už více než sto kilometrů daleko od rakety, avšak nijak je to nelekalo. Stroj pronikal pravidelnou rychlostí neustále kupředu.

Kamov byl přesvědčen, že silný motor, který pro ně s takovou láskou vyrobili pracovníci uralského strojírenského závodu, nezklame. Ani za dvě hodiny se nezahřál a měl stejnou teplotu, jako když se vydali na cestu. Zdálo se, že pohybuje jako hračkou malým vozidlem, jehož housenky se měkce přelévaly přes vodící kola.

— Dobře jsme dali ten vůz dohromady, — liboval si Pajčadze. — A jak rychle!

— Zbytečně jsme to doma třikrát netrénovali, — řekl Kamov. — Vzpomínáte si, jak Konstantin Jevgenjevič bručel, když jsem trval na tom, že budeme vůz montovat po třetí?

Pajčadze se usmál.

— A vzpomínáte si, řekl, — jak vás Matvěj Ivanovič huboval, když jste zlomil klíč na utahování matek?

Kamov se dobře pamatoval na toho starého uralského mistra, který je učil montovat a zacházet s vozidlem.

— „S nástroji se musí opatrně, pečlivě a s láskou, mladý muži!" Říkal to takhle, viďte, Arsene Georgijeviči?

— Ano. Přesně tak.

Kamov se podíval na hodinky. — Je půl dvanácté, — pravil.

— Ujeli jsme stočtyřicet kilometrů. Musíme se už pomalu vracet. Prohlédneme ještě krajinu asi padesát kilometrů jižně a pojedeme zpátky.

— Mám tedy zahnout vlevo?

Kamov se zdvihl a pozorně obhlížel krajinu dalekohledem.

Stále totéž: písek a modré porosty.

Chystal se už dát pokyn k obratu o devadesát stupňů směrem na jih, když se náhle prudce naklonil kupředu.

— Co to je? — řekl. — Podívejte se, Arsene Georgijeviči!

Pajčadze zdvihl dalekohled k očím.

Asi dva kilometry před sebou spatřili nad modrým kobercem porostu jakési dlouhé, matně se lesknoucí těleso. Zdvihalo se do neveliké výše, avšak lišilo se ostře od všeho, co mohli dosud v krajině pozorovat.

— Vypadá to jako kov, — řekl Kamov.

Nevyčkav pokynu, namířil Pajčadze rovnou k neznámému objektu. Nesmírná zvědavost ho přinutila značně zvýšit rychlost stroje. Když se vozidlo přiblížilo k předmětu na vzdálenost asi na půl kilometru, Kamov, který se stále díval dalekohledem, řekl:

— Já už vím, co to je. Je to raketa, ale mnohem menší, než naše.

— Astrostat? . . . Nejsme tedy na Marsu sami?

— Pravděpodobně nejsme. Nejspíš by to mohl být americký astrostat Charlese Hebggoda.

— Zajímavé setkání! — zklamaně řekl Pajčadze. — A já doufal, že uvidíme něco, co stojí za pozornost. Neměli bychom to říci Bělopolskému?

— Na to je dost času. Spojení je smluveno na 13,00 hodin. Není důvodu, proč bychom měli porušovat grafikon, tím spíše, že budeme za minutu na místě.

Terénní vozidlo hbitě vyklouzlo z houští a ocitlo se na písčině, na břehu podobného jezírka, jako bylo to, v jehož blízkosti přistála jejich vlastní raketa. Podobnost byla tak nápadná, že měli na okamžik dojem, že se vrátili „domů". Tento dojem však rychle zmizel.

Vůz zastavil asi deset kroků před americkou raketou, ležící na písku jako pohádková okřídlená velryba. Byla stříbřitě šedá, asi dvanáct metrů dlouhá a dva a půl metru široká. Špičatá křídla pod trupem jí dodávala vzhledu dopravního letadla. Trup byl bez podvozku a seděl rovnou v písku. Za raketou ležela beztvárná hromada bílého hedvábí.

— To je velmi zajímavé! — poznamenal Kamov. — Raketa přistála na planetě pomocí padáku. Nic podobného mne nikdy nenapadlo. Vždyť křídla plně postačí ke klidnému přistání. Prapodivný nápad mistra Hebgooda . . .

— Kde jsou ti Američané? — zeptal se Pajčadze.

Vskutku v blízkosti rakety nebyl nikdo.

— Buď spí, nebo někam šli, — odpověděl Kamov.

Prohlížel pozorně okolí rakety. Náhle prudkým pohybem uchopil svého společníka za rameno.

— Vidíte?! — zvolal pohnutě.

Několik kroků před nimi byla v písku veliká tmavá skvrna. Polámané hodiny s velikým ciferníkem se povalovaly vedle utržené lidské nohy, obuté do boty se silnou podešví. Kousek dál ležela rozbitá svítilna.

— Ošklivá věc! — řekl Kamov. — Odehrála se tu tragedie. Že by však padla za oběť celá posádka? Zůstaňte na místě, — dodal a nasadil si kyslíkovou masku. — Půjdu ven. Zjistím to.

— Buďte opatrný, Sergěji Alexandroviči! — Pajčadze si rovněž nasadil masku. — To jsou ti „vlci", které jsme ještě nepoznali! Tohle je jejich práce!

Kamov vyňal z pouzdra revolver a zasunul jej za řemen. Pajčadze uchopil pušku a pak stisknutím tlačítka otevřel všechna okna.

— Za žádných okolností neopouštějte vozidlo! — řekl Kamov. Otevřel dveře a vystoupil z vozu.

Přiblížil se k temné skvrně. Sehnul se a pozorně si prohlédl lidskou nohu, utrženou pod kolenem. Jiné zbytky těla zde nebyly.

„Nač jsou zde hodiny? — pomyslil si. — Kde se tu vzaly? Nač ta svítilna? Zahynul zde jen jeden člověk, nebo jich bylo víc?"

Klapnutí zámku ho přimělo rychle se vzpřímit.

Dveře rakety se otevřely. Kamov mechanicky registroval, že jsou zavěšeny na čepech, že nejsou zasouvací. „Není to příliš praktické!" — blesklo mu hlavou.

Ve dveřích se objevil člověk v tmavomodré kombinéze. Tvář Američana zakrývala kyslíková maska.

Okamžik váhal, pak seskočil a blížil se ke Kamovu. Jeho chůze byla vratká.

— Hallo! Nejste vy ruští astronauti? — Hlas zněl nezřetelně pod těsně přiléhající maskou.

Basona polekala neočekávaně hlasitá odpověď. Kamov mluvil anglicky. Bason ho poznal.

— Jsem člen posádky americké rakety, — odpověděl.

— Myslili jsme si to hned, když jsme zahlédli váš astrostat. Podle postavy však soudím, že asi nejste pan Hebgood. Předpokládám totiž, že vaše raketa se sem mohla dostat jen pod jeho vedením. Kde je Charles Hebgood?

— To je vše, co z něho zbylo, — Bason ukázal na utrženou nohu. — Dnes v noci nás přepadlo neznámé zvíře. Roztrhalo Hebgooda. Sotva jsem se zachránil. Ač jsem vystřílel všechny náboje, nemohl jsem mu pomoci.

— Jak vypadalo to zvíře? — otázal se rychle Kamov.

— Jako nějaký obrovský chlupatý plaz stříbřité barvy. Viděl jsem je jen okamžik ve světle magnesia. Nemohl jsem si je tedy příliš prohlížet.

— Pak ovšem není divu, že jste dravce nezabil, třebaže jste vystřílel všechny náboje, — řekl Kamov. — Vždyť jste střílel úplně potmě.

Bason se začervenal, avšak Kamov si toho nepovšiml.

— Je tu s vámi ještě někdo? — zeptal se.
— Nikdo. Byli jsme jen dva.
— Jak se jmenujete?
— Ralph Bason, dopisovatel listu „New York Times".
— Znamená to tedy, že si vaše expedice nevytkla žádný vědecký cíl?
— Hebgood konal vědecká pozorování.
— Pravda, byl to přece významný učenec. Škoda, že tak skončil. — Vtom se Kamov podíval Američanovi zpříma do očí. — Řekl jste, že na vás to zvíře zaútočilo dnes v noci. Kdy jste přiletěli?
— Včera, pozdě večer. A kdy vy?
— Proč jste opouštěli v noci raketu? Proč jste vkročili do neznámé tmy, plné nebezpečí? Proč jste nevyčkali rána, jako my? Já vím, proč jste to udělali! Tyhle hodiny a svítilna mluví výmluvněji než všechna slova. Ale dovolte mi, pane Basone, abych vám řekl, že jste se chovali jako kluci.

Kamov byl hluboce rozhořčen. Litoval, že Charles Hebgood tak nesmyslně zahynul.

Když viděl, že Bason neodpovídá, pokračoval: — My jsme přistáli na Marsu o celých čtyřiadvacet hodin dříve než vy, avšak raketu jsme opustili teprve včera ráno. A žádné hodiny jsme nefotografovali. Nepotřebujeme takové nesmyslné rekordy. Rozumíte?
— Chtěli jsme být první, — řekl Bason. — Báli jsme se, že nás vy, pane Kamove, předběhnete.
— Vy mne znáte?
— Kdo by neznal „měsíčního Kolumba"! Vy i pan Pajčadze jste dosti populární, aby vás člověk mohl ihned poznat, tím spíše na Marsu.
— Co jste si chtěl počít po Hebgoodově smrti? — zeptal se Kamov. — Umíte řídit astrostat?
— Neumím, — odvětil Bason prostě. — Chtěl jsem spáchat sebevraždu a byl bych to už udělal, kdybych v poslední chvíli nespatřil vás.

Kamovu se toho člověka náhle zželelo.

— Promiňte mi, — řekl, — že jsem mluvil tak příkře. Dotklo se mne, že Charles Hebgood zahynul zbytečně a vyvedlo mne to poněkud z rovnováhy. Nemáte zapotřebí propadat myšlence na sebevraždu. Vrátíte se na Zemi společně s námi.

Kamov pak odešel k vozidlu a tlumočil Pajčadzemu obsah své rozmluvy s Basonem.
— Oba Američané draze zaplatili svou lehkomyslnost, — řekl. — Ten novinář je ještě mladý, ale hlavu má už bílou jako mléko. Zešedivěl za jedinou noc.

Zatím co Kamov ještě hovořil s Pajčadzem, Bason úsilovně přemýšlel o své situaci. Vavříny jsou pryč: Rusové tu byli dřív. Porážka je úplná. A nejen to, že se jako první dostali na Mars. On, Bason, je nakonec ještě nucen vrátit se na Zemi jako člověk, kterého Rusové zachránili jako štěně, jež někdo vytáhl z louže za kůži. Co ho doma čeká kromě posměchu? Bason příliš dobře věděl, jak nemilosrdný je americký tisk.

„Kdyby to tak bylo naopak, — pomyslil si. — Kdyby se na Zemi vrátil americký astrostat a ruská raketa by zůstala zde . . . Stal bych se milionářem."

Až se otřásl, jak mu náhle bleskl hlavou nápad . . . Kamov je tady . . . Dovede řídit raketu. Zmocnit se ho . . . donutit ho letět na Zemi! Ruská raketa bez Kamova a Pajčadzeho startovat nemůže. Kdo bude pochybovat o tom, že se všechno sběhlo jinak, než jak to vylíčí on, Bason, zachránce známého ruského astronauta? A kdyby v Sovětském svazu nakonec uvěřili tomu, co bude tvrdit Kamov, Amerika bude oslavovat jeho, Basona. Všechno bohatství mu padne do rukou!

Basonův mozek, vyčerpaný nemírným pitím alkoholu i strašnými událostmi uplynulé noci, pracoval těžkopádně. Bason si neuvědomoval dost jasně všechny slabiny svého nápadu. Jen jedno měl na mysli neustále: přistoupit na Kamovovu nabídku znamená znemožnit se před veřejností a ztratit vyhlídky na zisk. Proto je správné alespoň se pokusit . . .

Přistoupil k němu Kamov.
— Musíme se už vrátit, — řekl. — Čeká nás ještě asi stopadesát kilometrů cesty k naší raketě. Vezměte si své osobní věci. Snad jich nemáte příliš mnoho?
— Nemám, — odpověděl Bason. — Za chvilku budu mít zabaleno. Pojďte se podívat také na naši raketu. Škoda, že ji tu musím zanechat! Avšak co dělat, když velitel zahynul? Budete mít pro mne dost místa?
— Místa máme dost, — zasmál se Kamov. — Můžeme naložit třeba ještě deset lidí.
— Počkejte, spustím vám schůdky, — řekl Bason, když se přiblížili k americké raketě.

Kamov však nečekal. Zachytil se za spodní okraj rámu, vyhoupl se lehce nahoru a vstoupil dovnitř. Američan jej následoval a zavřel za sebou dveře. V těsné výstupní komoře bylo pro dva málo místa, tím spíše, že se vnitřní dveře na čepech otevírali směrem do komory.

Kamov byl překvapen nedostatkem prostoru v kabině. Raketa měla jedinou kabinu pro posádku, přístroje i pro zásoby.

Odloživ kyslíkovou masku, pocítil, že vzduch v kabině se již dlouho neobnovoval: bylo zde dusno a horko. Ovanul ho zatuchlý pach alkoholu. Chtěl se zeptat Basona, avšak pohled na Američanovu tvář bez masky mu odpověděl beze slov. Opuchlý obličej, zarudlá oční víčka a kalný pohled byly dostatečně průkazným svědectvím.

Kamov měl nepříjemný pocit. Otočil se a postavil se k řídícímu pultu. Pozorně si jej začal prohlížet.

— Pospěšte si! — řekl. — Nemůžeme dlouho čekat. Vezměte si vše, co potřebujete, jen alkoholické nápoje si brát nemusíte. Ty jsou u nás na palubě zakázány.

Chtěl se obrátit, avšak v tom okamžiku pocítil, že jeho tělo obepjala kožená smyčka. Paže mu přitahovala těsně k tělu. Druhý řemen obepínal tělo ve výši kolen. Kamov byl pevně spoután. Neztratil duchapřítomnost a klidně se otázal:

— Co tohle znamená, pane Basone?

Američan mu neodpověděl. Nasadil si kyslíkovou masku a rychle vyšel ven. Dveře výstupní komory za ním hlučně zapadly.

Kamov se snažil napnout svaly, avšak pevné řemeny nepovolily.

„Teď šel Bason k Pajčadzemu. Co má asi v úmyslu? Jaký cíl má toto nepochopitelné přepadení?"

Obavy o soudruha, který ještě nic nekalého netuší, naplnily Kamova neklidem. Pokusil se přiblížit se k oknu, nemohl však překročit ocelovou nádrž, nemohl se také bez pomoci rukou protáhnout k úzkému otvoru . . .

Američan vystoupil z rakety a zamířil rovnou k vozidlu. Plán už měl promyšlený. Zabije Pajčadzeho a zmocní se veškerého kyslíku, jehož zásoba v terénním vozidle musí být jistě dost veliká. Kamovovi pak nic jiného nezbude, než vrátit se na Zemi v americké raketě. Cíle bude dosaženo a na nic jiného teď Bason nemyslil. Stejně už nemůže couvnout. Rusové mu nikdy neodpustí útok na Kamova.

Pajčadze zatím seděl ve voze a trpělivě očekával Kamova. Blížila se smluvená doba, kdy se měl uskutečnit další rozhovor s posádkou rakety. Byl přesvědčen, že se velitel neopozdí. Každým okamžikem se musí vrátit. Pak ohlásí soudruhům nečekaný objev a vydají se na zpáteční cestu.

Ano. Dveře americké rakety se už otevírají. Co to? Nevystoupil z nich Kamov, nýbrž Bason.

Přichází k vozu. Výraz jeho tváře se Pajčadzemu nelíbil. Pocítil záchvěv obav o soudruha a zdvihl se.

— Co se děje? — zeptal se.

Bason zdvihl ruku. V řídkém vzduchu hluše cvakl výstřel.

Pod tíhou padajícího těla se otevřely odjištěné dveře vozidla a Pajčadze se svalil do písku.

„A je to!" — pomyslil si Bason.

Třásl se rozčílením. V krku cítil zase dávení a skoro se dusil. Snažil se nehledět na mrtvolu. Bylo třeba dokončit práci. Aby pro každý případ znemožnil Kamovu útěk, rozhodl se poškodit terénní vozidlo.

Revolver, který ještě držel v ruce, začal teď Basonovi překážet. Zastrčil jej do kapsy. Motor byl zakryt kovovou kapotou, připevněnou matkami. Novinář hledal klíč. Musí být přece ve skříňce s nástroji. Ale kde je skříňka s nástroji? Patrně pod sedadlem . . .

Bason se sehnul.

— Ani se nepohněte! — ozval se za ním energický hlas.

Američan se však ohlédl. Ve vzdálenosti dvou kroků stál za ním Pajčadze. Revolver, mířící Basonovi přímo do hlavy držel v levé ruce.

— Kde je Kamov? Stalo-li se mu něco, zastřelím vás jako psa. Odpovězte!

— Já jsem ho jen spoutal.

— Nelžete-li, máte štěstí! — Pajčadze si oddychl. — Otočte se, vytáhněte revolver, hoďte jej na zem!

Bason se podrobil. Všechna jeho energie byla ta tam. Zbytek vůle byl zlomen.

Pajčadze stoupl nohou na odhozenou zbraň. Vteřinu váhal, pak zasunul revolver za pás a levicí ohmatal Američanovy kapsy.

— Jděte ke své raketě. Jdu těsně za vámi. Při sebemenším podezření vystřelím. Ale ne tak jako vy. Střílím přesně!

— Nechte mne tady, — sklesle zaprosil Bason. Nechci se vracet na Zemi.

— O tom si promluvíte s Kamovem. Já bych vaší žádosti vyhověl ochotně!

Bason se svěšenou hlavou kráčel k raketě. Neviděl, jak Pajčadze zakolísal, až se musil chytit levou rukou dveří vozu, aby neupadl. Překonav silou vůle okamžitou slabost, vlekl se pomalu za Američanem. Pravice mu visela bezvládně podél těla.

— Podejte mi schůdky! — řekl pevně.

Bason mlčky splnil rozkaz.

Kamov stál opřen o řídící pult a pohlédl tázavě na vstupujícího Basona. Když uviděl za

jeho zády Pajčadzeho, usmál se a pokývl hlavou, jako by chtěl říci: „Věděl jsem, že to tak dopadne."

Bason uvolnil řemeny.

— Děkuji vám, Arsene Georgijeviči! — Kamov chtěl podat Pajčadzemu ruku. Náhle si ho teprve lépe povšiml. — Co je vám? Jste raněn?

Pajčadze stručně ohlásil, co se stalo.

— Kulka mi uvízla v pravém rameni. — řekl. — Není to nic strašného. Příliš mne to nebolí. Jen taková slabost . . .

— Hned uvidíme! — řekl Kamov a obrátil se k Basonovi, stěží ovládaje nával hněvu: — Kde máte obvazy?

Novinář ukázal prstem na skříňku s červeným křížem.

— Svlékněte raněnému bluzu!

Pak otevřel skříňku a zjistil, že je v ní vše, čeho bylo zapotřebí. Kulka vnikla do těla pod pravou klíční kostí. Zjistil také, že zůstala uvnitř těla a to už bylo horší.

— Bojím se, že se neobejdeme bez operace, — řekl. — Musíme se co nejrychleji vrátit k naší raketě.

Hbitě a obratně ovázal ránu.

— Nu, teď je to jakž-takž v pořádku. Seďte klidně asi čtvrt hodiny. Bylo to od vás ale lehkomyslné padat na zem s takovouhle dírou v rameni!

— Útok byl naprosto neočekávaný, — řekl Pajčadze. — Nemohl jsem si počínat jinak. On by byl střelil znovu a jistě už přesněji. Je to ovšem docela primitivní lest, ale byl jsem si jist, že se ten chlapík v takových věcech nevyzná. Ani teď však ještě nechápu, co chtěl vlastně podniknout? Co tím vůbec sledoval?

— Myslím, že jsem jeho cíl už pochopil, — odpověděl Kamov a obrátiv se k Basonovi pokračoval anglicky: — Což jste si opravdu mohl myslit, že bych letěl s vámi a opustil své druhy? Neměl byste soudit lidi podle sebe, pane Basone! Všechno, co se stalo, připisuji na vrub jen vašemu rozrušenému nervovému systému. Až budete zase normální, budete se za své chování jistě stydět.

— Obávám se, že naopak vy sám soudíte lidi podle sebe, — poznamenal Pajčadze rusky.

— A teď si pospěšte! — řekl Kamov. — Seberte své věci a jedeme.

— On mne prosil, abychom ho tu nechali. Říkal, že se nechce vracet na Zemi. Celkem ho chápu.

— Nesmysl!

Bason vytáhl pokorně kufřík. Cítil tupou lhostejnost ke všemu, co se s ním teď bude dít. Už je všemu konec. Nečeká ho nic než hanba a posměch.

„Měl jsem vystřelit ještě jednou, když ten chlap ležel na zemi, — pomyslil si. — Jak jsem jen mohl připustit, aby mne ten Rus tak obratně napálil! . . . Nestrefit se na tři kroky... To je neodpustitelné! A Kamov se holedbá, že prý by byl stejně neletěl. Pitomost! Hloupé řeči! Však kdyby mu hrozila jistá smrt, zazpíval by jinou . . ."

Bason neměl téměř žádné osobní věci. Rychle si složil svých pár kousků do kufříku.

— Je čas! — řekl Kamov. — Jak se teď cítíte, Arsene Georgijeviči?

— Není to nejhorší. — Pajčadze vstal, ale vtom se zakymácel a byl by upadl. Kamov ho podepřel. — Točí se mi hlava . .

— Uchopte mne kolem krku, — řekl Kamov. — Nejobtížnější bude dostat se do vozu. Pak už vás dopravím domů rychle. Jděte první! — nařídil Basonovi.

Američan mlčky uposlechl. Seskočil a pomohl Kamovovi sejmout raněného.

— Velice lituji, pane Kamove, — řekl, — že jsem se dopustil něčeho tak odporného. Nedovedu pochopit, jak jsem to mohl udělat. Nejsem patrně docela zdráv. Smrt Charlesa Hebgooda mi snad pomátla rozum.

— Na tom není nic divného, — odpověděl Kamov. — Kromě toho jste v poslední době zřejmě příliš mnoho pil. Myslím, že soud to také uváží. Uložte Hebgoodovu nohu dovnitř rakety.

Kamov zdvihl Pajčadzeho oběma rukama a nesl ho jako dítě.

— Jsem trochu těžký, Sergěji Alexandroviči . . .

— Těžký? Zapomněl jste, že jsme na Marsu?

Kamov odnesl soudruha do vozu a pohodlně ho usadil na zadním sedadle.

Bason pořád ještě stál u dveří rakety. Kamovova slova o soudu ho omráčila jako blesk. Až do té chvíle měl dojem, že velitel sovětské expedice nepřipisuje příliš mnoho významu všemu tomu, co se stalo. Teď pochopil, jak hluboce se mýlil. To, co pokládal za tatíkovskou shovívavost, byl jen projev dokonalého sebezapření a vzácného sebeovládání.

Kamov přikročil k Basonovi.

— Nezdržujte nás, — řekl přísně. — Co je vám?

Bason neodpověděl. Chvějící se rukou zdvihl poslední a jediný ostatek svého společníka,

uložil jej na podlahu výstupní komory a zavřel dveře rakety. Mlčky pak zaujal vykázané místo ve voze. Kamov usedl vedle něho.

Než odstartoval, zapjal mikrofon stanice.

— Konečně! — ozval se hlas Bělopolského. — Co se vám stalo, Sergěji Alexandroviči?

— Všechno vám povím, až se vrátíme, — řekl Kamov. — Teď pozorně poslouchejte. Arsen Georgijevič je raněn. Připravte pohodlné lůžko. Až uvidíte vozidlo, ať Boris Nikolajevič vyjde ven a pomůže mi přepravit raněného. Mimo to vezeme ještě jednoho člověka. Připravte pro něj reservní kajutu.

— Jakého člověka? . . . Kde se tu vzal?!

— Je to člen posádky americké rakety. Teď není čas na vysvětlování. Musíte to ještě vydržet. Pojedu plnou rychlostí. Cestou už volat nebudu. Za půldruhé hodiny se uvidíme. Je to jasné?

— Vůbec ne, zatím to není vůbec jasné, — odpověděl Bělopolskij. — Ale vaše příkazy budou splněny.

— Tak zatím na shledanou! Končím!

Kamov vypnul mikrofon a obrátil se k Pajčadzemu:

— Jak se vám sedí, Arsene Georgijeviči?

— Znamenitě, nemějte obavy!

— Promiňte, ozval se náhle Bason, — dovolte mi, abych se ještě chviličku zdržel.

— Proč?

— Musím se ještě vrátit k raketě. Mám uvnitř americkou vlajku. Chtěl bych ji připevnit na anténu, aby vlála tu na paměť našeho přistání na Marsu.

— Ne. — Přísně odpověděl Kamov. — Nedovolím.

Spustil motor.

— Zařazuji maximální rychlost, Arsene Georgijeviči. Cestu známe, není to tedy nebezpečné. Kdyby vám ale jízda působila sebemenší nepohodlí, hned mi to řekněte. —

— Nic se mi nestane, cítím se docela dobře, — odpověděl Pajčadze.

Zpáteční cesta netrvala ani půldruhé hodiny. Terénní vozidlo jelo rychlostí stodeset kilometrů a přidržovalo se staré stopy, která byla stále zřetelná a dosti hluboká. Dobré pérování kabiny a měkká křesla se teď dobře osvědčila při převozu raněného. Kamov doufal, že převozem nevzniknou Pajčadzemu žádné komplikace. Rána byla poměrně lehká. Bude sice nutné operativně vyjmout projektil, avšak to lékaře nijak neznepokojovalo. V astrostatu bylo úplné chirurgické zařízení, umožňující i složitější operace.

Kdyby byla rána nebezpečnější, vyžadovalo by to setrvat nejméně den v americké raketě, kde by ostatně bylo dosti těžké umístit nemocného. Mimo to by vznikla ještě jedna nepříjemná komplikace. Astrostat musí opustit Mars za tři dny. Urychlení při startu vyvolá dvojnásobnou sílu přitažlivosti, což by mohlo mít pro raněného nebezpečné následky. Kamov dobře věděl, že by byl nucen startovat, i kdyby to pro Pajčadzeho mělo znamenat smrt, neboť by nemohl riskovat životy všech ostatních členů posádky.

Až do dneška měla celá expedice mimořádné štěstí. Start ze Země, přílet k Venuši, obhlídka planety i setkání s asteroidem dopadly vzácně dobře. Složité přistání na Marsu, kterého se Kamov obával nejvíce, ač to před svými společníky tajil, skončilo rovněž s plným zdarem. Astrostat přistál klidně jako na letišti. Zdálo se už, že kosmická výprava bude mít nad očekávání klidný a zdařilý průběh.

A náhle stačí setkání s Američany, aby došlo téměř ke katastrofě.

Kamov prožíval trpké chvíle výčitek, že dovolil, aby ho Bason vlákal do pasti. Avšak kdo mohl očekávat, že si ten vyvrhel vymyslí tak nezměrnou podlost?

Čím více na to myslil, tím více Kamova zlobila Američanova tupost a nevděčnost.

S čím ten člověk počítal?

I kdyby se dalo předpokládat, že by jeho plán mohl skončit úspěchem, co by následovalo? Sovětská raketa by se přece stejně vrátila na Zemi. Hebgoodovy rakety by bylo možné použít jen tehdy, kdyby Bason znal všechny údaje, týkající se konstrukce rakety, jejích motorů, jejich síly, maximální rychlosti a mnoha dalších podrobností, bez nichž je let kosmickou raketou nemožný. Znal novinář všechny tyto hodnoty? Patrně nikoli. Předpokládejme však, že je zná. Astrostat, řízený sovětským vědcem by samozřejmě přistál na území Sovětského svazu. Nebo se Američan domníval, že by mohl přinutit Kamova k přistání ve Spojených státech? Ale právě s tím zřejmě Bason počítal. Soudil podle sebe . . .

Přítomnost Američana, který teď seděl v křesle, těsně vedle něj, byla Kamovu fysicky nepříjemná. Nemohl se už dočkat konce této jízdy.

Chvilkami se ohlížel dozadu. Pajčadze zřejmě silně trpěl. Svědčil o tom kalný pohled a stisknuté zuby. Kapičky potu mu stály na čele. Nemocný si je občas mdlým pohybem ruky otíral šátkem. Cesta, která zdravému člověku připadala úplně rovná, působila raněnému bolest. Kdykoliv se setkal se starostlivým pohledem Kamova, pokusil se Pajčadze o úsměv. Sotva pohybuje rty, opakoval stále tutéž větu: „To nic, všechno je v pořádku!“

Kéž by neztratil vědomí!

Cíl cesty se blížil.

Rostliny se bleskurychle míhaly kolem oken rychle jedoucího vozidla. Kamov hnal stroj na plné obrátky.

Nemusil mít obavy z takové rychlosti. Stopy housenek byly pořád zřetelné a na známé cestě už nic nenadálého nehrozilo. I „močál", v jehož blízkosti musil ubrat rychlost, byl už daleko za nimi. Blížili se k raketě. Každým okamžikem už Kamov očekával, že se před ním objeví její obrysy.

A přece když se mu náhle ukázala, působila jaksi nově a překvapivě.

Bělostné těleso astrostatu s křídly do široka rozloženými se hrdě tyčilo nad nízkými modravými porosty a křovisky Marsu. Svým majestátním vzhledem jako by tato raketa vyjadřovala všechnu moc lidu, který ji sem vyslal.

Kamov se na ni díval se zalíbením. Jaký kontrast ve srovnání s americkou raketou, malou, šedavou, ustrašeně přisedlou k písku, jako by se bála neznámé planety, na kterou se sice dostala, ale kde je jí teď souzeno zůstat navždy!

Terénní vozidlo postupně snižovalo rychlost a blížilo se k raketě.

Kamov uviděl, jak se odsunuly dveře a seskočil Mělnikov. Držel nějaký dlouhý předmět.

„Nosítka", — uhodl Kamov.

Úkosem pohlédl na Basona, aby si ověřil, jakým dojmem na něho zapůsobila sovětská raketa.

Vozidlo se zastavilo.

Kamov se obrátil k Pajčadzemu. Zjistil, že mezitím ztratil vědomí. Rychlá jízda vykonala své dílo. Tvář raněného byla bledá, jako bez života. Kamov mu nahmatal puls. Ne, jsou to obyčejné mdloby. Nelze však ztrácet čas! Mnoho teď bude záležet na rychlosti, se kterou bude provedena operace.

Nasadil rychle na tvář Pajčadzeho kyslíkovou masku a otevřel přívod kyslíku. Mlčky pokynul Američanovi, aby učinil totéž. Otevřel dveře a vystoupil ven.

— Co se stalo Arsenu Georgijeviči? Jak to, že je raněn?

Ani kyslíková maska nemohla zcela zakrýt vzrušení ve tváři Mělnikova. Hleděl na bezvládné tělo soudruha a Basona si ani nepovšiml. Docela na něj zapomněl.

Uložili raněného na nosítka. Pajčadze byl v hlubokém bezvědomí.

— Je to dokonce lepší, — řekl Kamov. — Alespoň nepociťí bolest.

— Jak se to stalo? — opakoval Mělnikov.

Instinktivně se ohlédl po Američanovi. Stál mlčky vedle.

— Buďte zdráv! — podával Basonovi ruku.

— Zadrž! — tvrdě řekl Kamov. — Vrahům se ruka nepodává.

Mělnikov polekaně ustoupil a odtáhl ruku.

— Vrahům?!

— Arsen Georgijevič je raněn kulkou tohoto bandity, — řekl Kamov anglicky. Věděl, že Mělnikov anglicky rozumí. — K zavraždění nedošlo pouze náhodou. Připravili jste mu kajutu?

— Ano, je připravena.

— Zamkněte ho tam.

Mělnikov si štítivě prohlížel nečekaného hosta. Měl na jazyku otázku: Proč nezastřelil Kamov toho padoucha, který se pokusil zavraždit Pajčadzeho? Pomlčel však. Za několik minut se stejně všechno doví. Opatrně dopravili raněného do rakety, kde je přivítal rozčilený Bělopolskij. Bason s hlavou skloněnou vstoupil za nimi. Mělnikov si povšiml, že ho Konstantin Jevgenjevič chce uvítat a proto mu tlumočil Kamovova slova.

— Pojďte za mnou! — řekl pak Basonovi.

Zavedl Američana do reservní kajuty a uzamkl její kulaté dveře zvenčí. Vrátil se do observatoře, kde se už Kamov spěšně chystal k operaci. Pajčadze byl stále ještě v bezvědomí a on se rozhodl nepoužít narkosy. Operace netrvala více než pět minut. Kulka byla vyňata.

— Teď jenom klid a dobrá péče, — řekl Kamov.

— Myslíte, že už mu nehrozí žádné nebezpečí?

— Ne. Rána nebyla těžká. Mdloby vyvolal převoz. Myslím, že za tři dny, tedy právě do startu se Arsen Georgijevič bude už cítit docela dobře.

Při těchto slovech dokončil Kamov obvaz a začal energicky přivádět raněného k vědomí.

Asi za tři minuty otevřel Pajčadze oči.

— Tak co? Jak se cítíte? — ptal se Kamov.

— Dobře.

— Snažte se dělat co nejméně pohybů.

— Dovolte mi ošetřovat raněného, — požádal Mělnikov.

— U lůžka Arsena Georgijeviče bude nepřetržitá služba, všichni se budeme střídat, — řekl Kamov.

— Zmaří to pracovní plán, — Pajčadze pohlédl prosebně na své soudruhy. — Nepotřebuji takové ošetření. Vždyť to není nic vážného. Víte to přece, Sergěji Alexandroviči.

Kamov se usmál.

— V této otázce, — pravil, — nemáte hlasovací právo. Bude to tak, jak jsem řekl. A teď už ležte a nemluvte. Pro dnešek máte mluvení zakázáno.

— Ještě jste nám neřekl, co všechno se přihodilo, — pravil Mělnikov.

— Povím vám to.

Když Bělopolskij vyslechl podrobné vyprávění Kamova, pravil zádumčivě:

— Tak je vidět, že si tihle pánové zůstávají věrni dokonce i na Marsu.

— Jak ani jinak není možné, — doplnil Pajčadze.

— Nemýlím-li se, zakázal jsem vám mluvit, — řekl vážně Kamov. — Pročpak nedbáte rady lékaře?

Pajčadze se usmál a zakryl si ústa levicí.

— Ta nešťastná nehoda skutečně narušuje plán, který jsme si předsevzali, — pravil Kamov. — Ale není to ještě nejhorší. Planeta je pustá. Překvapila-li nás Venuše velmi příjemně, pak se Mars, do kterého jsme skládali tolik nadějí, zachoval právě opačně. Prozkoumat močál, nasbírat vzorky rostlin a zorganisovat lov na zvířata, která tu jsou můžeme i ve třech. Chtěl jsem ovšem ještě použít rakety jako letadla a obhlédnout celou planetu podrobněji shora. Basonův výstřel však nám tento plán překazil. Ať chceme či nechceme, musíme teď čekat na určenou dobu startu. Arsen Georgijevič potřebuje také co nejdelší dobu klidu. Zítra zajedeme s Borisem Nikolajevičem ještě jednou k americké raketě a cestou si také pořádně prohlédneme močál. Možná, že se nám podaří najít Hebgoodovy ostatky a pohřbít je. Konstantin Jevgenjevič bude musit ještě zůstat v raketě.

— Mohl bych tu poblíž nasbírat ukázky rostlin, — řekl Bělopolskij.

— Ale teprve až se vrátíme. Pokud budeme pryč, nesmíte opustit raketu. Nezapomeňte, že dosud nevíme, jaká zvířata tu žijí. Hebgoodova smrt ukazuje jistě dost výmluvně, že je namístě nejvyšší opatrnost.

JEŠTĚR

Příštího dne za úsvitu se terénní vozidlo vydalo znovu na cestu.

— Vrátíme se přibližně za šest až sedm hodin, — řekl Kamov Bělopolskému, který ho na několik kroků vyprovodil. — Všechny mé pokyny, které jsem vám dal včera pro případ, že bychom se s vozidlem nevrátili, zůstávají pochopitelně plně v platnosti.

— Spolehněte se. Všechno bude v pořádku. Šťastnou cestu! — rozloučil se Bělopolskij.

Kamov usedl za volant, Mělnikov vedle něho. Na klíně držel filmovou kameru, aby co nejméně trpěla otřesy. Ve voze byly složeny lopaty, ocelové tyče, provazy, drátěná lana a naviják.

Kamov uzavřel dveře a spustil motor. Mělnikov zatím naplnil kabinu kyslíkem.

Odložili masky a zamávali na pozdrav Bělopolskému, který už zase stál ve dveřích astrostatu. Vozidlo vyrazilo na cestu po své včerejší stopě. Kamov zařadil nejvyšší rychlost a udržoval ji.

— Stodeset! — s obdivem zvolal Mělnikov, hledě na tachometr.

— Dobrá mašina! — poznamenal Kamov. — Tady na Marsu jsou všechny cesty pohodlné. Žádné jámy, žádné vývraty. Rovina jako stůl. Touto rychlostí můžeme ovšem jet jen po prozkoumaném terénu.

Jednotvárná krajina byla jako bez života. Vozidlo míjelo kilometr za kilometrem. Cestou nepotkali ani jediného „zajíce".

Oba muži mlčeli. Mělnikov prožíval silné a vzrušující pocity. Neustále si uvědomoval onu zvláštní okolnost, že se projíždí po povrchu planety, kterou tak často viděl ze Země jako malou červenou hvězdičku. Kamov, který prožil přesně tytéž pocity už včera, byl dnes zcela klidný.

— Pozor! — řekl náhle: — dívejte se kupředu!

Mělnikov zvedl dalekohled k očím, avšak nic významného nespatřil.

— Nevidíte nic?

— Nic, Sergěji Alexandroviči.

To je právě ono! — řekl Kamov. — Před námi se totiž prostírá močál. Je ho tak málo vidět, že bychom to mohli zpozorovat, až by bylo pozdě. Včera jsme jej také s Arsenem Georgijevičem neviděli. Ještě dobře, že jsme jeli nepatrnou rychlostí. Musili jsme vymanévrovat zpáteční rychlostí. Vidíte ty stopy? Tam tudy jsme včera močál objížděli.

Vozidlo se zastavilo.

Močál se téměř ničím nelišil od okolní krajiny. Jen písek tu byl o poznání tmavší a rostliny o něco vyšší, než na „souši".

— Jedete-li velmi pomalu, můžete močál zpozorovat ještě včas, — řekl Kamov. Při rychlosti třicet kilometrů může už člověk poznat nebezpečí pozdě. Kdo ví, do jaké hloubky bychom se mohli propadnout?

Nasadili si kyslíkové masky a opustili vozidlo.

— Dívejte se dobře kolem, — řekl Kamov. — Kdybychom si náhodou včas nepovšimli nějakého toho „draka", jak o tom mluvil Bason, mohlo by to s námi špatně skončit.

Byli na otevřeném prostranství, poměrně dosti rozsáhlém. Avšak kolem bylo přece jen hodně křovin, které bránily ve výhledu. Dravec, dobře obeznámený s místními podmínkami, mohl se přiblížit k lidem na nevelikou vzdálenost celkem nepozorovaně.

— Musíme ukončit práci co nejrychleji, — řekl Kamov. Hovořil polohlasně a bylo slyšet, že jen silou vůle zdolává rozčilení.

Na Zemi slyší člověk neustále nějaké zvuky — šumění větru, skřípot písku, vzdálený hluk. Zde bylo zarážející ticho. Půda, vzduch i rostliny jako by ztuhly pod paprsky chladného slunce. Hvězdy, zářící na tmavomodrém nebi, dodávaly krajině ještě nezvyklejší a tísnivější ráz. Mrtvé ticho přímo skličovalo. Půda, na kterou po prvé vstoupila lidská noha, byla jako by připravena rozestoupit se pod tíhou nezvaného vetřelce. Příroda vypadala nepřátelsky, jako by slídila za každým pohybem pozemšťana. Vyčkávala, připravena zničit cizí a neznámé tvory, kteří se sem odvážili, jako to už učinila s jedním z nich.

Mělnikov pevněji stiskl v ruce revolver a napjatě pozoroval nejbližší houštinu. Zdálo se mu, že se pod příkrovem tuhého listí něco pohnulo. Instinktivně se přiblížil ke Kamovu.

— Něco tam je, — řekl.

Kamov se také podíval tím směrem, pak rychle zdvihl pistoli a vystřelil.

— Vidíte, není tam nic — řekl. — Musíte lépe ovládat své nervy. Člověku je tu skutečně úzko.

Výstřel, třebaže zde nezněl příliš silně, přece jen Mělnikova uklidnil. Trochu se styděl za to, že propadl panice. Zastrčil zbraň za pás kombinézy a začal pomáhat Kamovovi.

Vynesli z vozu naviják, připevnili jej k zemi a dvěma kabely spojili jeho motor s akumulátory vozu. Kamov uchopil ocelovou tyč, na konci zaostřenou a šel pomalu kupředu. „Prohmatával" písek. Půda byla vazká.

— To není obyčejný močál, jako na Zemi, — řekl. — To je něco zcela jiného.

Udělal pět nebo šest kroků, když mu ocelová tyč vyklouzla z ruky a úplně zmizela v písku. Kamov zůstal stát jako přimražen.

— Vypadá to, jako by pod vrstvou písku byla voda, — řekl. — Ale na vodě by se přece písek nedržel. Měli jsme včera štěstí, že jsme se nedostali až sem. Vozidlo i s námi by se tu bylo ztratilo v hlubině jako ta tyč. — Opatrně se vrátil o dva kroky zpět. — Prozkoumáme, jak je to hluboké. Podejte mi sondu.

Mělnikov vytáhl z vozu dlouhý, těžký ocelový stožár s ostrým koncem a několika otvory, navrtanými ve stěnách. Horním koncem byl stožár připevněn k drátěnému lanu. Opatrně postavili stožár na místě, kde zmizela ocelová tyč a pustili jej z rukou. Stožár vlastní vahou rychle klesl do hloubky. Lano, které se odvíjelo z bubnu, klouzalo po písku a mizelo v propasti. Podle rychlosti, jakou se odvíjelo, bylo vidět, že ocelový stožár klesá volným pádem a nenaráží na žádné překážky. Lano se zarývalo stále hlouběji do půdy. Aby mohli pozorovat rychlost jeho pohybu, musili se Kamov s Mělnikovem vrátit až k navijáku, umístěnému vedle vozidla. Za minutu se tisícimetrové lan odvinulo celé a směřovalo od bubnu téměř vertikálně dolů.

— Je to opravdu bezedné, — řekl Kamov.

Zapnul motor a buben se počal otáčet obráceně. Lano se navíjelo zpátky. V otvorech, navrtaných do stožáru byl stejný písek, jako na povrchu.

— Otvory se ovšem mohly zaplnit hned v první vteřině, — řekl Kamov. — Nikterak to nedokazuje, že má písek kilometrovou hloubku. Je však úplně suchý. To znamená, že pod vrchní vrstvou není voda. Kam tedy stožár tak volně padal? Zkusíme to s delším lanem.

Opakovali pokus. V hloubce tisíctřistadvacet metrů se sonda zastavila. Když ji vytáhli byl v ní stále týž písek.

Tu se Kamov spojil radiem s Bělopolským a všechno mu vylíčil.

— Zkuste to ještě na jiných místech, — poradil mu Konstantin Jevgenjevič.

„Močál" zaujímal plochu asi jednoho hektaru. Ještě tři hodiny měřili Kamov s Mělnikovem jeho hloubku, přesunovali se z místa na místo po „břehu", avšak neriskovali pokus uprostřed. Výsledky byly všude stejné. Ukazovaly, že v tomto místě na povrchu Marsu je hluboká studně, vyplněná suchým tekutým pískem, který má z neznámých důvodů velmi nepatrnou soudržnost. Proměření hloubky dávalo na všech místech týž výsledek — 1320 metrů. Vytažený písek byl pečlivě uložen do kovových pouzder.

— S vybavením, které zde máme k disposici nemůžeme zjistit více, — řekl Kamov. Tuhle hádanku musí rozluštit některá expedice, která sem přijde po nás.

Rozhodli se vzít s sebou jednu z rostlin, které v této oblasti převyšovaly velikost křovin

z okolí rakety a které mohly být případně v lecčems odlišné. Uskutečnit toto rozhodnutí bylo nad očekávání těžké. Kamov nejprve prozkoumal půdu kolem vybrané rostliny. Teprve když se přesvědčil, že nehrozí nebezpečí sesutí do hlubin, začal odkrývat kořeny. Mělnikov byl na stráži a obhlížel okolí. Několikrát se vystřídali. Rostliny měly množství vzájemně propletených kořenů, což značně stěžovalo práci. Mělnikov navrhl, aby rostlinu vyrvali pomocí lana a navijáku, avšak Kamov to odmítl.

— Musíme ji přivézt na Zemi celou, — řekl. — Navijákem bychom přetrhli kořeny.

Po dvou hodinách trpělivé práce dosáhli konečně cíle. Podivná rostlina byla opatrně uložena na střechu vozidla a připoutána širokým řemenem, který se jí nezařezával do stvolu a nemohl ji poškodit. V raketě bude tento cenný náklad uložen do zvláštní lednice, ve které se dostane až na Zemi, aby byl v laboratořích botanického ústavu podrobně a pečlivě prostudován.

Několik takových lednic očekávalo v raketě vzorky flory i fauny Marsu.

— Jedeme dále! — řekl Kamov. Podíval se na hodinky. — Zdrželi jsme se tu příliš dlouho. Musíme si teď pospíšit.

Vozidlo se rychle rozjelo po včerejší stopě.

— Na téhle planetě je ještě tolik záhad, — pravil Kamov, — že tu budou mít příští expedice ještě nepředstavitelné množství práce.

— Proč zde tedy zůstaneme jen tak krátkou dobu, Sergěji Alexandroviči?

— Vždyť už jsem vám to vysvětloval. Musíme se přece setkat s „matičkou" Zemí v určeném bodě.

— Snad by bylo možné propočítat trasu jinak!

— Jsme teprve pionýři, — řekl Kamov. — Náš úkol spočívá v tom, abychom dali dohromady obecný obraz toho, co vůbec jsou Venuše a Mars. Detailní průzkum . . .

Nedomluvil. Před vozem ve vzdálenosti sotva padesát metrů, se jim vyhouplo z křovin rovnou do cesty obrovské zvíře. Oba cestovatelé si stačili povšimnout stříbřité kožišiny, která pokrývala celé tělo živočicha s dlouhou tlamou, připomínající krokodýlí.

Spatřiv náhle před sebou rychle se blížící vozidlo, přitiskl se tvor na okamžik k zemi a náhle gigantickým skokem zmizel v houštinách.

Kamov stiskl v plné jízdě brzdu pravé housenky. Vozidlo udělalo rychlý půlobrat, zařízlo se do houštiny a drtíc křoviny jako trávu, hnalo se za zvířetem.

— Nasaďte si masku! — zvolal vzrušeně Kamov. — Připravte kameru! Musíte ho stůj co stůj natočit!

Zabrzdil tak nečekaně, až se Mělnikov udeřil hlavou o přední sklo.

— Tady je!

Dvacet kroků před nimi se na břehu jezera přitisklo k zemi pronásledované zvíře. Voda mu zatarasila cestu a přinutila je, aby se zastavilo.

Mělnikov spustil kameru. Kamov si nasadil masku, druhou nasadil Mělnikovu.

Několik vteřin se zvíře ani nepohnulo. Potom výhružně otevřelo tlamu dokořán a obnažilo několik řad ostrých zubů jehlanovitého tvaru. Od hlavy až k ocasu bylo dlouhé asi čtyři metry. Trup, který se podobal tělu krokodýla, nesly tři páry nohou. Dva přední páry byly krátké, umístěny blízko sebe a opatřeny ostrými drápy. Zadní nohy, několikanásobně delší, byly ohnuty jako u polní kobylky. Pomocí těchto silných zadních nohou mohlo zvíře dělat tak obrovské skoky.

Hledělo na vozidlo kulatýma, zelenošedýma očima s úzkou kočičí zřítelnicí. Náhle se zadníma nohama vymrštilo a skočilo na vůz asi z dvanáctimetrové vzdálenosti. Mělnikov instinktivně uhnul, Kamov však neztratil duchapřítomnost. V okamžiku, kdy zvíře skočilo, přidal rychlost, až vozidlo poskočilo. Zároveň obrátil o devadesát stupňů vpravo, aby nevjel do jezera. Tělo zvířete se nad nimi mihlo a upadlo do písku za vozem.

Zvíře, zřejmě podrážděno, obrátilo se bleskurychle na místě a skočilo po druhé. Tentokrát úspěšně. Vozidlo se až zakymácelo. Kamov vypnul motor.

Zvíře teď bylo na střeše a uvnitř vozu bylo slyšet, jak jeho drápy a snad i zuby zaskřípaly o kov. S takovou pečlivostí a tak pracně získaná rostlina spadla se střechy, polámána a zničena.

— Připravte se! — velel Kamov.

Mělnikov odložil kameru a vzal do ruky pušku.

Vozidlo se dalo krokem do pohybu. Zvíře však se střechy neseskakovalo. Snad bylo polekáno nikdy neprožitým pocitem z jízdy. Ocas mu visel až na zem. Skřípání zubů o kov ustalo.

— Musíme je přinutit, aby seskočilo, — řekl Kamov.

Stiskl signální tlačítko.

Řev sirény rozervalmlčení pustiny. Polekané zvíře se pokusilo seskočit, avšak jeho tvrdé drápy uklouzly po kovové střeše, takže upadlo na záda těsně vedle ocelové housenky. Mělnikov zahlédl oknem v těsné blízkosti světlou kožišinu na břiše zvířete i jeho nohy, které se

teď bezmocně třepaly ve vzduchu. Zvíře se prohnulo, převrátilo a dlouhými desetimetrovými skoky se dalo na útěk.

Kamov znovu přidal rychlost a rychle dohnal prchajícího tvora. Řev sirény neustával a nutil zvíře, které nikdy nic takového neslyšelo, aby prchalo a ani se neohlédlo. Kamov otevřel přední okno.

— Střílejte, ale jen najisto, — řekl. — Snažte se zasáhnout je do hlavy.

Mělnikov pozorně sledoval každý pohyb zvířete. Trhavé skoky mu znemožňovaly mířit.

— Z toho nic nebude, řekl.

— Jednou se přece musí unavit, — odpověděl Kamov.

— To může ovšem dlouho trvat. Ještě bychom mohli zapadnout někde do močálu.

— Dobrá! Zkusíme jiný způsob.

Kamov vypnul sirénu. Náhlé ticho přinutilo zvíře zastavit se a ohlédnout se. Vozidlo bylo jen tři kroky za ním. Teď bylo těžko minout cíl. Mělnikov vystřelil.

— Zdá se, že úspěšně, — řekl Kamov.

Oba bedlivě sledovali zvíře.

— Mířil jsem mu mezi oči, — řekl Mělnikov.

Vyčkali několik minut, pak se opatrně přiblížili s připravenými zbraněmi.

Zvíře bylo mrtvo. Kulka je zasáhla přesně mezi oči.

— To dokazuje, — pravil Kamov, — že živočichové na Marsu mají mozek umístěný stejně, jako pozemští.

— Mají-li ovšem mozek vůbec, — poznamenal Mělnikov.

— To poznáme, až jej dopravíme na Zemi.

— Tak to všechno dobře dopadlo.

— Ale rostlina je pryč.

— Ano. Musíme získat jinou.

Mluvili rychle a stručně. Byli vzrušeni. U nohou jim ležel živočich, který se narodil a vyrostl na Marsu. Byl to výsledek jistě dlouhého procesu rozvoje života na této planetě, procesu, o jehož fázích není člověku nic známo. Co má toto zvíře společného s pozemskými tvory? V čem se liší od jejich organismu, čím se podobá pozemským zvířatům, když přece žije ve zcela jiných podmínkách? Jaká tajemství přírody odhalí vědcům prostudování tohoto tvora, zabitého pozemskou kulkou?

— Budeme ho moci sami dva vytáhnout na střechu vozu?

— Musíme to zkusit!

Avšak ani okolnost, že na Marsu váží všechno méně jim nepomohla zvládnout tento úkol. Zvíře bylo pro dva lidi přece jen příliš těžké. Ani naviják nemohl pomoci, protože neměli nic, čím by vytvořili nakloněnou rovinu, po níž by bylo možné zvíře vytáhnout.

— Přivážeme je na lano a povlečeme za sebou, — řekl Kamov.

— Písek mu odře kožich. Nebylo by lepší zajet pro prkna?

— Je nebezpečné nechat zvíře zde. Možná, že by se přišli jeho soukmenovci a nevíme, zdali své mrtvé nepožírají. Nemůžeme připustit, aby taková šťastná náhoda skončila neúspěchem.

— Jeďte tedy pro prkna sám a já tu budu hlídat, — řekl Mělnikov.

Kamov mu na to ani neodpověděl. Podíval se jen na svého mladého společníka a pokrčil rameny.

— Nic jiného nám nezbývá, než přivázat ho k vozu. Musíme udělat vše, abychom mu nesedřeli kůži.

Kamov vstoupil do vozu a dlouho rozmlouval s Bělopolským.

— Konstantin Jevgenjevič se mnou souhlasí, — řekl. — Podložíme pod zvíře sedadla z vozu a pojedeme-li pomalu, všechno dobře dopadne.

Tak to také provedli. Svázali dohromady čtyři sedadla a na tento měkký kožený „podvozek" pomocí navijáku navalili tělo zvířete. Práce jim trvala přes hodinu.

— Dnes už se k americké raketě nedostaneme, — řekl Mělnikov.

— Zajedeme tam zítra.

Cesta nazpět trvala přes šest hodin. Vůz se pohyboval velmi pomalu. Často musili zastavit a spravovat improvisovaný podvozek nebo připevňovat tělo zvířete.

Slunce se už klonilo k západu, když se unavení lovci konečně dostali k raketě. Přenést zabité zvíře do lednice nebylo také nijak snadné. Kamov briskně odmítl povolat na pomoc Basona a tak se dřeli ve třech až do tmy.

— Z pěti dnů už máme za sebou tři, — řekl Kamov, když skončili složitou a těžkou operaci. — Udělali jsme ještě velmi málo.

— Dáme se do toho a za dva dny leccos doženeme, — odpověděl Bělopolskij. — Vlastně jsme ani tak příliš málo neudělali. Přivézt na Zemi takového ještěra — to je veliké vítězství.

— Jak jste to řekl? Ještěra?

— Ano. Skákající ještěr. Řekl bych, že je to nejpřiléhavější jméno pro tohle zvíře.

PÍSEČNÁ BOUŘE

Čtvrtého dne pobytu na Marsu se Bělopolskij a Mělnikov probudili hodinu před východem slunce. Věděli už, že se každé ráno v blízkosti rakety objevovala malá zvířata, připomínající pozemského zajíce. Kamov dal příkaz za každou cenu alespoň jedno z nich zastřelit. Ozbrojili se puškami s dalekohledem a sotva se slunce vyhouplo nad obzor, vyšli na čekanou. Usadili se na křídle astrostatu a nemusili ani dlouho čekat. „Zajíci" se za chvilku ukázali. Bylo jich pět a dlouhými skoky se blížili ke břehu jezera.

Dva výstřely třeskly zároveň. Dva „zajíci" se stali kořistí lovců.

Bělopolskij a Mělnikov se spokojeně vrátili do kajuty a do lednice přibyly další dva úlovky z fauny Marsu.

Kamov spěchal se snídaní. Bylo třeba zajet ještě k americké raketě a cestou získat nový exemplář rostliny, náhradou za ten, který jim zničil ještěr.

— Máme k disposici sotva pět hodin času, — řekl Kamov.

— Snad to stačí, — poznamenal Bělopolskij. — Dosud jsme neměli ani den bez nečekaných překvapení. —

Byl zamračen a nahněvaný. Už čtvrtý den měl za úkol čekat uvnitř rakety. Okolnosti vyžadovaly, aby Kamov denně vyjížděl do terénu, avšak Konstantin Jevgenjevič také toužil spatřit na vlastní oči přírodu na Marsu.

— Je to tu všude stejné, — chlácholil ho Kamov. — Příroda je tu jednotvárná a vypadá právě tak jako krajina, kterou vidíte z okna rakety.

— To není možné, — odpověděl Bělopolskij. — Příroda je přece nekonečně rozmanitá.

— Zítra, — řekl Kamov, — prozkoumáte s Borisem Nikolajevičem krajinu severně a východně od rakety. Večer pak opustíme Mars.

Kamovova řeč Bělopolského uklidnila. Vrátila se mu jeho obvyklá nálada.

— Nikde se dlouho nezdržujte! — řekl soudruhům na cestu.

Terénní vozidlo brzy urazilo padesátikilometrovou vzdálenost od rakety k močálu. Kamov celou cestu rozmlouval s Mělnikovem o ještěrovi, kterého včera získali.

— Zajímavé zvíře, co říkáte, Borisi Nikolajeviči? — pravil Kamov. — Tělo má jako krokodýl, zadní nohy jako kobylka, tlamu také jako krokodýl, oči jako kočka a kůži jako lední medvěd. Bude zajímavé, až jednou nějaké expedice uloví tohle zvíře živé a dopraví je na zeměkouli.

— Vždyť by nemohlo dýchat náš vzduch, je přece hustší než zde, na Marsu.

— Nasadí mu masku se zředěným vzduchem a krmit je mohou třebas králíky.

— Takového lovu bych se rád zúčastnil, — řekl Mělnikov.

— Vy byste neváhal letět ještě jednou na Mars?

— Nejen na Mars, letěl bych kamkoliv.

— Dobrá! Příležitostí bude jistě hodně. Vždyť doba kosmických letů je teprve před námi. Aby se však člověk při nich skutečně uplatnil, musí neustále a tvrdě studovat.

— To je právě to, co chci dělat, — odpověděl Mělnikov.

— Správně. Jednou se stanete skutečným „hvězdným kapitánem". — Kamov se usmál, že mu přišel na mysl titul, jímž poctily americké noviny Hebgooda.

Snad proto, že už měli včerejší praxi nebo snad proto, že jim padla do ruky rostlina s méně hlubokými kořeny, zdrželi se u močálu necelou hodinu a když naložili na střechu novou kořist, pokračovali v cestě, kterou jim předchozího dne zkřížil „skákající ještěr".

Hodinky ukazovaly deset ráno, když spatřili na obzoru obrysy amerického astrostatu. Za několik minut byli u cíle. Kamov zastavil vozidlo přesně na témže místě, jako po prvé.

— Ta je ale malá! — řekl Mělnikov, prohlížeje si se zájmem americkou raketu.

— Je.

Kamov se pozorně rozhlížel. Na první pohled se tu vůbec nic nezměnilo. Zbytky hodin a rozbitá svítilna ležely na původních místech. Dveře rakety byly uzavřeny. Avšak při podrobnějším průzkumu zpozoroval Kamov stopy v písku a také na křídle astrostatu. Bylo silně podrápáno.

— Byla tu ta zvířata, — řekl. — A myslím, že jich bylo více. Musíme být opatrní. Mohou být ještě nablízku. Ti chundelatí ještěři jsou velmi nebezpeční. — Na chvíli se zamyslil. — Budeme hledat pozůstatky Hebgoodova těla, avšak vozidlo neopustíme. Budeme jen musit otevřít okna. Připravte zbraně. Jakými náboji jsou nabity?

— Trhacími.

— To je správné. Můžeme pokračovat.

Vozidlo se dalo pomalu do pohybu.

Pečlivý průzkum nejbližšího okolí americké rakety jim trval téměř hodinu. Kolem byl klid. Žádné zvíře se neukázalo, ačkoliv v písku bylo hodně stop.

Průzkum byl bezvýsledný.

Vrátili se k raketě. Musili si pospíšit.

Střídavě opouštěli vůz a lopatou vyryli dosti hlubokou jámu.

Kamov sesbíral zbytky hodin a svítilnu. Vstoupil do rakety a na řídicí pult položil velikou silnou obálku, opatřenou pečetěmi. Byl v ní záznam o přistání Američanů na Marsu a popis Hebgoodovy smrti. Napsal jej Kamov rusky a anglicky a podepsal společně s Basonem.

Pak vyhledal americkou vlajku, o níž Bason mluvil. Našel uvnitř rakety vhodnou kovovou skříňku a uložil v ní to, co zde zůstalo po Hebgoodovi. Pak opustil raketu a zavřel za sebou dveře.

Kovovou „rakev" zahalili vlajkou s pruhy a hvězdami a uložili do jámy. Zasypali ji a navršili malou mohylu.

Tím tu své poslání skončili a Kamov zasedl znovu k volantu terénního vozidla. Hodiny už ukazovaly třináct. Za půl hodiny budou „doma".

Vůz se rozejel.

Mělnikov se ještě ohlédl po americké raketě a přitom si povšiml, že hladina blízkého jezera je zbrázděna drobnými vlnkami.

— Zdvihá se vítr, — řekl .

Kamov pohlédl na nebe. Bylo jako vždy tmavě modré a zářily na něm hvězdy. Téměř v zenitu, nedaleko slunce se leskl Deimos — druhý souputník Marsu. Nikde nebylo vidět ani mráčku.

— Tři dny už bylo úplné bezvětří, — řekl. — Nebylo by tedy nic divného, kdyby skončilo. Na Marsu prý mají být prudké větry.

V amplionu zaslechli cvaknutí. Pak se ozval hlas Bělopolského:

— Sergěji Alexandroviči, slyšíte mne?

— Slyšíme vás dobře, — odpověděl Kamov.

— Kde jste?

— Blízko americké rakety. Právě jsme se vydali na zpáteční cestu.

— Jaké máte počasí?

— Trochu se zdvihá vítr.

Bylo slyšet, jak se Bělopolskij na něco ptá Pajčadzeho.

— Prosíme vás, abyste se co nejrychleji vrátili. Podle všech příznaků se blíží písečná bouře.

— Dobře, Konstantine Jevgenjeviči.

— Arsen Georgijevič se ptá, nepokládáte-li přece jen za rozumnější vrátit se do americké rakety a přečkat v ní bouři?

— Ne, — odpověděl Kamov. — Nevíme, jak dlouho může bouře trvat. Opustíme-li vozidlo, může se mu něco stát nebo je zasype písek. Byly by z toho jen obtížné komplikace. Věřím tomu stroji. Však my se zpátky ve zdraví dostaneme!

Vozidlo vyrazilo kupředu maximální rychlostí. Díly housenek se slévaly v jediný lesklý pás. Vítr se opíral do vozu přímo zepředu, avšak silný stroj jako by to „nepozoroval".

— Jsou zdejší bouře nebezpečné? — zeptal se Mělnikov. Viděl, že Kamov neodpovídá a dívá se soustředěně před sebe. Přesto pokračoval: — Konstantin Jevgenjevič mi říkal, že prý tyhle písečné bouře nemohou naše vozidlo nijak poškodit. Možná také, že vůbec žádná bouře nebude.

— Bělopolskij se zřídkakdy zmýlí, — pravil Kamov.

Vítr sílil. Lehký písečný prach vířil vzduchem a zahalil obzor mlhavou clonou.

— Bouře je už docela blízko, — řekl Kamov.

A jako by chtěl potvrdit jeho slova, silný poryv větru zdvihl celé mračno písku a vrhl je velikou silou rovnou do oken vozu.

V amplionu to zase cvaklo.

— Hovoří Bělopolskij.

— Slyšíme vás.

— K raketě se blíží od východu ohromná písečná stěna. Pohybuje se velmi rychle. Obáváme se, že nestačíte dojet včas. Minuli jste už močál?

— Dosud ne.

— Jak daleko k němu ještě máte?

— Asi dvacet kilometrů.

— Bylo by dobře, kdybyste jej měli za sebou, než se k vám bouře dostane. Arsen Georgijevič říká, že je to nejnebezpečnější místo.

— Myslím, že to stihneme. Za nějakých dvanáct minut budeme u močálu.

— Myslím, že se bouře přežene rychle, — řekl Bělopolskij.

— Sotva však rychleji než za dvě, za tři hodiny. Jen si dobře vzpomeňte, co jste sám napsal v knize „O bouřích na Marsu!" Kamov se zasmál. — Dnes si tedy v praxi vaše výpočty přezkoušíme.

— Byl bych rád, kdybych se byl zmýlil.
— Obávám se, že jste se nezmýlil. A teď už s vámi bude mluvit Boris Nikolajevič.
— Jak máte ještě daleko k močálu?
— Asi deset kilometrů.
— Písečný mrak je už sotva kilometr od nás, — řekl Bělopolskij. — Pohybuje se až příšerně rychle! — A za okamžik dodal: — Není už vůbec nic vidět. Je tu úplná tma.

Kamov ani Mělnikov neodpověděli. Za okamžik zvolal Mělnikov do mikrofonu:

— Vidíme mrak. K močálu nám chybí asi tři kilometry.

Na obzoru, odleva doprava kam oko dohlédne, zdvihala se rychle obrovská stěna. Byla to masa písku, kterou vítr unášel nesmírnou rychlostí přímo proti vozidlu. Do okamžiku setkání zbývalo už jen několik vteřin.

Kamov si dobře uvědomoval, že nebezpečí bude mnohem menší, podaří-li se jim včas minout močál. V temnotách, které nyní nastanou, by jim byl strašnou hrozbou.

Mrak byl už takřka na dosah ruky. Bylo vidět rotující trychtýře písečných vírů.

Kamov náhle spatřil přímo před sebou starou stopu, kterou tu vozidlo už jednou vyrylo, když se vyhýbalo močálu.

Ještě okamžik! ... Ještě docela maličko!

Mělnikov se celým tělem předklonil, jako by tím mohl silnému motoru nějak pomoci.

Vozidlo mělo teď k obrátce asi stejně daleko, jako blížící se zlověstná stěna písečné bouře. Kdo dosáhne močálu dřív? To byla nyní otázka života a smrti.

— Děkuju, děkuju chlapci! — řekl hlasitě Kamov, když vozidlo rychle opsalo široký půlkruh a pak vyrazilo přímo směrem k raketě po své vlastní staré stopě.

— Komu děkujete? — zeptal se Mělnikov.

— Uralským dělníkům, — odpověděl Kamov. — Těm, kteří udělali tenhle skvělý motor.

Strašlivé místo bylo za nimi. Zbývalo jen udržet kurs a neodchýlit se ve tmě od směru.

Jako by se mstil za lidské vítězství, vrhal se příšerný vichr znovu a znovu na malé vozidlo. Rychlost klesla na čtyřicet kilometrů za hodinu. Jeli jako v těžké vatě, která je úplně obklopovala. Masy písku bičovaly okna a na sklech to skřípalo, jako když čistí nože.

— Borisi Nikolajeviči, požádejte o maják.

A soudruzi v raketě jako by slyšeli jeho prosbu. Na obrazovce oscilátoru se rozsvítilo zelené kolečko s jasnou čárou uprostřed.

— Chlapík! Sám na to přišel, — řekl Kamov.

Nyní už bylo snadnější držet směr tak, aby se proužek na oscilátoru nerozplýval a nemizel. Znamenalo by to, že se odchylují s cesty. Ostatní záleží už jen na motoru a na pevnosti karosérie.

— Tak co, Borisi Nikolajeviči? — zeptal se Kamov.

— Všechno v pořádku, Sergěji Alexandroviči. Škoda, že si tu bouři nemůžeme vyfotografovat.

— Každý má své starosti! — zasmál se Kamov. — Já se bojím, aby se vám při tak prudkém světle nepokazil film.

Bouře zuřila kolkolem. Jako by se příroda Marsu hněvala, že se jí nedaří zkrotit malý, drzý vozíček, který se tu objevil z daleké Země a troufá si tvrdošíjně vzdorovat nezměrné síle živlu.

Obklopovala je černá, neprůhledná noc. Byl to zvláštní pocit, uvědomovat si, že někde za hranicemi této písečné bouře svítí slunce, že tato tma je uprostřed bílého dne. Mělnikov se pokusil rozsvítit reflektor, zamontovaný do střechy vozu. Avšak vypnul jej, když zjistil, že paprsek světla nemůže proniknout hustou clonou vířícího písku.

Modravým světlem matně ozářené přístroje na desce před volantem byly jediným místem, na němž si oko mohlo odpočinout v této husté tmě, která působila skličujícím způsobem na nervy.

— Nebojíte se, že písek pronikne do ložisek vodících kol? — otázal se Mělnikov.

— Ne, odpověděl Kamov. — Nebojím. Pod vedením Bělopolského byla pouzdra ložisek v závodě podrobena zkouškám v prudkém proudu písečného prachu. Jak se po několika zkouškách ukázalo, nepronikl do ložisek ani zrnéčko písku.

Cesta trvala asi půl hodiny.

Náhle se před nimi v husté černé tmě rozsvítil bod.

— Reflektor! — zvolal Kamov. — Jsme tedy doma.

— Jak je možné, že vidíme světlo reflektoru?

— Vždyť má čtyři sta kilowatt. Je to tedy bezmála letecký maják.

Mělnikov zapojil mikrofon.

— Vidím reflektor, — řekl.

— Výborně! — odpověděl Bělopolskij. — Rozsvítili jsme jej před čtvrt hodinou. Jste tedy docela blízko. Vidíte dobře?

— Úplně jasně.
— A co vůz? Pracuje?
— Skvěle! Sergěj Alexandrovič prosí, abyste vypnuli radio-maják.
— Vypínám!
Stroj zvolnil chod. Raketa byla už zcela blízko.
Reflektor svítil jako zářivá hvězda. V kornoutu jeho světla bylo vidět husté hemžení písečného prachu.
Bouře neslábla. S novou a novou zuřivostí bičovala malé terénní vozidlo, kterému však už teď nebyla nebezpečná. Stroj se krok za krokem blížil k raketě.
Paprsek světla jej vedl jako nehmotná nit, která spojuje lidi s lidmi, se soudruhy, kteří na sebe čekají za pevnými stěnami z lidského důmyslu, jež pevně vzdorují neznámým silám.

POMNÍK

Opustit terénní vozidlo nebylo tak jednoduché. Uragan nedovoloval člověku postavit se na nohy ani udělat krok. Když se vůz zastavil, byl ve vteřině zasypán pískem až do výše oken. Raketa, vzdálená jen několik kroků, tonula ve tmě. Jen tenký proužek světla reflektoru umožňoval jakous takous orientaci. Kamov se přiblížil s vozem pomalu a s obtížemi těsně k tělesu rakety, aby byl kryt alespoň s jedné strany. Požádal Bělopolského, aby trochu vysunul křídlo astrostatu. Tak se vozidlo dostalo pod improvisovaný přístřešek.
Dveře vstupní komory rakety byly přímo proti dvířkům vozidla. Bylo tedy možno bez nebezpečí opustit vůz.
Astrostat ležel na zemi. Kola byla zasunuta dovnitř, aby plocha, vystavená náporům bouře, byla co nejmenší. Dveře byly tak nízko od země, že nebylo zapotřebí užívat schůdků.
Sotva vstoupil do rakety a odložil masku, obrátil se Kamov k Pajčadzemu. Po celou dobu cesty o něm nemluvil, avšak Mělnikov dobře věděl, že v myšlenkách byl co chvíli u pacienta. Raněný Pajčadze se cítil dobře. Kamov mu vyměnil obvaz a změřil mu teplotu. Teprve pak se uklidnil.
— Zdá se, že všechno bude v naprostém pořádku, — řekl. — Pozítří, až budeme startovat, budete zase chlapík.
— S takovýmhle zraněním, — odpověděl astronom, — bych za války ani neopouštěl řadu.
— To je něco jiného, — pravil Kamov. — Válka s přírodou musí být bez obětí.
Bouře trvala ještě půldruhé hodiny. Pak skončila stejně náhle, jak se objevila, písečná stěna minula astrostat a za chvilku zmizela za obzorem. Několik minut ještě foukal vítr, ale pak se utišil. Okolí rakety vypadalo stejně jako ráno.
— To je podivuhodné! — řekl Bělopolskij. — Kdybychom tu bouři byli zaspali, nikdy bychom neuvěřili, že vůbec byla.
Skutečně. Krajina kolem nebyla poznamenána žádnou stopou písečné smršti. Vrstva písku, pokrývající půdu, vypadala tak jako před bouří. Keře nebyly polámány a ani dole u kořenů se k nim nenahrnuly písečné nánosy. Jen u pravého boku astrostatu zůstal tak vysoký kopec písku, že zakrýval okna.
— Zdvihněte raketu! — řekl Kamov.
Mělnikov stiskl jedno s četných tlačítek řídícího pultu. Zahučel motor a kola se začala vysouvat z pouzder. Astrostat se pomalu zdvihl. Písek, přiléhající k pravému boku, se rozsypal. Okny bylo opět vidět. Také na této straně bylo všechno jako dřív. Hladina jezera se leskla. Vypadalo to, jako by v něm nebyla voda, ale rtuť.
— Vítr už ustal docela, — řekl Kamov. — Příroda Marsu ještě přinutí naše učené meteorology, aby si s ní zatraceně lámali hlavu.
— Však ani botanikové nezůstanou bez práce, — odtušil Bělopolskij. — Rostliny se za bouře patrně přitiskly k zemi. Ale jak se mohly jejich tlusté stvoly tak ohnout? Mají patrně jinou strukturu než rostliny u nás na Zemi.
— Všechno je tu jiné, — řekl Kamov. Jenom vnějškem připomíná příroda Marsu naši přírodu. Ve skutečnosti šel její vývoj pravděpodobně zcela jinými cestami, než na Zemi. Pro vědce kteréhokoliv oboru je tu obrovské pole působnosti.
— Copak asi dělá „naše" rostlina? — zvolal Mělnikov a přiskočil k oknu.
— Že bychom se musili po třetí vypravit pro ten nešťastný keř? — řekl Kamov.
Ale poplach byl zbytečný. Rostlina, na kterou v bouři úplně zapomněli, byla na svém místě. Za chvilku, když s ní setřásli písek, byla už uložena v lednici.
Do západu slunce chybělo ještě několik hodin. Zbytek dne věnovali postavení pomníku, který měl být podle plánu vztyčen na místě, na kterém přistál sovětský astrostat. Práce se zúčastnili všichni kromě Pajčadzeho, kterému Kamov kategoricky zakázal opouštět ra-

ketu. Bason zůstal uzamčen v kajutě. Bylo rozhodnuto, že ji smí opustit teprve tehdy, až raketa opustí Mars.

Vybrali vhodné místo blízko rakety na malé rovince, obklopené se všech stran hustým porostem. Od středu mýtiny k nejbližším křovinám bylo na každou stranu více než dvacet metrů, aby včas viděli „skákající ještěry", kdyby se náhodou některý z nich odvážil přiblížit. Všichni byli dobře ozbrojeni.

Pajčadze si vymohl dovolení usadit se ve vstupní komoře u otevřených dveří. S této „pozorovatelny" viděl dobře celé prostranství a nemohl by přehlédnout blížící se zvíře větších rozměrů. Terénní vozidlo, stojící přímo před vchodem ho chránilo.

Když učinili všechna tato opatření, mohli se dát konečně do práce. Nečekaná komplikace se objevila při vykládání ocelových pilotů, které měly být zatlučeny do země, aby pomník stál pevně na písčité půdě planety. Piloty byly dvanáct a půl metru dlouhé. Vynést je ven vstupní komorou nebylo možné. V úzké chodbě se s nimi nemohli otočit. Bylo nutné použít stropního otvoru v observatoři. To byl ten, kterým všichni původně do astrostatu nastoupili, když vstupní komoru zakrývala konstrukce startovací věže moskevského raketodromu.

Čtyři piloty byly přeneseny do observatoře a kulaté dveře do vnitřních prostor zase pevně uzavřeny. Také kola astrostatu zasunuli opět do pouzder, aby se stropní otvor dostal co nejníž. Kamov zůstal v observatoři a podal soudruhům těžké ocelové tyče. Pak uzavřel otvor, obnovil uvnitř vzduch, zdvihl těleso rakety na kola a vyšel ven.

— Chyba! — řekl. Při konstruování rakety se mělo s touto okolností počítat.

Zapuštění pilotů dalo hodně práce. Kdyby ji měli dělat na zemi, byla by ještě těžší. Menší tíha na Marsu jim přece jen trochu pomohla.

Pomocí elektrického navijáku zdvihli první pilot do svislé polohy. Mělnikov a Bělopolskij stáli na lehkých hliníkových žebřících a upevnili nahoře těžké kladivo. Stejně jako naviják, také kladivo se pohybovalo elektricky. Na Zemi vážilo třista kilogramů. Zde mělo sotva stodeset. Ale i tak měli co dělat, aby je vyzdvihli do potřebné výše.

Každým úderem kladiva vnikal pilot půl metru hluboko. Držet kladivo v takových podmínkách bylo velmi obtížné. Kamov zapínal proud vždy na jeden, nejvýše dva údery. Pak zase vypnul a čekal, až Mělnikov a Bělopolskij sestoupí o několik stupínků níž. Tak postupovali, dokud nebyl horní konec pilotu na úrovni povrchu půdy.

Po krátkém odpočinku začali stejným způsobem zatloukat druhý pilot.

Konečně byly všechny čtyři piloty v zemi. Položili na ně silnou ocelovou desku a utáhli matky. Podstavec pomníku byl hotov.

Zbývající práce už byla snadnější.

Do osmi hodin večer bylo všechno hotovo.

Na písečném prostranství uprostřed podivuhodných šedomodrých keřů byl vztyčen na dlouhá léta třímetrový obelisk z nerezavějící oceli. Na jeho vrcholku zářila v paprscích zapadajícího slunce rubínová hvězda ve zlatém orámování. Vzrušeni a hrdi hleděli stavitelé na štíhlý lesknoucí se kužel. Nekonečnými prostorami, které překonal jejich astrostat, dýchla na ně zářící hvězda dechem rodné země. Rudá hvězda, kterou na daleké planetě rozžehl sovětský člověk jako symbol velikého vítězství vědy.

SKÁLA

Severně i východně od místa, kde raketa přistála, nelišila se krajina ničím od té, kterou prozkoumali směrem k západu. Tak vznikl dojem, že příroda Marsu je všude stejná, nebo alespoň v té části planety, na kterou se dostali. Srovnávajíce si tento poznatek s tím, co viděli okny, když letěli nízko nad Marsem, dospěli sovětští vědci k závěru; povrch planety je téměř úplná poušť. „Skákající ještěři" a „zajíci" byli patrně jedinými představiteli živočišného světa.

Tak se jevila situace na Marsu prvním lidem, kteří sem přišli ze Země.

Bylo to však skutečně tak? Na tuto otázku mohla odpovědět jen budoucnost.

„Pro rozvoj života, — řekl jednou Bělopolskij, — má rozhodující význam množství energie, které planeta dostává od své stálice — od slunce. Proces evoluce je zcela závislý na tomto činiteli. Nikterak není možno předpokládat, že na všech planetách, na nichž se v té či oné formě objevil život, musí tento proces vést k výskytu tvora, podobného člověku. Mars dostával vždy podstatně méně sluneční energie než Země. Je proto zcela logický předpoklad, že zde evoluce probíhala mnohem pomaleji než na Zemi a že vůbec nedospěla k vzniku inteligentní bytosti. Na Zemi, která má příznivější podmínky než Mars a dostává více sluneční energie, probíhal vývojový proces rychleji. Na Venuši, která má ještě lepší podmínky, musí být o to rychlejší. Je pravděpodobné, že formy života na Venuši předstihnou formy pozemské. Příroda je nekonečně rozmanitá a jak vidíme na příkladu Marsu, přizpůsobuje se nejrůznějším podmínkám."

Kamov si připomněl tato slova Konstantina Jevgenjeviče, když viděl oknem terénního vozidla pořád stejný obraz polopouště. Vozidlo směřovalo k jihu, tam, kam se dosud na svých výpravách nedostali. Dnes ráno uskutečnil Mělnikov a Bělopolskij obhlídku severním a východním směrem. Potvrdila, že i tam je krajina stejná. Nic nového nespatřili. Kamov se přesto rozhodl splnit původně vytčený program a vydal se sám na poslední exkursi.

— Má to vlastně už jen formální ráz, — řekl svým společníkům. — Jedu jen proto, abychom měli čisté svědomí, a aby nám nikdo nemohl říci, že jsme nesplnili plán. Naše práce na Marsu však je prakticky skončena. Není proto zapotřebí zbytečně riskovat dva životy.

— Jeden také ne, — ozval se Pajčadze.

— Nic se mi nestane, — odpověděl Kamov. — Bez velkého spěchu pojedu nějakých sto kilometrů a hned se zase vrátím. Musíme přece vědět, jak to vypadá na jihu. A kdyby se mi přece jen něco stalo, — dodal — pak může Boris Nikolajevič Konstantinu Jevgenjeviči hodně pomoci. Na jednoho by to bylo mnoho, když Arsen Georgijevič stůně.

Všechno přesvědčování bylo bezvýsledné: Kamov trval na svém. Jeho soudruzi pochopili, že nemá smysl se přít. S těžkým srdcem nakonec souhlasili a pustili svého velitele samotného.

Bělopolskému však musil ještě slíbit, že za žádných okolností neopustí kabinu vozidla.

Kamov se vydal jižním směrem a jel průměrnou rychlostí asi čtyřicet kilometrů. Pozorně sledoval půdu před sebou, aby někde nezajel do „močálu". Zanedlouho začal terén klesat, a minul několik jezírek. Rostliny tu byly vyšší a mohutnější. Tvořily veliké husté komplexy. Kdyby ještě dále houstly, bylo by třeba vrátit se zpět. Prodírat se nepřehlednými houštinami by bylo riskantní. Písčité lysiny mezi porostem byly však ještě dostatečně veliké, aby po nich mohlo terénní vozidlo pokračovat v cestě, třebaže již musilo častěji manévrovat. Rozhled byl dosud dostatečně široký, takže se Kamov neobával náhlého přepadení ještěrem. Také stopy po zvířatech nikde neviděl.

Tak ujel další hodinu. Byl už vzdálen asi sedmdesát kilometrů od rakety. Nejvyšší čas k návratu. Na demontáž a naložení vozidla do rakety je zapotřebí dvou hodin. Přesně v osm hodin musí astrostat odstartovat. Kromě toho je již jasné, že oxkurse beztak nepřinese nic nového.

Kamov zastavil stroj a obhlédl okolí vozu. Stále totéž.

Zapjal mikrofon a oznámil soudruhům v raketě, že se vydává na zpáteční cestu.

— Ale pojedu jinudy, — řekl. — Za hodinu zapněte maják.

Pokračoval v cestě směrem na východ. Prozkoumal v tomto směru krajinu do vzdálenosti asi dvaceti kilometrů a když ani zde nespatřil nic, co by stálo za pozornost, obrátil vozidlo k „domovu".

Třebaže se díval pozorně, přece jen už neměl žádnou naději, že spatří něco, co by se podstatně lišilo od krajiny, kterou zde poznal. Před okny vozidla neustále ubíhala dobře známá a jednotvárná polopoušť.

Tady si povšiml malého jezírka, obklopeného bujným porostem šedomodrých rostlin. Byly sice pěkné, ale navlas takové, jako desítky podobných, která už viděl. Jinde spatřil malou mýtinku, navlas podobnou tó, na níž vztyčili ocelový pomník. Barevná kombinace žluté, šedé a modré je také pěkná, avšak Kamov už viděl desítky takových mýtin.

Rovnoběžně s dráhou vozidla se náhle v písku objevil dlouhý řetěz nějakých stop. Kamov snížil rychlost a pozorně si je prohlédl. Byly to bezpochyby stopy „skákajícího ještěra", odporného chundelatého zvířete s krokodýlí tlamou. Kdypak asi tudy šlo? Těžko říci. Snad včera, snad před několika minutami. Na pevném povrchu písku zůstává stopa dlouho zřetelná. Není vyloučeno, že někde nablízku sledují kočičí oči Kamovův vůz a dlouhé ohnuté nohy, podobné kobylčím, se snad právě chystají ke skoku.

Kolik tajemství se skrývá v organismu tohoto zvířete! Jak je na příklad zařízen jeho dýchací orgán? Dýchá řídký vzduch s nepatrným obsahem kyslíku. Žádný pozemský živočich by ho zde neměl dost. Dlouhé skoky, kterými se zvíře přemisťuje, vyžadují jistě velikou energii. Odkud čerpá ještěr sílu k dvanáctimetrovým skokům?

A což tajemství „močálu"? Bažinatá slatina, na které se nepochopitelným způsobem drží tenká vrstva písku a rostliny.

Mnoho, nesmírně mnoho tajemství bude věda musit odhalit na této planetě, jejíž život šel svými vlastními cestami, tak odlišnými od života na Zemi.

Kamov si připomněl Venuši. Tam bude — patrně — méně záhad. Podle všeho, co mohli spatřit za krátkou dobu letu nízko nad Venuší, lze soudit, že její vývoj má mnoho podobného s vývojem Země.

Právem nazvali astronomové Venuši sestrou Země, kdežto Mars si vysloužil přízvisko záhadné planety.

Kamovovy myšlenky byly náhle přerušeny. Asi kilometr před sebou zpozoroval jakési skály nebo kopec. Přivykl již do té míry zdejší rovině, že na něj objevení této nerovnosti

způsobilo jako neobyčejné překvapení. Kdo by to řekl! Hory na Marsu! A nemohly to být žádné písečné duny. Vítr by je dávno srovnal s okolní krajinou. To tedy znamená, že to musí být pevné skály. Dosud nenašli na planetě ani kamének.

Vozidlo za chvilku urazilo kilometr, který je dělil od skal.

Avšak čím více se Kamov skalám blížil, tím silněji se ho zmocňovalo vzrušení.

Konečně! Konečně je před ním něco, co se podstatně liší ode všeho, co tu dosud spatřili.

Skály byly zcela holé. Jejich relief, jak se mu zdálo, vypadal uspořádaně. Že by to byly stopy díla inteligentních bytostí, obývajících planetu?

Vůz se přiblížil ke skalám. Jejich stupně byly vysoké od pěti do patnácti metrů. Bylo jich několik desítek a prostíraly se asi na ploše jednoho hektaru. Kamov si bedlivě prohlížel nejbližší kámen. Vypadal jako biotitová žula. Barva kamene byla shodná s barvou písku, ležícího všude kolem. Možná, že jsou tyto skály posledními zbytky horského masivu, který se tu kdysi tyčil a byl téměř úplně likvidován povětrnostními vlivy. Je třeba co nejpečlivěji ofotografovat každou skálu. Bude to mít pro vědu netušený význam. Snad těch několik fotografií pomůže vědcům rozpoznat, jak asi vypadaly tyto skály v dávné minulosti. Je rovněž samozřejmé, že musí vzít s sebou vzorky žuly.

Kamov pomalu objížděl skalnaté „město" podél vnější hranice a pořídil několik snímků. Kamenné sloupy byly však tak blízko sebe, že vozidlo mezi ně nemohlo proniknout. Těžko mohl proto Kamov určit, zda je v jejich rozmístění nějaký řád, jak se mu zprvu zdálo, nebo jsou-li v náhodných přirozených seskupeních. Odpověď na tuto otázku by měla nesmírný význam. Jde o přírodní jev nebo o zbytky díla dávno vyhynulých inteligentních bytostí?

„Musím to zjistit stůj co stůj, — pomyslil si Kamov. — Kdybych vystoupil na jednu z těch skal, pokud možno někde uprostřed seskupení, mohl bych fotografovat shora a snímek by mohl odpovědět na otázku o původu tohoto útvaru."

Pohlédl na hodinky. Času bylo málo.

„Nevadí! — rozhodl se. — Vrátím se zpět po staré stopě. Cestu znám a mohu jet nejvyšší rychlostí. Tím ušetřím nejméně hodinu. Mám tedy k disposici celou hodinu času."

V amplionu se ozval hlas Bělopolského:

— Volá raketa, volá raketa!

— Slyším!

— Podle dohody zapínám maják.

— Není zapotřebí! — řekl Kamov. — Rozhodl jsem se, že se vrátím starou cestou.

— Proč?

— Stojím s vozem u paty žulových skalisek. Ztratil jsem mnoho času jejich prohlídkou.

V amliónu bylo zřetelně slyšet vzrušené a udivené hlasy.

— Říkáte u skalisek? — zeptal se pro jistotu Bělopolskij. — Kde jste je objevil, Sergěji Alexandroviči?

— Asi na osmdesátém kilometru jižně od rakety. Vyfotografoval jsem je, ale teď musím ještě zjistit, co to vůbec je. Jsou to přírodní útvary nebo zbytky nějakých zařízení? Musíme se to dovědět a proto chci proniknout dovnitř skal. Vozem se tam ovšem nedostanu.

— Chcete tedy vůz opustit? — otázal se Bělopolskij.

— Je to naprosto nezbytné, nehledě k tomu, že je třeba získat vzorky kamene.

Několik vteřin bylo u obou mikrofonů ticho.

— Buďte na sebe opatrný, Sergěji Alexandroviči! — To řekl Pajčadze.

— Spolehněte se! — odpověděl Kamov. — Myslím, že není důvod k obavám. Je to zcela pusté místo. Očekávejte mne za dvě hodiny.

„Neudělal jsem chybu? — pomyslil si hned, ale vzápětí myšlenku zaplašil. — Co mi tu může hrozit? Zvířata? Ale proč by se měla zvířata objevit právě teď, když jsem až dosud žádné neviděl? Je více než pravděpodobné, že naše setkání se „skákajícím ještěrem" za bílého dne byla pouhá náhoda. Je zřejmé, že tato zvířata vycházejí na lov jen v noci."

Kamov si dobře pamatoval, že oči zvířete měly charakteristické uspořádání zornic, typické pro noční dravce.

Co jej ještě tedy může ohrožovat? Zřejmě už nic.

Vyzkoušel zbraň, připevnil si na záda zásobník kyslíku a pevně utáhl řemeny, aby mu nepřekážely při výstupu na skálu. Zvolil skalisko, vzdálené asi padesát metrů od vozu, vysoké něco přes deset metrů. S jeho vrcholku mohl mít potřebný rozhled. Kámen byl silně zvětralý, což mu mohlo být při výstupu konec konců docela užitečné. Pro každý případ vzal s sebou lehké a pevné lano.

„Chybí mi už jen horolezecká hůl, — pomyslil si. — Ale horolezectví na Marsu musí být na štěstí snadnější než na Zemi."

Nasadil si masku a vystoupil z vozu. Pevně za sebou zavřel dveře.

Když se přiblížil ke skále, zjistil, že výstup bude lehký, třebaže je velmi strmá. Byla zbrázděna mnoha hlubokými trhlinami. Na některých místech se žula štípala. Téměř na

vrcholku trčel rozeklaný výčnělek, na který bude možné hodit smyčku. To ještě více usnadní výstup.

Hned druhý pokus byl úspěšný. Smyčka pevně obepjala výčnělek. Kamov začal stoupat. Jeho tělo zde vážilo sotva třicet kilogramů; dobře to věděl, avšak přesto neočekával, že se mu bude stoupat tak snadno. Za několik minut dosáhl vrcholku. Opřel se nohama o výčnělek, na kterém bylo zavěšeno lano, lehl si na břicho a rozhlížel se po panoramatu skal. Na první pohled mu bylo jasné, že jde o náhodné seskupení přírodních útvarů. Potlačil pocit zklamání a udělal několik snímků. Pak se pomalu a opatrně obrátil na druhou stranu, aby pořídil další fotografie. U samé paty skály, na kterou se vyšplhal, bylo prostranství o průměru asi pětadvacet metrů. Když se podíval dolů, zamrazilo ho. Celé prostranství se matně lesklo známou stříbřitou kožišinou.

„Ještěři!"

Bylo jich celé stádo. Leželi těsně vedle sebe a patrně spali.

Je podivné, že neucítili jeho přítomnost. Vždyť byl od nich vzdálen jen několik kroků, když stál na úpatí skály. Možná, že zvířata na Marsu nemají čich, který je tak dokonale vyvinut u všech druhů pozemských zvířat! Teď musí co nejrychleji odsud, dokud jsou ještěři pohrouženi ve spánek. Kdyby se vzbudil jen jediný, byl by Kamov odříznut od vozu.

Přes všechno nebezpečí udělal ještě několik snímků. Nemohl si odpustit, aby nezachytil stádo spících ještěrů. Kdyby se to vše stalo na Zemi, probudilo by cvaknutí uzávěrky fotografického aparátu spící zvířata. Avšak v řídkém vzduchu Marsu se zvuk šíří špatně. Ještěři spali tvrdě.

Kamov se začal pomalu a opatrně spouštět po laně. Jen aby se zvířata nevzbudila! Stačí tři čtyři minuty a bude ve voze.

Podíval se dolů.

Srdce mu rychle zabušilo jako na poplach. Mrazivá vlna proběhla celým tělem.

Dole, právě na místě, na které by měl sestoupit, spatřil dlouhé stříbřité tělo ještěra. Šedozelené kočičí oči mu hleděly přímo do tváře. Sledovaly každý jeho pohyb. Zvíře se přikrčilo k zemi, připraveno ke skoku.

Může vyskočit deset metrů vysoko?

Kamov uchopil revolver a nespouštěje oči s dravce vystoupil opět na vrcholek. Škoda, že s sebou nemá ručnici! Na takovou vzdálenost by musel zasáhnout přesně. Ranou z revolveru může zvíře třebas jen poranit. Výstřel bezpochyby probudí ostatní ještěry. Ne, střílet nebude.

Přitiskl se těsně ke skále a nespouštěje oči s ještěra, snažil se ležet nehybně.

Dravec se nepokusil vyskočit. Ležel na písku a civěl na člověka docela klidně.

Jestliže se zvíře nevzdálí, bude situace kritická. Sestoupit dolů bude nemožné. A čekat? Nač? Jak dlouho může trvat takové čekání?

Kamov neměl ani tušení o povaze ještěrů. Jak dlouho vydrží zvíře trpělivě a klidně ležet? Do jaké míry může fungovat jeho představivost? Pochopí, že se člověk bude snažit sestoupit se skály? Jak bude vůbec reagovat při pohledu na nevídanou bytost, která se z ničeho nic objevila v jeho lovišti?

Kamov se rozhodl vyčkat půl hodiny. Kdyby do té doby zvíře neodešlo, pokusí se je zastřelit, nebo alespoň postrašit výstřelem. Snad probudí i ostatní, avšak stejně dobře je také může neprobudit . . .

Uplynula minuta.

Plynula minuta za minutou . . .

Kdyby zanechali vozidlo na Marsu, nedemontovali je a nenakládali, pak by měl k disposici ještě několik hodin. Za tu dobu se může leccos stát.

Ačkoliv situace byla tragická, nepřestal Kamov klidně uvažovat a chladnokrevně promýšlel různé způsoby úniku z neočekávaného zajetí.

Kdyby vysoukal lano nahoru, mohl by se jeho pomocí přepravit na sousední skalisko, jehož vrcholek je vzdálen sotva pět metrů a je dosti hrotitý, aby se na něj dala nahodit smyčka. Lano je padesát metrů dlouhé. Zbude mu tedy ještě dost, aby manévr opakoval a dostal se postupně na další skalní vrcholy.

Tak se dostane co nejblíže k vozu a pak se pokusí zabít zvíře, kdyby jej sledovalo. Dříve než se přiblíží ostatní zvířata, může už být ve voze.

Pomalu začal soukat lano nahoru. Konec provazu ležel blízko zvířete. Se zájmem očekával, jak se ještěr zachová.

Pohyb lana, ležícího nedaleko zvířete, nemohl ujít dravcově pozornosti. Ještěr skutečně otočil hlavu, ale vzápětí upřel znovu oči na člověka. Zřejmě mu připadal zajímavější.

Konečně měl Kamov v rukou celé svinuté lano. Ještě dříve, než uskuteční svůj riskantní plán, rozhodl se vyčkat, až uplyne původně určená půlhodina. Možná, že zvíře mezitím přece jen odejde.

NAZPĚT

2. ledna 19....

Poslední den pobytu na Marsu byl nejtěžší ze všech, které jsme zde prožili.

Je mi těžko vylíčit vše, co jsme vytrpěli a procítili, avšak musím se o to pokusit, protože pokládám za svou povinnost.....

K poledni jsem šel vyprovodit Kamova na jeho poslední vyjížďku terénním vozidlem. Sergěj Alexandrovič měl výbornou náladu.

— Snad se někdy uvidíme! — prohodil žertem a usedl do vozu.

Stroj se rozběhl . . .

Vrátil jsem se na palubu astrostatu. Bělopolskij seděl u lůžka Pajčadzeho. Na dosah ruky měl vysílačku.

Vstoupil jsem do své laboratoře, abych si tu trochu uklidil. Chtěl jsem se už připravit k odletu. Zároveň jsem měl v úmyslu splnit Kamovovo přání a vyvolat film z Basonova aparátu. Sergěj Alexandrovič požádal Američana o dovolení, ten však souhlasil jen se zřejmou nelibostí. Řekl, že na filmu beztak nic není, — stačil prý udělat sotva dva obrázky. Kamova ovšem zajímá právě druhý snímek, na kterém — podle Basonova vyprávění — musí být zachycen okamžik, kdy zvíře zaútočilo na Hebgooda. Uvažoval jsem o tom, zda to byl stejný ještěr, jako ten, kterého jsme zabili? A bylo-li to nějaké jiné zvíře, jak asi vypadá?

Vyvolaný film potvrdil, že se velitel amerického astrostatu stal obětí stejného ještěra, jakého jsme již znali. Skličující obrázek dopadl technicky velice dobře. Zvíře i oběť vyšly, odborně řečeno — „ostré jako nůž".

Jakmile jsem skončil práci v laboratoři, vrátil jsem se k soudruhům. Hovořili právě o něčem, co nemělo vůbec nic společného ani s Marsem, ani s naším letem. Kamov nedal o sobě dosud žádnou zprávu.

Přistoupil jsem k oknu a díval se po krajině, na kterou jsme si už docela zvykli. Bylo jasné, klidné počasí a naprosté bezvětří.

Ve čtrnáct hodin deset minut se konečně ozval Kamov. Ohlásil, že se vydává na zpáteční cestu. Vyžádal si, abychom za hodinu spustili radiomaják, protože se bude vracet jinou cestou.

Hodina uplynula. Bělopolskij zapojil mikrofon. Nikdy nezapomenu na ten krátký rozhovor, který následoval.

Sergěj Alexandrovič nás všechny ohromil nečekanou zprávou: Objevil skály! Pajčadze, když to slyšel, posadil se na lůžku a vzrušeně řekl:

— Konečně! Skály na Marsu! . .

Kamov ohlásil, že se rozhodl opustit kabinu vozidla, aby mohl prozkoumat skály a získat vzorky kamene. Pajčadze ho nabádal, aby byl mimořádně opatrný, avšak vtom Kamov rychle skončil rozmluvu. Patrně se obával, že bychom ho zrazovali od uskutečnění nebezpečného plánu.

Sotva to v amplionu cvaklo a nastalo ticho, Arsen Georgijevič vyskočil z lůžka. Bělopolskij jen káravě pokýval hlavou.

— Není důvodu pro takové zneklidnění, — pravil.

— Vždyť já vím, — odpověděl Pajčadze.

— Tak proč jste tak rozčilen?

— Nevím, opravdu nevím.

V tomto okamžiku jsem si vzpomněl na obrázek, který jsem před chvilkou vyvolával. — Hebgoodova hlava v tlamě zvířete. — Řekl jsem bezděky:

— A co kdyby nějaký ještěr . . .

Nikdo se neozval.

V observatoři zavládlo stísněné mlčení. Pajčadze nedbal přísného nařízení, že musí ležet až do okamžiku startu a začal pomalu přecházet úzkou uličkou mezi pultem a dveřmi do chodby. Chvilkami se zastavoval a jeho pohled ulpíval na vysílačce. Měl takový výraz ve tváři, jako by chtěl každým okamžikem poprosit amplión, aby promluvil. Bělopolskij se příliš často díval na hodinky. Jen to prozrazovalo jinak znamenitě skrývané vzrušení.

Kamov přece říkal: „Očekávejte mě za dvě hodiny . . ."

Míjela hodina za hodinou, avšak o jeho osudu jsme nevěděli stále nic. Bělopolskij se několikrát pokusil o spojení, ale marně. Kontrolní žárovka klidně svítila a vydávala mlčelivé svědectví o tom, že je vysílačka terénního vozidla v pořádku a že funguje.

— Kdybychom tak měli ještě jedno vozidlo, — řekl Pajčadze, — vypravil bych se po Sergějových stopách!

— Ani kdybychom opravdu měli druhé vozidlo, — odpověděl Bělopolskij, — nikam byste se nevypravil.

— Jak to?

— Protože bych vám to nedovolil. Není-li zde Sergěj Alexandrovič, jsem odpověděn za vás a za celou výpravu já.

Pajčadze už na to neodpověděl. Jen se úkosem podíval na Bělopolského a pak začal přecházet o poznání rychlejšími kroky. Sem a tam, sem a tam . . .

— Měl byste si zase lehnout, Arsene Georgijeviči — poznamenal Bělopolskij.

Pajčadze splnil jeho radu neobyčejně klidně a poslušně. Ulehl a až do osmi hodin nepromluvil ani slovo.

Minuty se zdály hodinami. Ani na vteřinu jsem neopustil své místo u okna. Upřeně jsem hleděl k obzoru, odkud se mělo přiblížit vozidlo s velitelem. Oči se brzy unavily. Chvilkami jsem měl pocit, že už vidím v dálce bílé těleso. Srdce mi začalo rychle bušit. Za chvilku přelud zmizel a tep se zase uklidnil.

Čas, který si Kamov sám určil už dávno uplynul. Po vozidle však ani památky. Jen kontrolní žárovka klidně svítila a to bylo na tom to nejhorší.

Kde jen může být Kamov? Co se mu stalo? Co jej asi přinutilo k tomu, aby se tak dlouho nevracel do kabiny terénního vozidla? . . .

„Je ještě vůbec živ?" — ta strašlivá otázka se tvrdošíjně vnucovala.

Vteřina za vteřinou . . . Bál jsem se pohlédnout na hodiny. Nezbývalo už mnoho . . .

„Astrostat musí odstartovat přesně v určenou minutu, ať se děje cokoli", — zněla nám naléhavě a nesmlouvavě Kamovova slova, i odpověď Bělopolského: „Slibuji vám to."

Odhodlá se Konstantin Jevgenjevič splnit tento slib? . . .

Věděl jsem, že se bude musit rozhodnout. Omezená rychlost astrostatu z nás dělala zajatce grafikonu. Propočty jsou přesné a nesmiřitelné. Astrostat se nemůže déle zdržovat na Marsu. Zmařilo by to výsledky celé naší kosmické expedice.

Neobjeví-li se Kamov ještě v poslední chvíli, nebude mít Bělopolskij jiné volby, než se vrátit na Zemi bez něho. Ať je ztráta blízkého soudruha sebe těžší, bylo by nesmyslné zahubit všechny ostatní členy posádky a zničit společné dílo, které má nesmírný význam pro další rozvoj vědy.

V observatoři bylo mrtvé ticho. Každý z nás se ponořil do svých myšlenek. Báli jsme se pohlédnout na sebe, abychom nečetli jeden druhému v očích své vlastní nevyslovené myšlenky.

První porušil mlčení Bělopolskij. Prudce vstal a přiskočil k oknu. Několik minut se díval upřeně do dálky podivuhodně nehybnýma očima. Na čele mu vyvstaly krůpěje potu.

Co všechno prožíval tento člověk, jemuž bylo souzeno vyslovit ono strašlivé slovo? Byl zástupce velitele a v tomto okamžiku jediný velitel astrostatu. Spočívala na něm celá tíha povelu, který se rovnal ortelu smrti nad nepřítomným soudruhem.

Odstoupil od okna a pravil tichým hlasem:

— Zbývá nám sotva dvacet minut . . .

Mým tělem jako by proběhla elektrická jiskra. Pajčadze se ani nepohnul. Oba jsme mlčeli.

— Přiveďte Basona, — pokynul mi Bělopolskij.

Přivést Basona . . . Ten tedy bude musit nahradit na palubě Kamova! Vrátíme se čtyři, jako jsme sem čtyři přibyli . . .

Otevřel jsem dveře Basonovy kajuty.

— Pojďte za mnou!

— Opouštíme Mars? — zeptal se Američan.

Neodpověděl jsem.

Celou tu dobu jsem se pokoušel nedívat se na hodiny, avšak teď jsem s nich nemohl spustit zrak. Povšiml jsem si, že také Pajčadze napjatě sleduje pohyb hodinové ručičky. Blížila se neúprosně k číslici osm.

— Nasadit přílby! — zavelel Bělopolskij anglicky.

Podal jednu Basonovi. Neušlo mi, že to byla jeho vlastní přílba. Sám si ponechal Kamovovu.

Je tedy konec . . . Odletíme . .

— Konstantine Jevgenjeviči! — zašeptal Pajčadze.

Bělopolskij se tázavě ohlédl, avšak Arsen Georgijevič už nepokračoval.

Uplynula nekonečně dlouhá vteřina.

— Rozumím! — řekl Bělopolskij. — Počkám ještě dvacet minut.

Pajčadze náhle vstal a promluvil nahlas a jasně:

— Vozidlo mohlo mít poruchu. Sergěj Alexandrovič na nás jistě čeká.

Bělopolskij mlčky ukázal prstem na červenou konstrolní žárovku vysílačky a tiše vyřkl jediné slovo:

— Vzduch . . .

Osmahlá tvář Pajčadzeho zpopelavěla. Oba jsme rázem pochopili, co chtěl říci Konstantin Jevgenjevič.

Žárovka indikátoru nezvratně potvrzuje, že zařízení v kabině terénního vozidla je v naprostém pořádku. Jestliže přijímač mlčí, znamená to, že Kamov ve voze není. V atmosféře Marsu člověk dýchat nemůže. Zásoba kyslíku, kterou měl Kamov při sobě mohla vystačit na šest hodin. Od chvíle naší poslední rozmluvy uplynulo již více než pět hodin. Znamená to tedy, že má Kamov sotva na hodinu kyslíku.

— Musíme ho hledat! — řekl jsem.

Bělopolskij odpověděl zastřeným, bezvýrazným hlasem:

— Dobrá! Budeme hledat svého velitele ještě deset minut. — Pak téměř vykřikl: — A teď konec řečí!

Bason se pozorně zaposlouchal do našeho rozhovoru, kterému nerozuměl. Bezpochyby však vycítil strašné napětí, které zavládlo na palubě astrostatu. Stále nechápal jeho příčinu.

— Kde je Mr. Kamov? — otázal se.

Pajčadze, který stál k Basonovi zády se prudce otočil. Vůbec si neuvědomil, že mu Bason nerozumí. — Nasaďte si přílbu a přestaňte mluvit!

Američan pohlédl rozpačitě na mne. Zopakoval jsem mu příkaz anglicky. Bason se mlčky podřídil.

Hodinová ručička postupovala po ciferníku. Venku nastala tma. Blížila se noc.

— Nasadit přílby! — ozval se opakovaný povel.

Tentokrát jsem byl rád. Nebylo už možné pochybovat, že se Kamov nevrátí. Zůstávala poslední naděje, že ho objevíme shora. Poletíme-li dostatečně nízko, můžeme si svítit dolů mohutným reflektorem.

— Do sítí!

V observatoři byly zavěšeny zvláštní sítě. Na Marsu nebyla k disposici startovací rampa, takže astrostat bude musit brzy po startu změnit prudce směr letu.

Bělopolskij zaujal místo u řídicího pultu. Jeho síť zůstala prázdná.

Ani v prvních okamžicích startu ze Země jsem nepocítil tak silné vzrušení, jako nyní.

Nespouštěl jsem oči z tváře našeho nového velitele. Byla tak jako vždy velmi bledá, vypadala však soustředěně a klidně.

Jak obrovské, téměř nadlidské úsilí a pevnou vůli musil Bělopolskij vyvinout, aby si zachoval svůj tradiční klidný výraz!

Těleso rakety se prudce zachvělo. Hluk motorů byl stále mocnější a zdálo se, že snad naplní celý svět, celý vesmír . . . Astrostat se dal do pohybu.

Jeho kola klouzala po povrchu Marsu.

Když rychlost dosáhla potřebné meze, stiskl Bělopolskij tlačítko. Kola se zatáhla do pouzder.

Jsme už tedy zase ve vzduchu!

Bleskurychlý pohyb ruky — reaktivní motory umlkly a začal pracovat „atmosférový". Prudké stoupání náhle ustalo a raketa, poslušna svého velitele, začala poklidně klouzat nízko nad povrchem planety, právě tak jako před pěti dny.

Pajčadze i já jsme hbitě vyskočili ze svých sítí a přitiskli jsme tváře k oknům . . .

Astrostat opsal veliký kruh a zase se vracel na místo, odkud před okamžikem vzlétl. Svazek zářivých paprsků reflektoru prudce osvětloval krajinu pod námi. Kamkoliv dopadl, tam jsme mohli zřetelně rozpoznat každou podrobnost.

Poznali jsme i jezero a mýtinu, na které jsme přistáli. Zahlédl jsem i ocelový obelisk s rubínovou hvězdou na vrcholku.

Letěli jsme tak rychle, že se krajina pod námi jen míhala. Pomaleji letět však nebylo možné. Hrozilo nebezpečí zřícení.

Směřovali jsme k jihu, podél trasy poslední Kamovovy výpravy.

Po čtyřech minutách jsme přelétli více než sto kilometrů a proto Bělopolskij obrátil stroj nazpět. Létat dál nemělo žádný smysl. Terénní vozidlo nemohlo být dále než osmdesát kilometrů od místa na kterém jsme „tábořili".

Sto kilometrů tam, sto kilometrů zpátky. A znovu sto kilometrů na jih a znovu zpátky

Nikde nic . . .

Povrch Marsu byl pustý, temný, bez života.

Hučelo mi v hlavě napětím a vzrušením.

Konec! Konec nadějím! . . .

Sergěj Alexandrovič Kamov zahynul . . .

Astrostat změnil kurs o devadesát stupňů.

Hledal jsem očima tvář Bělopolského.

Byla skloněna nad okulárem periskopu. Na pevně stisknutých rtech jsem četl nezvratné rozhodnutí.

Vůbec si nás nevšímal. Měl jsem dokonce pocit, že snad v těchto strašlivých chvílích úplně zapomněl na naši existenci.

Arsen Georgijevič odvrátil tvář od okna a šel na své místo. Mechanicky jsem ho následoval.

Po tváři Pajčadzeho pomalu kanuly ničím nezadržované slzy.

Sotva jsem měl čas zaujmout své místo v síti. Prudký náraz mne do ní vtiskl.

Známý pocit znásobené tíže ochromil všechny mé údy.

Uši mi zaléhaly neustále sílícím a bolestivým hlukem.

Samoten . . .

Hnědé žulové skály trčí smutně a opuštěně do chladného nehybného vzduchu

U jejich úpatí se pomalu a neohrabaně pohybují dlouhá a huňatá těla zvířat. V posledních paprscích zapadajícího slunce svítí jejich stříbřitá kožišina. Každou chvíli se některé z nich přiblíží těsně k vysokému skalisku, přikrčí se k zemi jen vyskočit a civí nahoru nehybnými zřítelnicemi zelenošedých očí.

Na samém vrcholku skály leží člověk.

Schýlená hlava mu bezvládně klesla a opírá se o loket ohnuté levice. Pravá ruka křečovitě tiskne modrou kalenou ocel revolveru.

Člověk tam leží už mnoho hodin. Je vyčerpán tělesně i duševně. Už dávno ztratil poslední naději na záchranu. Nemůže sestoupit se skály, ač ve vzdálenosti několika kroků od ní stojí bílý vůz se zrcadlovými okny. Ten vůz je spása a život. Avšak na cestě k němu čeká jistá smrt, odporná a potupná smrt ve zrůdné tlamě příšerného netvora.

Ne! Cokoliv, jen tohle ne!

Ať raději vydýchá poslední kubík kyslíku, kterým ho dosud ještě bezvadně zásobuje dýchací maska.

Slunce kleslo těsně k obzoru. Každým okamžikem se skryje a nastane noc. Noc, která na Marsu přichází ještě rychleji než na Zemi v tropech. Bude ještě větší zima. Snad bude i mrznout. Ano, docela určitě musí mrznout . . .

Člověk už nemůže přemýšlet. Jak mu ještě může ublížit mráz, když se ho už beztak nedožije? Vždyť zásoba kyslíku se ztenčila a vystačí sotva na hodinu. Tam, v bělostném voze je dost kyslíkových bomb. Je tam vzduch a život. Avšak cesta je zatarasena. Dosáhnout vozu je stejně ilusorní, jako by se nahý člověk namáhal vzlétnout na některé nebeské těleso, které mu září nad hlavou.

Člověk si plně uvědomuje, že je odsouzen k zániku. Jeho černé oči se dívají klidně a tvrdě zpod hustého huňatého obočí. Každý pohyb ho namáhá, je pomalý, ale přesto přesný. Pozvedne ruku blízko před oči a hledí na ciferník. Hodiny ukazují osm hodin deset minut. Člověk vztyčil hlavu. Vypadá to, jako by se snažil zaslechnout vzdálený a nepostižitelný zvuk.

Všude kolem se rozhostilo mrtvé ticho. Nic neruší věčné mlčení pouště.

Člověk se zlobí. Viditelně znepokojen znovu uléhá na chladnou žulu.

Uplynulo dalších deset minut. Slunce už se skrylo za obzor. Náhle se ochladilo. Za chvilku udeří mráz.

Ušní bubínky zachytily jakýsi zvuk. Člověk se zdvihá, celým tělem se odklání stranou, pátrá odkud se zvuk, na který tak dlouho čekal, blíží. Slyší jej stále hlasitěji. Jako by někde v dálce, desítky a desítky kilometrů odsud hřměla a hnala se s horské stráně lavina kamení, řítícího se s pekelným rachotem.

Tvář člověka zbledla jako křída. Jen jeho rty se usmívají souhlasným úsměvem.

Hluk zase slábne a do tváře člověka se vrací barva. Vyčerpaným pohybem se tělo zhroutilo na žulový balvan.

Je konec. Je samoten na celé obrovské planetě. Sám samojediný člověk na Marsu.

Smrt nemůže být daleko. Ještě třicet — čtyřicet minut a všechno skončí.

Muž na skále se smrti nebojí. Jenom lituje, že ještě tak málo udělal, že dosud neuskutečnil všechny své plány, že dosud nesplnil všechna předsevzetí. Ještě že to, co chtěl v životě udělat, uskuteční jiní. Svou předčasnou smrtí je si sám vinen.

Jak pomalu se vleče čas! . . .

Ale co to? . . . Ten zvuk, který před chvílí zaslechl, se opět blíží. Sílí, je blíž, je už docela blízko . . . Je už nesnesitelně hlomozný . . .

Z temnot se náhle vyhouplo prudké, oslňující světlo.

Hustý snop paprsků zametá sem a tam temný povrch planety a vyvolává ze tmy houštiny šedomodrých rostlin i hladinu vody jezera, skutého již okovy nočního ledu.

Člověk na skále přitiskl své tělo ještě těsněji k chladné žule, jako by se bál, aby ho nespatřili.

Skutečně se toho obával. Hlavou mu probleskla myšlenka na bílý vůz. Kdyby se ho dotkly paprsky reflektoru, odrazí je bílá střecha vozidla jako zrcadlo. Lidé, kteří si tu shora svítí by je okamžitě spatřili.

Hluk byl tak silný, jako by se tisíce explosí těžkých bomb spojilo v jediný výstřel. Rozříznutý vzduch se zatetelil. S ostrým hvizdem zasvištěl mezi skalisky proud větru. Široká křídla na okamžik přikryla nebe právě nad hlavou člověka. Proud světla reflektoru ho těsně minul. Povrch planety byl neustále bičován přízračnými proudy světla.

Jako ohnivý chvost se táhlo za letícím strojem zářivě rudé světlo. Motory jen syčely. Než bys napočítal do pěti, zaléhal hluk už zase v dálce, slábl, až zanikl docela.

Člověk měl najednou pocit úlevy. Přejel si dlaní po čele, jakoby chtěl zaplašit zlé pomyšmyšlení.

Ještě jednou se přiblížil známý hluk. Tentokrát už nebyl tak silný. Stroj se vracel zpět o něco dříve. Raketa nebyla vzdálena od skály více než dva kilometry. Člověk ležel na kameni a jen se díval . . .

Zdvihl se. Teď už ho nemohli spatřit.

Proud světla reflektoru pobíhal sem a tam a na okamžik osvětlil skály kolem. Ten krátký okamžik však naplnil srdce člověka vlnou radosti: zvířata už pod skalisky nebyla!

Červený odraz plamenů, které se táhly jako chvost za letícím astrostatem stačil matně osvětlit vzdalující se a skákající stíny. K smrti vyděšení ještěři se zachraňovali útěkem.

Člověk byl osvobozen.

Rychle se spustil po provaze dolů a několika skoky se dostal k bílému vozu. Potmě sice několikrát upadl a udeřil se o kameny, ale co znamenala taková bolest ve srovnání s pocitem, že je zachráněn, že se mu vyhnul příšerný osud: skončit v tlamě odporných netvorů!

Ačkoliv měl jen vyhlídku na smrt, přece ho uklidňovalo pomyšlení, že to nebude smrt potupná.

Seděl už v měkkém křesle vozidla, když ještě jednou zahlédl svůj zamilovaný a navždy ztracený astrostat.

Letěl zase docela blízko. Stačí jen vztáhnout ruku a stisknout tlačítko, aby se na střeše vozidla rozzářil reflektor. Veliký pták spatří jeho světlo a vrátí se. Vždyť lidé v astrostatu upínají právě k tomuto okamžiku své naděje. Proto tak houževnatě přelétají křížem krážem nad místy, kde může být jejich ztracený velitel.

Soudruzi stále ještě doufají, že ho najdou.

Ztratili příliš mnoho času. Vzdálená zeměkoule se neúprosně blíží k onomu bodu, kde se má podle výpočtů setkat s astrostatem. Jakmile mine tento bod, nikdo už ji nedohoní. Celá výprava zahyne.

V unaveném mozku se horečnou rychlostí prohánějí myšlenky . . .

Motory astrostatu mají určitou výkonovou reservu . . . Bylo by možné zrychlit let a stihnout zeměkouli . . . Tlačítko je po ruce . . . Stačilo by rozsvítit reflektor! . . . Zachránit se . . .

Pud sebezáchovy jako magnet přitahuje ruku k spásonosnému knoflíku.

Prst už nahmatal jeho hladký povrch . . . Jen docela lehce stisknout . . . A přece vítězí železná vůle a rozum nad instinktem.

Což právě on, velitel, má právo zachraňovat vlastní život za cenu ohrožení života soudruhů, za cenu zmaření prvního, historického letu do vesmíru?

Astrostat se musí vrátit na Zemi. Vrátí se.

Kamov energicky stáhl ruku zpět.

Vždyť právě před chvíli, když ležel na kameni a tiskl se k němu, aby ho soudruzi nespatřili, věděl tak dobře, proč to dělá. Jakým právem to chtěl sáhnout po zrádném knoflíku?

Nečekaně zaniklé nebezpečí ještěrů a zdánlivý návrat od smrti k životu patrně rozkolísaly jeho duševní rovnováhu a na chvilku oslabily sílu vůle. Svou situaci si přece zavinil sám a sám tedy musí snášet trest za tuto vinu. Nemá právo riskovat život ostatních.

Daleko na obzoru, v tom směru, kterým má letět astrostat, směřující k Zemi se objevila a — jak se zdálo — pomalu stoupala vzhůru rudá čárka. Už se proměnila ve svítící bod. Bod se zmenšoval, až zmizel.

Byla to ohnivá stopa astrostatu, který definitivně opustil Mars.

Kamov zavřel oči.

. . . Rychlost se zvětšuje. Obrovská síla štěpení atomů žene astrostat stále rychleji kupředu. Šílenou rychlostí se zařízlo do černého prázdna ocelové těleso se zlatým nápisem — „SSSR - LS 2". Na palubě nese lidstvu zvěst o velikém vítězství. Uplyne půldruhého měsíce a bělostný pták usedne uprostřed jásajících lidí na rovné pláni raketodromu . . .

Na tmavém nebi, které se rozklenulo nad Marsem, se pomalu přemísťovaly s místa na místo bizarní vzorce souhvězdí. Oj Velkého vozu se sklonila k obzoru a klesala níž a níž. Mezi hvězdami se od západu k východu pohyboval první Marsův souputník — zářivý Phobos. Za jedinou noc přelétne dvakrát nebe, viditelné z Marsu. Začalo přituhovat. V krajině písečných pouští a zamrzlých jezer, v krajině šedomodrých křovin, jež na noc sklápějí své listy, míhaly se tu a tam stíny fantastických skákajících ještěrů. Jejich oči se široce rozevřenými kočičími zorničkami odrážely jako malá zrcátka matný svit Martových „měsíčků". V řídkém vzduchu slabounce zaznívalo žalostný nářek chyceného „zajíce".

Pokračoval odvěký boj o existenci. Boj, který je stejný na všech planetách, na nichž existuje život.

Čas plynul . . .

Phobos klesl ještě níže a stín skály zakryl nehybné bílé vozidlo, vyrobené rukama lidí mnoho milionů kilometrů odsud, na daleké Zemi.

Kamov zdvihl hlavu a řekl: „Sbohem!“ . . .

Tím slovem uzavřel účet svého života. Prožil jej teď v rychlém sledu myšlenek ještě jednou. Jeho tvář zestárla za několik hodin. Hluboké vrásky mu orámovaly ústa, která však zůstávala jako vždy pevně sevřená.

— Sbohem!

Brzy přijde neústupná a neodvratná smrt. Nic tomu nemůže zabránit.

Konec nadějím . . .

Terénní vozidlo klouzalo po své staré stopě. Astrostat už tu nebyl a tak nikdo nemohl uvést do provozu radiomaják. Kamov se rozhodl, že se vrátí na místo, kde přistála raketa. Zítra, za denního světla obhlédne místo, ze kterého startovala, aby poznal, jaké stopy zanechává startující stroj. Bylo to důležité pro výpočet mechanismu, na jehož návrhu pracoval a který by nahradil v mnoha směrech nevyhovující podvozek s koly. Tento jeho dávný projekt není nikde popsán, protože o něm Kamov dokonce ani s nikým nemluvil. Bude tedy třeba všechno napsat, aby cenná myšlenka nezanikla zároveň s ním. Postaví terénní vozidlo vedle obelisku, aby je některá z příštích expedic snáze našla. Ve vozidle pak lidé najdou jeho — Kamova — i jeho odkaz.

Příští výprava na Mars se uskuteční pravděpodobně za dva až tři roky. V suchém podnebí se za tu dobu terénnímu vozidlu celkem nic nestane. Může ještě sloužit. Stačí jen vyměnit akumulátory.

Kamov jen zřídka rozsvěcoval reflektor, aby si ověřil správnost směru. Nechtěl příliš často používat světla, aby zbytečně nevzbuzoval pozornost zvířat, která se tu potulovala všude kolem.

Skaliska, na nichž prožil tolik trýznivých hodin se už dávno skryla za obzorem. Kolkolem ležela širá rovina. Kamov zde byl poprvé v noci. Nad hlavou se mu třpytily hvězdy. Jejich svit však stěží stačil k tomu, aby mohl rozpoznat původní stopy železných housenek. A ztratit stopu znamenalo ztratit jakoukoliv naději na to, že se mu v písčité rovině podaří najít obelisk.

Vozidlo se pohybovalo nepatrnou rychlostí. Nebylo kam spěchat: Do východu slunce chybělo ještě několik hodin.

Zásoba kapalného kyslíku byla tak veliká, že s ní mohl Kamov vystačit nejméně dva týdny. Energie akumulátorů by stačila na čtyřicet hodin nepřetržité jízdy nejvyšší rychlostí. Zásoby potravin mohl získat v Hebgoodově raketě, podaří-li se mu ji ovšem najít. Ale Kamov byl přesvědčen, že se mu to podaří.

To by tedy znamenalo, že může žít na Marsu ještě asi dva týdny až do vyčerpání všech zásob. Myšlenka na sebevraždu ho vůbec nenapadla. Končit život,takovým způsobem pokládal vždy za krajní malomyslnost. Na palubě americké rakety musí najít papír. Práce bude mít dost po celou tu dobu, která mu ještě zbývala. Je povinen poznamenat vše, co může být užitečné jeho následovníkům, kteří budou pokračovat v započatém díle. Musí zapsat všechny své myšlenky, všechna pozorování, všechny výpočty.

V Hebgoodově raketě bude patrně také slušná zásoba kyslíku. Je pravděpodobné, že mu pomůže prodloužit život o další týdny. Avšak o tom teď Kamov nechtěl uvažovat.

Dobře chápal, že je to podvědomá snaha, která ho nutí ukončit svůj život i bez sebevraždy co nejdříve. Snažil se proto neanalysovat hlouběji své pocity a tajná přání. Taková „malá malomyslnost“ je konec konců pochopitelná. V takové situaci by od něho nemohl nikdo žádat ještě více.

Kterýkoliv člověk, který se dostane na Zemi do nejzoufalejší situace, má přece jen vždy určitou naději, že mu náhoda přivede na pomoc jiného člověka. Proto musí bojovat za život až do vyčerpání poslední možnosti. Jen zbabělec ztrácí naději. Kamov však už neměl vyhlídku na nic. Nikdo mu zde nemohl přijít na pomoc. Byl na celé veliké planetě sám!

Země byla vzdálena nepředstavitelně daleko. Astrostat jí může dosáhnout asi za půldruhého měsíce. Kdyby mohl vůbec předpokládat, že se soudruhům podaří okamžitě odstartovat k nové cestě zpět na Mars, což však bylo samo o sobě nemožné, on by tu do té doby nemohl vystačit s kyslíkem a stejně by se záchrany nedočkal. Na Marsu — jak je zřejmé — žádná myslící bytost neexistuje. Očekávat jakoukoliv pomoc je tedy naprostý nesmysl. Sama myšlenka na záchranu je pouhá utopie.

Kamov se chtěl jen utvrdit v přesvědčení, že nemá ani teoretickou vyhlídku na záchranu a proto metodicky promýšlel všechny varianty, které mu přicházely na mysl.

Americká raketa! Na první pohled nejsnadnější východisko z nouze. Co by mohlo být snadnější než usednout do ní a letět na Zemi? To by nesporně napadlo každého, kdo není obeznámen s technikou řízení kosmických korábů a kdo si nedovede představit, co je to kosmická navigace.

V nekonečných prostranstvích sluneční soustavy jsou Země a Mars nepatrné body. K tomu, aby mohl člověk bezpečně přelétnout z jednoho bodu na druhý, je zapotřebí počítat i s nejmenšími vlivy, jimiž působí síly obou planet na letící astrostat. Je nutné počítat

s vlivem slunce a planet, zejména Jupitera. Člověk, který řídí let astrostatu musí také dokonale znát všechny vlastnosti svého korábu, jeho velikost, váhu, disposice motorů a jejich kapacitu. Musí umět regulovat činnost motorů, vědět přesně, jakou rychlost raketě udělují, znát s milimetrovou a vteřinovou přesností všechny technické údaje. Bez znalosti toho všeho může raketa jen nenávratně zmizet v kosmickém prostoru a nikdy nedospěje k cíli.

Kamov to vše velmi dobře chápal. Vydat se na Zemi v neznámé raketě, bez nejmenších znalostí její konstrukce a vlastností motorů, — to je totéž, jako vystřelit se zavázanýma očima z pušky a věřit, že střelím hned napoprvé do terče velikosti desetihaléře na vzdálenost dvou kilometrů.

Beznadějný podnik!

Konec! Všechny myslitelné variace a způsoby, které by mohly vést k záchraně — dokonce i ty nejfantastičtější — byly promyšleny a zváženy. Závěr byl jasný. Není třeba o tom ještě uvažovat. Veškeré myšlenky se teď musí soustředit na to, jak využít co nejplodněji zbývajících několika dnů.

Rozsvítil reflektor a podíval se na cestu. Po otiscích housenek ani stopy! Ztratil tedy směr.

Obrátil vozidlo nazpět.

Za několik minut našel starou cestu. Přehlédl zřejmě obrat severním směrem. K obelisku chybělo asi sedmdesát kilometrů cesty.

Byl silný mráz, avšak uvnitř vozidla jej Kamov nepociťoval. Hermeticky utěsněná okna a dveře udržovaly uvnitř vozu příjemné teplo, protože stěny vozidla byly elektricky vyhřívány. Bylo zde dokonce trochu horko.

Kamov rozepjal kožišinovou kombinézu a sňal přilbu. Pocítil hlad, ale neměl u sebe žádné jídlo. Obvykle bývala v kabině nouzová reserva, avšak tentokrát ji Kamov s sebou neměl, protože původně počítal s tím, že se za chvíli vrátí. „To je také jedno z poučení pro příště, — pomyslil si. — Na cesty po cizích planetách musí mít člověk nouzovou zásobu jídla neustále při sobě."

Do východu slunce zbývaly necelé dvě hodiny. Vozidlo stanulo na dobře známém místě. Na mýtině čněl do výše ocelový obelisk s rubínovou hvězdou a zlatými reliefy. Mezi obeliskem a břehem zamrzlého jezera zbylo prázdné místo po raketě. Dokonce i v temném šeru Kamov rozpoznal, že je porost šedomodrých křovin popálen mohutným proudem ohně, který při startu rakety vyrazil z trysek motorů.

Až se rozední, podrobně si všechno prohlédne.

Hlad se ozýval stále silněji, avšak Kamov se rozhodl, že se vypraví k americkému astrostatu teprve tehdy, až zjistí vše, co musí nezbytně vědět. Možná, že se přižene zase nějaký písečný uragan a smaže stopy, které tu zanechala startující sovětská raketa.

Byl velmi unaven a proto usoudil, že bude nejlépe usnout a spát, dokud nenastane den.

Tak zaspal východ slunce . . .

Vyčerpaný organismus se přihlásil o svá práva. Kamov se probudil kolem poledne.

Prohlídka okolí trvala dvě hodiny.

Oheň vypálil dlouhý pruh, na kterém úplně zmizely jakékoli stopy po vegetaci. Pruh vroubily ohořelé, popálené a zčernalé stvoly rostlin. Tam, kde stávala raketa a kde ohnivý proud působil nejsilněji, zbyla tenká tmavohnědá skleněná vrstva zchladlého roztaveného písku. Na této jako by ledové ploše byly zřetelné hluboké stopy kol.

Kamov popsal přesně výsledky svého pozorování i závěry. Konečně se mohl vydat za potravou.

Hlad ho už začínal zmáhat. Naposledy jedl včera ráno. Od té doby prožil příliš mnoho otřesů.

Vypravil se k Hebgoodově raketě, aby tu získal nejnutnější potraviny a vodu a pak se zase vrátil k obelisku.

Nechtěl ani pomyslit na to, že by se mohl pohodlně usadit v americkém astrostatu.

Chtěl se dočkat svých posledních chvil zde . . .

Stopy housenek byly zaváty větrem a pískem.

Kamov vedl stroj přímo na západ.

Až urazí stopadesát kilometrů, začne pátrat po raketě. Pamatoval si, že na své první výpravě s Pajčadzem směřovali přímo na západ a neodchylovali se od směru.

Byla to velmi šťastná okolnost. Jinak by bylo marné hledat nevelikou raketu uprostřed nekonečné pustiny.

Jediným orientačním bodem na této cestě byl močál, vzdálený asi padesát kilometrů. Kamov se skutečně přesvědčil, že jede správným směrem. Snadno poznal ono místo, na kterém dělali průzkum močálu. Odsud pak už mohl jet rychleji.

Když se na počítači tachometru ukázalo, že vozidlo ujelo stopadesát kilometrů, zastavil Kamov stroj, vystoupil a vylezl na střechu.

Široko daleko nic! Americkou raketu nespatřil.

Bylo zřejmé, že se odchýlil od původní trasy. Ale o kolik? Nebylo snadné odpovědět na tuto otázku.

Rozhodl se udělat obrat o devadesát stupňů vpravo a pokračovat v cestě deset kilometrů. Nenajde-li raketu, vydá se po vlastní stopě zpět a zopakuje tentýž manévr vlevo. Nenajde-li raketu ani potom, bude hledat tak, že bude kroužit od daného bodu ve stále širší spirále.

Nenajít raketu znamená zemřít hladem.

Kamov byl přesvědčen, že se nemohl odchýlit o mnoho. Cíl musil být někde nablízku.

Skutečně! Když urazil asi osm kilometrů, spatřil vlevo písečný chlum. Nejdříve měl dojem, že narazil na nějaká nová skaliska, avšak záhy poznal, že je to americká raketa, na kterou písečná bouře nahrnula celý kopec písku.

Vstup do rakety byl úplně zasypán. Kamov ztratil celé tři hodiny, než se dostal dovnitř. Ještě dobře, že v terénním vozidle zůstaly ležet lopaty, které si brali s sebou, když chtěli pohřbít Hebgoodovy pozůstatky. Bez lopat by teď byl nucen odklízet písek holýma rukama.

Po třetí vstoupil dovnitř amerického astrostatu. Po prvé tu byl s Pajčadzem a Basonem, po druhé s Mělnikovem. Tentokrát byl sám.

Na řídícím pultu ležela obálka, kterou sem sám položil. Byl v ní záznam o smrti velitele této rakety.

„Jak podivný osud — pomyslil si Kamov, — Oba astrostaty ztratily na Marsu své konstruktéry!"

Brzy nalezl aluminiovou schránku s potravinami. Překvapila ho chudým obsahem: masové konservy, konservované ovoce, krabice s cukrem, suchary a sušenkami. To bylo vše.

Vždyť Američané musili přece také něco pít . . . Někde tu musí být alespoň voda. Více než hladem trpěl Kamov žízní. Začal horečně hledat. Stále více se musil divit chaotickému shluku nádrží, galonů, skříněk a všelijakých nádob, mezi kterými se člověk sotva otočil.

Otevřel kohoutek jednoho z ocelových boilerů. Tekl z něj líh.

„Podivný nápad, — pomyslil si, — brát s sebou na kosmickou cestu takové množství lihu a ještě v tak těžkém zásobníku!" V jiných zásobnících objevil tekutý kyslík a některé byly už prázdné.

Ve veliké hliníkové nádrži konečně objevil vodu. Měla příchuť kovu a gumy. Nádrž byla spojena rourkami se dvěma podlouhlými skříněmi, podobajícími se rakvím. Voda tedy zřejmě nebyla určena k pití!

Konečně našel několik kovových zásobníků s pomerančovou šťávou. „Vida! To není špatné!"

Ukojiv žízeň i hlad, začal pátrat po papíru. Ale žádný papír tu nebyl.

„Hebgood byl vědec a jistě si dělal poznámky. Někde tu přece musí být alespoň poznámkové sešity!"

Vedle pultu stál velký žlutý kožený kufr. Byl uzamčen a nikde nebyl klíč.

„Hebgoodův kufr! Jistě v něm budou poznámky! Je to sice nepříjemné, ale bude nutno zámky vypáčit."

Aby neztrácel čas zbytečnými pokusy, vrátil se Kamov do kabiny terénního vozidla pro své nástroje. Zámky byly pevné. Trvalo mu dost dlouho, než je vypáčil.

Zavazadlo bylo otevřeno.

Navrch ležely dva tlusté sešity. Kamov je zběžně prohlédl a odložil stranou. Byly v nich poznámky o astronomických pozorováních. V kufru bylo čisté prádlo, lahvičky s kolínskou vodou a holicí strojek. Žádný papír ani čistý sešit tu nebyl. Na dně zavazadla našel koženou aktovku a svazek výkresů.

Otevřel aktovku. Byly v ní lístky papíru, popsané drobným rukopisem. Stačil letmý pohled, aby Kamov pochopil, co to je.

Pocítil, jak mu náhle zabušilo srdce neočekávaným překvapením, až se mu zatajil dech. Uchopil svazek listin a začal je rychle přehrabovat . . .

Kdyby jen byl tušil! . . . Kdyby se byl nezdržoval a vypravil se rovnou sem . . . To, co měl v ruce, mohlo zachránit jeho život.

Byl to projekt a kompletní propočty amerického astrostatu.

Proč bral Hebgood tyto dokumenty s sebou?

Zřejmě proto, aby v případě, že zahyne, neměl nikdo v ruce jeho dílo. Zdá se to přímo nelidské, avšak jiné vysvětlení není.

Jaká zlá ironie osudu! — Nález, který už nemá žádný význam. Příliš mnoho času je už ztraceno . . .

Kamov mechanicky listoval Hebgoodovými zápisky, hledaje s podvědomou nadějí údaj o rychlosti rakety . . .

„29,5 km/sec!"

— A Země se pohybuje rychlostí 29,76, — zvolal Kamov hlasitě.

Lístky se mu vysypaly z ruky.

Je už příliš pozdě

Kilometr za vteřinu navíc nemohl kompensovat ztracený čas. Umožňoval ušetřit jen třicet hodin, avšak k tomu, aby se zevrubně obeznámil s americkým astrostatem, nemohl Kamov vystačit se třemi hodinami, které měl ještě k disposici.

Jiskra naděje zazářila a zase zhasla.

Neúprosná smrt přikročila na dosah ruky k člověku, který osaměl na vzdálené planetě. Několik minut seděl nehybně a na nic nemyslil. Pak vstal a pečlivě sesbíral rozsypané lístky papíru.

Záchvat zoufalství byl překonán.

Zocelená vůle pomohla Kamovovi, aby se s ním vyrovnal. Systematicky a klidně začal pročítat Hebgoodovy zápisky. Zajímala ho ryze technická otázka: jak se americkému konstruktérovi podařilo dosáhnout větší rychlosti než jemu. Dvacetosm a půl kilometru za vteřinu pokládal Kamov za současného stavu techniky za krajní mez. Hebgood psal drobným, zřetelným písmem a Kamov naštěstí dobře ovládal angličtinu. Precisní výkresy doplňovaly matematicky suchý text. Veliká zkušenost konstruktéra pomáhala Kamovovi, aby se pohotově orientoval ve všech podrobnostech Hebgoodových poznámek.

Kdyby se v situaci Kamova ocitl dokonce i Bělopolskij, musil by se bez ohledu na své veliké matematické vzdělání vzdát. Bylo zapotřebí, aby člověk sám byl konstruktérem kosmických raket, měl-li rychle pochopit smysl stručných a třebas jen náznakových formulek, ke kterým chyběly jakékoliv vysvětlivky: Hebgood si psal své poznámky jen sám pro sebe.

Asi dvě hodiny studoval Kamov pozorně americký projekt. Ponořil se hluboko do světa technických pojmů a docela zapomněl na své beznadějné postavení. Přestal vnímat čas. Náhle sebou trhl a upřel zrak na kratičkou formulku, která jako by se najednou rozrůstala a překryla vše, co dosud četl.

Ovšem! Jak ho to mohlo napadnout? Jak mohl připustit myšlenku, že se Hebgoodovi podařilo něco, čeho nemohl dosáhnout sovětský inženýr! Takovým způsobem, jakého použil Hebgood, mohl on — Kamov — také zvýšit rychlost své rakety, a dokonce až na sedmdesát kilometrů za vteřinu. Avšak sovětskému člověku taková věc vůbec nemohla přijít do hlavy. Padesát metrů! Urychlení, převyšující pateronásobně normální váhu. Jak se toho mohl Hebgood odvážit? Odsoudit sebe i svého spolucestujícího na deset minut takového pokusu znamenalo nezbytně poškodit zdraví. Kamov, i kdyby snad chtěl, nemohl by něco takového udělat, protože by mu vládní komise prostě nedovolila takovou raketu postavit!

Ted už mu bylo jasné, co znamenají ty aluminiové „rakve", spojené se zásobníky vody. Kamov však příliš nevěřil, že se lidský organismus může ponořením do vody účinně ochránit před následky tak velikého urychlení.

Nebyl-li Hebgood nucen respektovat podmínku, že urychlení nesmí poškodit lidský organismus, pak není vyloučeno, že jeho motory mají dostatečnou výkonovou reservu, aby mohly urychlení ještě zvětšit . . .

Po třetí ve čtyřiadvaceti hodinách svitla Kamovovi naděje na záchranu!

Vyhledal technické charakteristiky motoru a záhy se přesvědčil, že může zvětšit urychlení až na padesát metrů.

Tím byla otázka rozřešena.

Tak obrovské urychlení mu sice hrozilo smrtí hned v prvních minutách letu, avšak jiným způsobem by nemohl dohnat Zemi.

Smrtelné nebezpečí mu však hrozilo nejen při startu, ale právě tak při přistání. Podle Hebgoodových výpočtů nemohl už motor po odstartování z Marsu pracovat. Američan počítal s přistáním na Zemi pomocí padáku. Tato možnost však nyní nepřicházela v úvahu. Jeden člověk nemohl složit obrovský padák. Mohl se tedy spoléhat jen na to, že pokud jde o motor, byl Hebgood pesimista. Možná, že motor přece jen bude ještě schopen pracovat. Kamov ostatně neměl jinou volbu. Buď riskovat, nebo se smířit s pomalou smrtí!

„Je lepší zahynout při startu nebo se zabít pádem na rodnou Zemi", — rozhodl se.

Bylo rozhodnuto.

ZEMĚ

12. února 19..

10,00 hodin moskevského času.

Konečně mohu plným právem napsat: „moskevského času"!

Jsem v Moskvě!

Dnes teprve pociťuji se vší plností radost z návratu. Celý včerejší den jsem prožil jako v mlhách, ale nikdy nezapomenu na nejmenší podrobnost.

Chtěl bych popsat poslední den naší kosmické cesty, dosud jsou všechny mé dojmy ještě svěží. Bude to poslední záznam v mém deníku. Mnoho událostí jsem zapsal na jeho stránkách. Psal jsem své řádky v Moskvě, na palubě astrostatu, psal jsem je na Marsu. Poslední

zápis píšu u téhož stolu ve svém pokoji, u kterého jsem začal psát tento deník oné památné noci na 2. července.

Před mýma očima probíhá jako ve filmu vše, co jsem spatřil . . .

Vzpomínám na všechny zážitky . . .

Start ze Země . . .

Nádherná planeta s poetickým jménem — Venuše!

Neforemná temná masa asteroidů. Můj zrak ji zachytil jen na vteřinu, ale v paměti mi zůstane navždy . . .

Pusté písečné roviny Marsu . . .

Basonův výstřel . . . Americký astrostat, bázlivě přikrčený k zemi. Skličující písečná bouře . . .

Vidím šedozelené kočičí oči a do široka otevřenou tlamu, plnou ostrých zubů trojúhelníkového tvaru . . . Nevídaně mocný skok stříbřitého huňatého těla . . .

Vidím pomník, který jsme tam zanechali. Třímetrový obelisk, svítící svou lesklou ocelí a rubínově rudou pěticípou hvězdou . . .

Poslední chvíle . . .

Opouštíme Mars . . .

Půldruhého měsíce tesknému návratu . . .

Bělopolskij udělal vše, aby se náš astrostat vrátil na Zemi přesně podle časového plánu, jak jej propočetl Kamov. „Musím to udělat na památku Sergěje Alexandroviče", — říkával.

A udělal to.

Podle plánu expedice měl astrostat přistát 11. února mezi dvanáctou a čtrnáctou hodinou. Opozdili jsme se při odletu z Marsu o třicetšest minut, a přece se podvozek našeho korábu dotkl moskevského raketodromu ve dvanáct hodin třicetdvě minuty.

Co ještě může člověk chtít?

Zásluha Konstantina Jevgenjeviče je veliká: řídil astrostat, který ztratil svého velitele bezvzdušnými cestami vesmírem jako po kolejích železnice až na perón konečné stanice.

Čest a sláva důstojnému pokračovateli Sergěje Kamova!

11. února v osm hodin ráno jsme se všichni shromáždili v kabině observatoře. Blížily se poslední chvíle naší cesty. Země byla už docela blízko.

Astrostat se chystal k přistání. Jako vždy, připravil jsem své aparáty a zaujal místo u okna. Pajčadze něco kutil se svými astronomickými přístroji a konal poslední astronomické pozorování. V posledních týdnech zhubl a značně sešel. Arsen Georgijevič nejtíže prožíval velikou ztrátu. Byl nejbližším přítelem Kamova. Navždy je spojily nezapomenutelné okamžiky společného letu na Měsíc. Po celou zpáteční cestu Pajčadze téměř nepřerušoval práci a zkrátil hodiny odpočinku na nejmenší možnou míru. Úpornou prací se snažil překonat bolest nad ztrátou blízkého druha.

Bělopolskij seděl u pultu. Před sebou měl sešit, počítal a plnil jeho stránky matematickými formulemi.

Bason unyle vyhlížel z okna. Půldruhého měsíce seděl ve své kajutě a odmítal ji opustit. Očekávala ho hanba, soud a trest. Neslavný návrat!

Ale teď byl i on s námi. Na rozkaz Bělopolského.

Zemi nám ještě zakrýval obrovský disk Měsíce, kolem kterého jsme měli proletět. Blížil se víc a víc s každou vteřinou. Fotografoval jsem jej do nekonečna. Oba filmové přístroje pracovaly bez ustání. Hleděli jsme na onu stranu Měsíce, kterou člověk nikdy se Země nespatří. Bohužel, byla osvětlena sluncem jen asi čtvrtina jejího povrchu.

V osm hodin třicet minut míjel náš astrostat dráhu Měsíce ve vzdálenosti asi dvou set kilometrů. Náhle jsme spatřili Zemi.

Srdce nám zabušilo vzrušením a radostí . . . V hrdle jako by se člověku něco vzpříčilo . . .

Země! . . .

Zářila na černém pozadí vesmíru modravým svitem, obklopena lehkým závojem světélkující atmosféry.

Astrostat mířil přímo k ní.

Viditelně ustupovala černá prázdnota vesmíru. Mezi ní a námi, jako zámek na vratech k bezednému prostoru svítil Měsíc. Nadešla poslední etapa našeho dlouhého putování kosmickými cestami.

Země se blížila a vteřinu za vteřinou byla větší a větší.

V těchto vzrušených okamžicích jsme zvláště hluboce pociťovali palčivý smutek nad ztrátou Kamova. Kdyby tak on byl teď s námi!

Pajčadze jednou prohodil: „Kdyby tak mohl Kamov použít amerického astrostatu!" Neřekl tehdy nic víc, avšak Bělopolskij, když jsme zůstali spolu sami, jeho slova doplnil. Vysvětlil mi, že i kdyby Sergěj Alexandrovič zůstal naživu, nemohl by použít Hebgoodova astrostatu, protože není obeznámen s jeho konstrukcí. Pochopil jsem, že i tato poslední naděje je marná.

Podobně jako na Venuši mělo naše přistání na Zemi trvat čtyřicet sedm minut a mělo začít ve výšce jednačtyřicet tisíc kilometrů nad zemským povrchem. Byla to vzdálenost, které bylo zapotřebí ke zrušení naší kosmické rychlosti, jež se snižovala o deset metrů za vteřinu, aby z 28,5 km klesla ve čtyřiceti sedmi minutách na nulu.

Když začaly motory brzdit, byli jsme již tak blízko, že jsem snadno rozpoznal Asii, jasně ozářenou sluncem. Evropa ještě tonula v nočním stínu. Na viditelné polovině zeměkoule nebyly patrny žádné větší masy mraků. Povrch planety se stával každou vteřinou zřetelnější, jako by se Země radovala z návratu svých dětí a s otevřenou tváří přijímala náš astrostat do své mateřské náruče.

Začali jsme sestupovat k horním vrstvám atmosféry. Vzduch byl podivuhodně čirý. Rodná země byla pod námi v celé své velkoleposti. Očima teleskopů jsme spatřili lesklou hladinu Tichého oceánu a sotva patrnou linku pohoří Uralu. Na severu dávala mléčná mlha tušit ledové pláně Arktidy.

Astrostat klesal . . .

Ve výši jednoho sta kilometrů vysunul svá mohutná křídla.

Kosmický let byl u konce . . . Tryskové letadlo teď pronikalo stratosférou. Myslil jsem, že klesáme nad Moskvu, ale když jsme byli ve výšce třicet kilometrů a letoun přešel z vertikálního pádu v horizontální let, uviděl jsem dole hřbety Uralu.

Klesáme . . . V široké spirále končí náš koráb svou sedmiměsíční pouť . . . Pod námi je obrovské pole. Odtud jsme vyrazili na cestu. Sem se navracíme.

Pod námi je bílo. Napadl sníh.

Rozeznáváme dlouhou řadu stožárů s rudými prapory . . .

Rozeznáváme přeplněné parkoviště automobilů. Nevidím, ale vím, že na ploché střeše „meziplanetárního nádraží" čeká zástup lidí. Přišli, aby nás uvítali.

Nejsem si jist, zda to Pajčadze řekl nahlas. Možná, že jsme zaslechli jeho myšlenku: „Serafima Petrovna je tu také!"

Serafima Petrovna — žena a věrný přítel Kamova. Stojí na ploché střeše s očima upřenýma na bělostný letoun, který jí má přinést milovaného člověka. Čeká a o ničem neví . . .

Poslední smyčka.

Motory utichají. Měkce se dotkla Země veliká kola podvozku . . .

Závojem radostných slz vidím, jak od „nádraží" směrem k astrostatu vyrazilo šest automobilů.

Bělopolskij přímo od řídícího pultu otevírá dveře výstupní komory. Není čeho se obávat — venku je vzduch rodné Země!

Aluminiové schůdky se dotkly sněhu. Tady už nemůžeš seskočit, jako jsme to dělali na Marsu. Opouštíme astrostat . . .

Z prvního automobilu vystoupil předseda vládní komise, akademik Vološin. Jde nám vstříc. Za ním přicházejí ostatní členové komise.

Zavrčely kamery filmových reportérů. Filmoval jsem celou cestu. Teď je řada na nich.

Bělopolskij se vítá s Vološinem. V té chvíli, bez ohledu na slavnostní uvítací ceremoniel vybíhá Marina z řady a vrhá se otci kolem krku.

Pajčadze zdvihá dcerku do náručí.

Bělopolskij salutuje.

Teď ohlásí Vološinovi splnění úkolu a suchým jazykem raportu oznámí smrt velitele výpravy. Avšak tři kroky od něho stojí Serafima Petrovna Kamovová, usměvavá, veselá, s velikou kyticí v ruce.

Cožpak sama nevidí, že její manžel není mezi námi? A proč Vološin neprojevuje nejmenší podiv nad tím, že se mu hlásí Bělopolskij a nikoliv Kamov? . . .

Hrozná slova jsou vyřčena, ale na tváři Serafimy Petrovny nepřestává zářit úsměv . . .

Konec raportu. Vološin objímá velitele astrostatu.

— Blahopřeji vám, — říká hlasitě, — ke skvělému zakončení první kosmické cesty. Svým šťastným návratem jste dali veliký dar naší vlasti. Přijměte i vy náš dar.

Členové komise se rozestoupili. S květinami v rukou k nám rychle přistoupil člověk, na kterého jsme nepřestávali myslit po celých šest neděl návratu.

Živý, veselý, s radostně zářícíma očima stál před námi Sergěj Alexandrovič Kamov.

— Sergěji! . . . Arsene! . . .

Kamov a Pajčadze se pevně objali.

Se zatajeným dechem, aby nám neuniklo ani slovíčko, poslouchali jsme několik hodin poté vyprávění Sergěje Alexandroviče o všech podivuhodných okolnostech jeho pobytu na Marsu a neuvěřitelné záchrany.

— Padesát pět metrů urychlení mi umožnilo nejen abych se zachránil, — uzavřel Kamov, — ale abych dosáhl Země o jednadvacet hodin dříve než vy. Raketa dosáhla po deseti minutách práce motoru rychlosti dvaatřicet kilometrů čtyřistapadesát metrů za vteřinu. Ve chvíli startu jsem ztratil vědomí a přišel jsem k sobě, když už astrostat letěl setrvačností.

Do vody jsem se pochopitelně neponořil, protože nevěřím v účinnost tohoto prostředku. Když jsem udělil astrostatu potřebný směr, spolehl jsem se ve všem ostatním na zákony mechaniky a na své štěstí, — Kamov se při těchto slovech pousmál. — Umíte si sami nejlépe představit, jak těžko je člověku, musí-li být tak dlouho sám. Když jsem se blížil k Zemi, plně jsem ocenil, jaký poklad měl Hebgood k disposici a neuměl ho využít. Mám na mysli motor jeho astrostatu. Je to znamenitý, spolehlivý mechanismus, který si nezadá s našimi. Brzdit raketu třením o atmosféru jsem nechtěl. Motor splnil úkol skvěle. Otočil jsem astrostat o stoosmdesát stupňů a začal jsem brzdit právě tímto motorem. V okamžiku prvního dotyku s atmosférou jsem měl už téměř nulovou rychlost. Raketa začala prudce klesat. Padák jsem neměl. Musil jsem jej nechat na Marsu zároveň s naším terénním vozidlem. Začal jsem tedy nárazově zapínat motor v krátkých intervalech. Nemohu říci, že by to byl býval příjemný pocit, ale dosáhl jsem cíle. Astrostat přestal padat a začal klouzat po křídlech . . .

Umlkl. Ve velké pěkné jídelně nastalo ticho. Všichni čekali na pokračování. Vološin mechanicky míchal lžičkou dávno vystydlý čaj. Nina Arčilovna, manželka Pajčadzeho, šeptem přesvědčovala malou Marinu, aby byla potichu. Bělopolskij, Pajčadze a já jsme nespouštěli zrak ze svého znovu nalezeného velitele.

— Celkem mohu říci, — pravil, — že od chvíle, kdy „SSSR - LS 2" zaplašil na Marsu zvířata, až do okamžiku přistání na Zemi jsem měl z pekla štěstí. Jak je vidět, není mé ženě ještě souzeno, aby byla vdovou, — a Kamov jemně pohladil ruku Serafimy Petrovny. — Letěl jsem stratosférou. Dole byla Sibiř. Pomalu jsem klesal, přelétl Ural a přistál nedaleko města Saranska. Úder byl velmi silný, ale jak vidíte, nic se mi nestalo, což nelze říci o raketě. Dále už nemám co vyprávět. Poslal jsem telegram a potom mne dopravili letadlem do Moskvy. Nu, a tady se mi podařilo prožít s vámi triumfální návrat našeho astrostatu.

Podal ruku Bělopolskému.

— Zbývá jen poděkovat Konstantinu Jevgenjeviči za jeho umění. Astrostat, jak víte, přistál na moskevském raketodromu přesně podle časového plánu. První veliký kosmický let byl uskutečněn s minutovou přesností. To je nesmírné vítězství!

— A kam myslíte, že bude směřovat příští kosmický let? — zeptal se Vološin.

— Samozřejmě — na Mars. Tajemství této planety musí být rozřešena až do konce. Ale tenhle let se už uskuteční beze mne . . .

— Jak to, bez vás? Proč? . . .

— Obávám se, že výprava, která právě skončila, byla mou poslední, — řekl se stínem smutku ve hlase Kamov. — Urychlení, jemuž jsem byl vystaven při startu z Marsu, nemohlo zůstat bez vážných následků pro mé zdraví.

— Je to skutečně pravda? — zašeptal Pajčadze.

— Bojím se, že ano, — odpověděl Kamov.

— My vás vyléčíme, — prohlásil energicky Vološin. — To není možné! Nejlepší lékaři Sovětského svazu si vás vezmou na starost.

Nastala chvilka tíživého mlčení.

— To nic, přátelé! — řekl Kamov. — V Konstantinu Jevgenjeviči máme znamenitého velitele příštího astrostatu, který pro něho postavím. Doufám, že i ostatní moji spolupracovníci nepřestanou pokračovat v tom, co jsme společně začali. Nikdo není nepostradatelný. Mezi naší mládeží se najdou stovky budoucích „hvězdných kapitánů". Kosmické výpravy budou pokračovat.

— Kdy se může — podle vašeho názoru — uskutečnit příští výprava na Mars? — otázal se Bělopolskij.

— Asi za dva roky, — odvětil Kamov. — Astrostat je nutno technicky zdokonalit. Rychlost dvacet osm a půl kilometrů za vteřinu je nevyhovující.

— A co Venuše? — otázal se Vološin.

Oči Bělopolského i Pajčadzeho se při zmínce o Venuši jen usmívaly . . .

— Venuše, — řekl Kamov, — je nádherná. Je to planeta plná sil a životnosti, ale záhady nebo tajemství patrně neskrývá. Jde podobnou cestou, jakou šla naše Země. Venuše teprve začíná žít. Naše věda jí jednou bude schopna pomoci. Ale nebude to brzy. Ten úkol připadne našim dalekým potomkům. Vůbec však nepochybuji o tom, že se jim to podaří. Pomáhat práci přírody je možné a správné, avšak násilím se to udělat nedá . . .

— Máte pravdu, všechno má svůj čas, — řekl starý akademik. — Dnes už víme docela jistě, že svobodný lidský rozum nemá mezí. Není hranic lidského poznání! . . .

KONEC